

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

« Ο ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ »

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:**

**Απλαδάς
Γεώργιος**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

**Γκουβέρος
Διονύσιος**

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2010

	<u>Σελίδα</u>
<u>περιεχόμενα</u>	
περίληψη	3
summary	4
Πρόλογος	5
Κεφ. 1 <u>Η διαχρονική εξέλιξη του οικοτουρισμού στο διεθνή και ελλαδικό χώρο</u>	6
1.1 Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιητικά του χαρακτηριστικά του	7
1.2 Εννοιολογικό πλαίσιο του οικοτουρισμού	13
1.3 Η αναπτυξιακή δυναμική του οικοτουρισμού	15
1.4 Το «φάσμα» του οικοτουρισμού	16
1.5 Συναφές έννοιες με τον οικοτουρισμό	17
Κεφ.2 <u>Οικοτουρισμός και Προστατευόμενες Περιοχές : βασικές έννοιες – προβλήματα – προοπτικές</u>	21
2.1 Η διαχείριση των Προστατευόμενων Περιοχών	23
2.2 Τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη των Προστατευόμενων Περιοχών	25
2.3 Πράσινη Επιχειρηματικότητα στις Προστατευόμενες Περιοχές	26
2.4 Επικοινωνιακή πολιτική για τις Προστατευόμενες Περιοχές	28
2.5 Το «οικοδίκτυο»	30
Κεφ.3 <u>Διερεύνηση και προτάσεις για τον καθορισμό κριτηρίων και τον εντοπισμό-ένταξη περιοχών κατάλληλων για την ανάπτυξη οικοτουριστικών προγραμμάτων</u>	33
3.1 Κύριοι προσδιοριστικοί παράγοντες για την επιλογή και ανάπτυξη οικοτουρισμού σε περιοχές οικολογικού ενδιαφέροντος. Παραδείγματα από τον διεθνή χώρο	34
3.2 Προτεινόμενα κριτήρια για την επιλογή περιοχών ανάπτυξης οικοτουρισμού στην Ελλάδα	37
3.3 Διαδικασία και μεθοδολογική προσέγγιση σχεδιασμού προγραμμάτων οικοτουριστικής ανάπτυξης	39
3.3.1 Βασικά εργαλεία σχεδιασμού και διαχείρισης φορέων του οικοτουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές	39
3.3.2 Σχεδιασμός οικοτουριστικού προγράμματος	40
3.4 Καθορισμός της έννοιας της φέρουσας ικανότητας	42
3.4.1 Προσεγγίσεις και ορισμοί της φέρουσας ικανότητας	44
3.4.2 Η μέθοδος μέτρησης της φέρουσας τουριστικής ικανότητας του Bouillon	49

3.5	Συγκριτική παρουσίαση των κυριότερων συστημάτων παρακολούθησης επιπτώσεων από τον τουρισμό	50
3.5.1	Όρια αποδεκτών αλλαγών – Limits of Acceptable Change (LAC)	51
3.5.2	Διαχείριση επιπτώσεων επισκεπτών – Visitor Impact Management (VIM)	52
3.5.3	Εμπειρία του επισκέπτη και προστασία πόρων – Visitor Experience Resource Protection (VERP)	53
3.5.4	Φάσμα ευκαιριών για την αναψυχή του επισκέπτη – Recreation Opportunity Spectrum(ROS)	54
<i>Κεφ.4</i>	<u>Οικοτουρισμός και γρηματοδοτικά προγράμματα</u>	55
4.1	Ο οικοτουρισμός στην Ελλάδα	56
4.2	Δυνατότητες και προοπτικές	57
4.3	Άξονες τουριστικής πολιτικής	59
4.3.1	Πρωτοβουλίες και δράσεις του ΕΟΤ	61
4.3.2	Η αγροτουριστική Α.Ε.	62
4.3.3	Leader ⁺	63
4.3.4	Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης	63
4.3.5	Natura 2000	65
<i>Κεφ.5</i>	<u>Τα οικονομικά οφέλη του οικοτουρισμού στην Ελλάδα (προσφορά και ζήτηση)</u>	67
5.1	Η ζήτηση του οικοτουρισμού στην Ελλάδα	68
5.2	Η μικροοικονομική του τουρισμού	73
5.3	Οι οικονομικές επιπτώσεις από τον οικοτουρισμό	76
	Προτάσεις	79
	Επίλογος	80
	Βιβλιογραφία	82
	Παράρτημα	85

Περίληψη

Η πτυχιακή αυτή εργασία, έχει ως σκοπό την παρουσίαση και μελέτη όλων των παραμέτρων και προβληματισμών, που πρέπει να λάβουμε υπόψη μας για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην χώρα μας και κυρίως του οικοτουρισμού.

Ο τουρισμός σήμερα αποτελεί μία από τις σημαντικότερες δραστηριότητες σε παγκόσμιο επίπεδο και για πολλές περιοχές είναι η βασικότερη πηγή εισοδήματος. Με την πάροδο του χρόνου, η αναγκαιότητα για την προστασία του περιβάλλοντος και η τάση που επικρατεί για επαφή με την φύση οδήγησαν στην εμφάνιση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μια εκ των οποίων είναι και ο οικοτουρισμός. Οι όροι «εναλλακτικός» και «αιεφόρος» τουρισμός, περιλαμβάνονται στην έννοια της «εναλλακτικής» ανάπτυξης και θεωρείται ο τουρισμός που δεν βλάπτει, δεν υποβαθμίζει, δεν καταστρέφει το περιβάλλον δεν κατασπαταλά και δεν εξαντλεί τους φυσικούς πόρους. Αντιθέτως ο ουσιαστικός στόχος του οικοτουρισμού είναι η διατήρηση των φυσικών και πολιτιστικών αξιών που επιτυγχάνεται μέσα από τη σωστή ρύθμιση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων.

Η ανάπτυξη ήπιων και περιβαλλοντικά φιλικών μορφών τουριστικών δραστηριοτήτων, μπορεί να είναι ιδιαίτερα επικερδής και να συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη των απομονωμένων ή μειονεκτικών προστατευόμενων περιοχών όπου και λαμβάνουν χώρα οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Η Πράσινη Επιχειρηματικότητα όπως αυτή ονομάζεται αποτελεί μια αναδυόμενη μορφή οικονομικής δραστηριότητας, που βασίζεται και σχετίζεται με την ποιότητα της ζωής και του περιβάλλοντος. Γνωρίζοντας ότι ο οικοτουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί σε κάθε περιοχή που παρουσιάζει ενδιαφέρον από άποψη βιοποικιλότητας και αισθητικής τοπίου, η Ελλάδα αναμφισβήτητα διαθέτει πολλούς αξιοποιήσιμους οικολογικούς πόρους σχεδόν σε όλη την επικράτεια και έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει αυτήν την εξειδικευμένη μορφή τουρισμού.

Η πολιτεία μέσω του Υπουργείου Τουρισμού, του Υπουργείου Ανάπτυξης και της ΕΟΚ έχει εκπονήσει μια σειρά προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης και εκπαίδευσης όπως είναι το LEADER+, το 3^ο Κοινοτικό πλαίσιο Στήριξης, η Αγροτουριστική Α.Ε. και το NATURA 2000. Τα στοιχεία που έχουμε από τις οικονομικές επιδράσεις του οικοτουρισμού είναι χαμηλά ακόμα, αλλά σίγουρα πολλά υποσχόμενα και με τον κατάλληλο σχεδιασμό και τις κατάλληλες υποδομές αυτό το είδος τουρισμού μπορεί να ανθήσει και να προσφέρει πολλά στην χώρα μας.

Summary

This thesis aims at examining and presenting all of the parameters and concerns that must be taken into consideration for the development of alternative forms of tourism in our country and mainly of ecotourism

Tourism nowadays, constitutes one of the most important activities on a worldwide scale and for many areas, is the basic form of income. As the time goes by the necessity for the protection of the environment and the existing trend for connection with nature have led to the development of alternative forms of tourism, one of which is the ecotourism. The terms “alternative” and “sustainable” tourism are included in the notion of the alternative development and is considered as the tourism that does not harm, downgrades, destroys the environment, squanders or exhausts the natural resources. Contrary to all these, the central goal of ecotourism is the preservation of the natural and cultural values achieved through the proper coordination of the human activities.

The development of mild and environmentally friendly forms of tourist activities, can be significantly prosperous and can contribute to the financial development of isolated or less-favored protected areas, where it is exactly there that alternative forms of tourism take place. The Green Entrepreneurship, as it is called constitutes one new emerging form of economic activity that it based on and associated with the quality of life and the environment. Realizing that ecotourism can be developed, in any area that presents some degree of interest in terms of biodiversity and landscape aesthetics, Greece undisputedly posses many exploitative ecological sources in almost all of the country’s domain and has the potential to develop this sophisticated form of tourism.

The state through the Ministry of Tourism, the Ministry of Development and the European Union has designed and carried out a series of economic assistance and education programs such as the LEADER+, the 3rd Community Support Framework, the Agrotouristiki SA and the NATURA 2000. The data we posses by the economic influences of ecotourism are still very low, but certainly a lot promising and with the proper design and the right infrastructure, this type of tourism can bloom and offer greatly to our country.

Πρόλογος

Η Ελλάδα από πολύ παλιά υπήρξε τόπος περιηγητών εξαιτίας του μεγάλου πολιτιστικού, ιστορικού και φυσικού πλούτου της. Η τουριστική ανάπτυξη της χώρας ξεκίνησε τη δεκαετία του '50, για να εξελιχθεί σε μια από τις σημαντικότερες πηγές εσόδων, τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και τοπικό, αφού πολλές περιοχές της έχουν ως κύρια πηγή εσόδων τον τουρισμό.

Η χώρα, παρόλη την τεράστια τουριστική κίνηση και το μεγάλο οικονομικό όφελος από αυτή, δεν έχει πετύχει την επιθυμητή άνοδο του επιπέδου των προσφερόμενων υπηρεσιών και γενικά το επίπεδο των υποδομών δεν είναι το άριστο. Πολλές από τις ξενοδοχειακές μονάδες που κατασκευάστηκαν τις δεκαετίες του '60 και '70 δεν έχουν εκσυγχρονιστεί.

Τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται μια κόπωση των τουριστών από την κλασική μορφή τουρισμού. Κατ' αρχήν ο επισκέπτης γίνεται πιο απαιτητικός ως προς το επίπεδο των υπηρεσιών. Ενδέχεται, λοιπόν, οι περιοχές προσκολλημένες στο τουριστικό μοντέλο «Θάλασσα – Ήλιος – Αμμουδιά», χωρίς υψηλά επίπεδα υποδομών και παρεχόμενων υπηρεσιών να παρουσιάσουν πτώση της ζήτησης.

Οι απαιτήσεις όμως των τουριστών για νέες μορφές αναψυχής με περισσότερες και πιο αυθεντικές εμπειρίες, μακριά από εμπορευματοποιημένες περιοχές, με ένα πιο εκλεπτυσμένο τρόπο, συνεπικουρούν για την αυξανόμενη ευαισθητοποίηση σε θέματα περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα παρουσιάζεται μετάβαση από το μοντέλο παθητικού τουρισμού σε ένα πιο ενεργητικό. Αυτή η αειφόρος ανάπτυξη ονομάζεται **βιώσιμος τουρισμός, αγροτουρισμός, οικοαγροτουρισμός, πράσινος τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός** ή καλύτερα **οικοτουρισμός**

Σε γενικές γραμμές ο οικοτουρισμός βασίζεται στο φυσικό περιβάλλον, είναι οικονομικά αποτελεσματικός, προωθεί την περιβαλλοντική εκπαίδευση και διαχειρίζεται το φυσικό περιβάλλον με βιώσιμο τρόπο. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην ολοκληρωμένη περιβαλλοντική διαχείριση μιας περιοχής παρεμβαίνοντας και διαμορφώνοντας τις τάσεις και τα χαρακτηριστικά των τοπικών φορέων, των επιχειρηματιών και των επισκεπτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

**Η διαχρονική εξέλιξη του οικοτουρισμού στο
διεθνή και στον ελλαδικό χώρο.**

1.1 Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του.

Ο τουρισμός σήμερα αποτελεί μία από τις σημαντικότερες δραστηριότητες σε παγκόσμιο επίπεδο και για πολλές περιοχές του πλανήτη θεωρείται ως η βασικότερη πηγή εισοδήματος για τον τοπικό πληθυσμό. Η ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού κατά την δεκαετία του '60-'70 είχε ως αποτέλεσμα την βιομηχανοποίηση της δραστηριότητας αυτής, η οποία δεν άργησε να κάνει εμφανείς τις επιπτώσεις, εκτός των άλλων, και στο περιβάλλον. Με την πάροδο του χρόνου, η συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας για την προστασία του περιβάλλοντος και η τάση που άρχισε να επικρατεί για επαφή με την φύση και απομάκρυνση από τα μεγάλα αστικά κέντρα, οδήγησαν στην εμφάνιση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μια εκ των οποίων είναι και ο οικοτουρισμός.

Βασικός στόχος των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η μετάβαση από την «ποσότητα στην ποιότητα δηλαδή από τον μαζικό καταναλωτικό τουρισμό, στον τουρισμό μικρών ομάδων με ειδικά ενδιαφέροντα. Ο βασικός στόχος της ποιότητας, είναι η αειφορική ανάπτυξη, της περιοχής που δρουν αυτές οι ομάδες των τουριστών αλλά ταυτόχρονα να διασφαλιστούν τα χαρακτηριστικά αυτής της περιοχής όπως είναι το φυσικό περιβάλλον, οι πολιτιστικοί πόροι κ.τ.λ.

Ως εναλλακτικές μορφές τουρισμού, εκτός του οικοτουρισμού, θεωρούνται ο αγροτουρισμός, ο αθλητικός, ο ιαματικός, ο θρησκευτικός τουρισμός κ.α. και έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό τους την έμφαση που δίνουν στην ανάπτυξη μίας ή περισσότερων παράλληλων δραστηριοτήτων, που για την υλοποίησή τους δεν απαιτούνται μεγάλες ποσότητες πόρων ώστε να υποβαθμίζεται το περιβάλλον

Οι απαιτούμενες προϋπόθεσης για την ανάπτυξη και προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι τα έργα υποδομής και τουριστικής ανωδομής, ενώ απαραίτητη είναι και η ορθολογική οργάνωση, ο σωστός σχεδιασμός και η άσκηση ειδικού μάρκετινγκ για τη διεύθυνση στην ανταγωνιστική αγορά των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί το ενδιαφέρον για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού από τουριστικούς επενδυτές και φορείς ανάπτυξης, που δεν είναι ικανοποιημένοι από τη μαζικοποίησή της τουριστικής διακίνησης και τις επακόλουθες αρνητικές της συνέπειες. Σύμφωνα με τον Butler οι εναλλακτικοί τύποι τουρισμού και τουρίστα επιφέρουν λιγότερες αρνητικές συνέπειες στους προορισμούς, χωρίς όμως να μειώνουν τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα. (Μαρίνος Ν. – Τσαουρδά Μ., 2007)

Ο Inskoop (1991) μας δίνει μια ολοκληρωμένη έννοια του εναλλακτικού τουρισμού ορίζοντας τον ως μικρής κλίμακας μη συμβατικής φύσης, μη μαζικής εξειδίκευσης, καθώς και

περιβαλλοντικά και κοινωνικά ευαίσθητο και γεμάτο σεβασμό, σε αντίθεση με το συμβατικό τύπο τουρισμού σε μεγάλα θέρετρα. Συνεπώς ο εναλλακτικός τουρισμός είναι η διαδικασία που προωθεί μια μορφή ταξιδιού, φιλική προς το περιβάλλον, επιτρέποντας θετικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και από κοινού βιώματα μεταξύ των μελών διαφορετικών κοινωνιών. (Inskoop E., 1991)

Στον πίνακα 1 επιχειρείται μια συνοπτική παρουσίαση των διαφορετικών χαρακτηριστικών του μαζικού τουρισμού και του εναλλακτικού ή ήπιου όπως συνηθίζεται να ονομάζεται τουρισμού, αναφορικά με τις γενικές του έννοιες, τις τουριστικές αναπτυξιακές στρατηγικές που υιοθετούνται, το πλαίσιο λογικής που ακολουθείται και τις διαθέσεις του τουρίστα.

Πίνακας 1

Σκληρός Τουρισμός	Ήπιος τουρισμός
Απερίσκεπτος	Συνετός
Απεχθής	Αμυντικός
Επιθετικός	Αμυντικός
Γρήγορος	Αργός
Υψηλών ρυθμών	Χαμηλών ρυθμών
Ανεξέλεγκτος	Ελεγχόμενος
Ασυντόνιστος	Συντονισμένος
Υπερβολικός	Μετριοπαθής
Βραχυπρόθεσμος	Μακροπρόθεσμος
Ειδικού ενδιαφέροντος	Γενικού ενδιαφέροντος
Εξωτερικά ελεγχόμενος	Ελεγχόμενος από τους ντόπιους
Μικρής αντοχής	Μεγάλης αντοχής
Ποσοτικός	Ποιοτικός
Αυξανόμενος	Αναπτυσσόμενος
Β Τουριστικές Αναπτυξιακές Στρατηγικές	
Ανάπτυξη χωρίς σχεδιασμό	Σχεδιασμός πριν από την ανάπτυξη
Θεώρηση στις αναπτυξιακές μελέτες	Θεώρηση στην νοοτροπία
Κάθε κοινότητα σχεδιάζει για τον εαυτό της	Κεντρικός σχεδιασμός για μεγάλες περιοχές
Άναρχη ανάπτυξη	Συγκέντρωση της ανάπτυξης σε ορισμένες περιοχές
Τυχαία και διάσπαρτη ανέγερση οικοδομημάτων	Συντήρηση του εδάφους, συγκεντρωτική ανέγερση οικοδομημάτων, διατήρηση

	ελεύθερου χώρου
Εντατική εκμετάλλευση της ιδιαίτερης αξίας των τοποθεσιών	Σεβασμός στην ιδιαίτερη αξία της κάθε τοποθεσίας
Ανέγερση αυξανόμενου αριθμού κτιρίων	Εκμετάλλευση και βελτίωση των κτιρίων που ήδη υπάρχουν
Κατασκευές για αόριστη ζήτηση	Καθορισμός ορών για εξάπλωση
Ανάπτυξη τουρισμού σε όλες τις περιοχές	Ανάπτυξη τουρισμού μόνο σε κατάλληλες περιοχές και όπου υπάρχει διαθέσιμος ντόπιος πληθυσμός
Ανάθεση της τουριστικής ανάπτυξης σε εξωγενείς παράγοντες	Ευκαιρίες για λήψη αποφάσεων και συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού
Χρησιμοποίηση όλου του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού	Ανάπτυξη σχεδιασμένη σύμφωνα με τις δυνατότητες της περιοχής για τουρισμό τοπικά ελεγχόμενο
Θεώρηση στα οικονομικά προτερήματα	Αποτίμηση όλων των οικονομικών, οικολογικών και κοινωνικών προτερημάτων και μειονεκτημάτων
Θεώρηση του αγροτικού πληθυσμού μόνο ως κτηματίες και εργατικό δυναμικό	Διατήρηση και ενθάρρυνση της γεωργίας
Εγκατάλειψη των ζημιών στην κοινωνία	Οι ζημιές πληρώνονται από τον δράστη
Ευμενή αντιμετώπιση στην ιδιωτική μεταφορά	Ενθάρρυνση της ντόπιας μεταφοράς
Διασφάλιση ευκολιών για την μεγιστοποίηση της ζήτησης	Διασφάλιση ευκολιών για μεσαίου μεγέθους ζήτηση
Απομάκρυνση φυσικών φραγμών	Διατήρηση φυσικών φραγμών
Αστική αρχιτεκτονική	Ντόπια αρχιτεκτονική
Γενικός αυτοματισμός τουριστικών θέρετρων	Επιλεκτική τεχνητή ανάπτυξη, ενθάρρυνση μη τεχνητών τουριστικών προορισμών
Σκληρός τουρισμός	Ήπιος τουρισμός
Γ΄ Πλαίσιο πολιτικής	
Εξασφάλιση συγκεντρωτικών αφίξεων	Εναλλακτικές διακοπές
Πρόσληψη προσωπικού μη αποδεδειγμένων ικανοτήτων	Βελτίωση εκπαίδευσης των ατόμων με υπεύθυνες θέσεις στον τουρισμό
Πώληση μετά δυσκολίας	Πώληση "εκ καρδίας"

Θεωρεί τον τουρισμό ως οικονομική πανάκεια	Ψάχνει νέες επιλογές και τουριστικές εναλλαγές
Σκληρό ταξίδι	Ήπιο ταξίδι
Δ΄ διαθέσεις του τουρίστα	
Μαζικός τουρισμός	Μοναχικό ταξίδι με φίλους ή οικογένεια
Έλλειψη χρόνου	Αφθονία χρόνου
Ταχύτητα μέσα μεταφοράς	Κατάλληλα ή ακόμα και αργά μέσα μεταφοράς
Προσχεδιασμένο δρομολόγιο	Αυθόρμητο δρομολόγιο
Εμπνευσμένο εξωτερικά	Εμπνευσμένο εσωτερικά
Εισαγόμενος τρόπος ζωής	Εγχώριος τρόπος ζωής
Θεάματα	Βιώματα
Άνετο και παθητικό	Δραστήριο και ενεργητικό
Μικρή ή καθόλου νοητική προετοιμασία	Προ-έρευνα για τον τουρισμό
Δεν επιθυμεί να μάθει την γλώσσα	Μαθαίνει να μιλάει την γλώσσα
Αίσθηση ανωτερότητας	Θέληση για μάθηση
Ποικίλες αγορές	Αγορές δώρων
Αναμνηστικά	Μνήμες, ημερολόγια, νέες προοπτικές
Στιγμαϊές φωτογραφίες και καρτ ποστάλ	Φωτογραφία, σχεδίαση, ζωγραφική
Περιέργεια	Φινέτσα
Θορυβώδης	Ήσυχος

Πηγή : Krippendorf (1982)

Όπως προκύπτει από τα προαναφερόμενα στοιχεία, η ομάδα κινήτρων που οδηγούν σε εναλλακτικό τουρισμό, συνδέεται άμεσα με τα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης, τα οποία διαφέρουν ριζικά από αυτά που έχει επιβάλλει ο οργανωμένος μαζικός τουρισμός. Τα κίνητρα που ωθούν κάποιο άτομο σε «εναλλακτικό τύπο» είναι διαφορετικά από τα κίνητρα του συνηθισμένου μαζικού τουρίστα που θεωρείται «απαθής», «λιγόψυχος», «νεοαποικιστής» και «άξεστος».

Τα κίνητρα του εναλλακτικού τουρίστα, μπορούν να νοηθούν αυτά του λεγόμενου ενεργητικού τύπου τουρισμού (περιπλάνηση, περίπατος, αναρρίχηση), του εξερευνητικού χαρακτήρα και συνάντησης (ιστορικοί και αρχαιολογικοί χώροι, συναναστροφή με τους ντόπιους κατοίκους, τον πολιτισμό τα ήθη και τα έθιμα) και του δεσμευτικού χαρακτήρα (εθελοντικές υπηρεσίες σε κράτη εξωτερικού, προσφορά βοήθειας και ενίσχυσης, συμμετοχή σε ανασκαφές κλπ.)

Συνεπώς στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι διακοπές δεν πραγματοποιούνται σαν μία μεμονωμένη προσπάθεια φυγής από την πραγματικότητα, αλλά το ταξίδι αποκτάει κάποιο νόημα με πολιτιστικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές και εκπαιδευτικές προεκτάσεις.

Σύμφωνα με τους Laarman & Dyst, ο εναλλακτικός τουρίστας έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

1. προσπαθεί να επισκέπτεται μέρη που δεν έχει πατήσει ανθρώπινο πόδι
2. διεγείρεται από το αίσθημα της περιήγησης
3. προσπαθεί να αποφύγει τον πολιτισμό για κάποιο χρονικό διάστημα
4. προσπαθεί να ανοίξει κανάλια επικοινωνίας με τον ντόπιο πληθυσμό
5. δεν επιζητά την ύπαρξη τουριστικής υποδομής
6. συλλέγει περισσότερες πληροφορίες πριν και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του, ταξιδεύει μόνος ή σε μικρές ομάδες
7. είναι καλά εκπαιδευμένος
8. έχει περισσότερα έσοδα από τον μέσο όρο
9. τείνει να παραμένει σε μια χώρα για περισσότερες μέρες από τον παραδοσιακό τουρίστα

Τα τελευταία χρόνια, πολλά κράτη διαμορφώνουν την πολιτική τους προς την ενθάρρυνση πιο ήπιων (εναλλακτικών) μορφών τουρισμού, αναζητώντας έτσι μια λύση για τα μακροχρόνια προβλήματα που έχουν προκληθεί από την ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη.

Ο εναλλακτικός τουρισμός, υποδεικνύει περιορισμούς αναφορικά στη φέρουσα ικανότητα μιας τουριστικής περιοχής και μπορεί να θεωρηθεί ως τουρισμός μειωμένων αρνητικών επιπτώσεων, ενώ παράλληλα μπορεί να μειώσει αισθητά το πρόβλημα της υπανάπτυξης, αφού προσελκύει τουρίστες σε απομονωμένες αγροτικές περιοχές, αποτρέποντας, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, τη μετανάστευση των ντόπιων κατοίκων και ιδιαίτερα της νέας γενιάς, στα μεγάλα αστικά κέντρα, στοχεύοντας στην αειφορική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο. (Μαρίνος Ν. – Τσαουρδά Μ., 2007)

Οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, μπορούν να λειτουργήσουν και να αναπτυχθούν σε μια περιοχή είτε μεμονωμένα είτε ως πλέγμα. Στον πίνακα 2 παρουσιάζεται σχετικό παράδειγμα ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών σε “πλέγμα” με στόχο την αειφορική ανάπτυξη.

Πίνακας 2

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ		ΠΛΕΓΜΑ ΕΙΔΙΚΩΝ & ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ
1.	Πολιτισμός – Εκπαίδευση	Πολιτιστικός - Οικοτουρισμός - Εκπαιδευτικός – Περιηγητικός– Οικολογικά Πάρκα
2.	Περιβάλλον – Φυσιολατρία - Φυσική Ζωή	Οικοτουρισμός – Περιηγητικός – Υγείας – Ιαματικός – Ορειβατικός
3.	Αθλητισμός – Ύπαιθρος – Φυσική Ζωή – Θάλασσα	Αθλητικός – Θαλάσσιος – Αγροτουρισμός – Υγείας
4.	Βουνό – Χειμερινή Σαιζόν – Αθλητισμός	Χειμερινός – Αγροτουρισμός – Ορειβατικός – Περιηγητικός – Αθλητικός
5.	Επαγγελματική Εκπαίδευση – Ειδικές Κοινωνικές ομάδες – Εκπαίδευση	Συνεδριακός – Κοινωνικός – Εκπαιδευτικός – Τουρισμός Κινητρών

Πηγή: Τσάρτας Π. (1999).

Ο οικοτουρισμός, που αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια και στην Ελλάδα ως εναλλακτική μορφή τουρισμού, εμφανίστηκε για πρώτη φορά στα μέσα της δεκαετίας του '80, όταν έγινε κοινή αντίληψη από μια ομάδα οικολόγων στην Β. Αμερική, ότι η εντατικοποίηση του τουρισμού στη φύση μπορεί να επιφέρει καταστροφές στο ευαίσθητο φυσικό περιβάλλον και έπρεπε να τηρηθούν μέτρα προστασίας και διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης.

Σε πολλές περιπτώσεις συμβαίνει να επικρατεί μια σύγχυση σχετικά με τον τουρισμό στη φύση όπως τον φυσιολατρικό τουρισμό και τον οικοτουρισμό. Η διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι ο οικοτουρισμός είναι μια πιο στενή, πιο ήπια έννοια και συνδυασμός δύο στοιχείων της ανάπτυξης του φυσιολατρικού τουρισμού και της οικονομικής πολιτικής συνεισφοράς στην προστασία του περιβάλλοντος.

Ο οικοτουρισμός είναι μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού που περιλαμβάνει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά :

1. Εμπεριέχει όλες τις μορφές τουρισμού που σχετίζονται με την φύση και το φυσικό περιβάλλον γενικότερα, το οποίο μαζί με την παράδοση και τον πολιτισμό αποτελούν πρωταρχικό κίνητρο για τους επισκέπτες.
2. Περιλαμβάνει κατά ένα μέρος εκπαίδευση και ενημέρωση
3. Οργανώνεται συνήθως από μικρές τοπικές επιχειρήσεις.
4. Συμβάλλει στην ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στο φυσικό και κοινωνικό – οικονομικό - πολιτισμικό περιβάλλον.
5. Προάγει την προστασία των φυσικών περιοχών ενισχύοντας την τοπική οικονομία, δημιουργώντας θέσεις εργασίας και πηγές εισοδήματος στους τοπικούς πληθυσμούς,

ευαισθητοποιώντας παράλληλα τους κατοίκους των περιοχών αλλά και τους τουρίστες για την αναγκαιότητα της διατήρησης του φυσικού και του πολιτισμικού πλούτου.(Μαρίνος Ν. – Τσαουρδά Μ., 2007)

1.2. Εννοιολογικό πλαίσιο του οικοτουρισμού

Από την αρχή της εμφάνισης του όρου, ξεκίνησε μεταξύ των επιστημόνων μια μακρά συζήτηση για τον ακριβή ορισμό και το περιεχόμενο του οικοτουρισμού, το αποτέλεσμα της οποίας αντανακλάται στην εμφάνιση πολλών διαφορετικών ορισμών που διατυπώθηκαν από έγκυρους φορείς , καθώς και στην δημιουργία ειδικών τμημάτων για αειφόρο τουρισμό και οικοτουρισμό σε ακαδημαϊκά ιδρύματα, στη δημιουργία πολλών σχετικών διευθύνσεων στο διαδίκτυο και σεμιναρίων για το θέμα αυτό.

Για την καλύτερη εννοιολογική προσέγγιση του όρου ακολουθούν κάποιοι ορισμοί που έχουν διατυπωθεί για τον οικοτουρισμό.

Ο οικοτουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που εμπνέεται ως επί το πλείστον από την φυσική ιστορία και τις τοπικές πολιτιστικές παραδόσεις μιας περιοχής. Το πνεύμα που διέπει τον οικοτουρίστα που επισκέπτεται σχετικά μη ανεπτυγμένες περιοχές, είναι πνεύμα εκτίμησης, συμμετοχής και ευαισθησίας. Ο ευαισθητοποιημένος οικοτουρίστας κάνει συνετή χρήση των φυσικών πόρων και της άγριας ζωής και συνεισφέρει στην περιοχή που επισκέπτεται, μέσω προσωπικής εργασίας ή οικονομικών πόρων που διοχετεύονται κατευθείαν στην προστασία της φύσης και στην οικονομική ευημερία των ντόπιων.

Ο οικοτουρισμός είναι ο αειφόρος οικολογικά τουρισμός στη φύση, που έχει την δυνατότητα να αναδειξεί το φυσικό περιβάλλον και τον πολιτισμό, να προεκτείνει την γνώση και κατανόηση που έχουν οι τουρίστες για τα ζητήματα αυτά και να προωθήσει την προστασία της φύσης συμβάλλοντας στην ευημερία των ντόπιων.

Ο οικοτουρισμός ορίζεται ως μία περιβαλλοντική υπεύθυνη ταξιδιωτική δραστηριότητα σε σχετικά ανέγγιχτες φυσικές περιοχές, που ως κύριο στόχο έχει την απόλαυση και γνωριμία των φυσικών και των ενταγμένων στο φυσικό περιβάλλον αγαθών. Πρόκειται για μια δραστηριότητα που μπορεί αφ' ενός να επιφέρει πολύ περιορισμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις στις περιοχές που αναπτύσσεται και αφ' ετέρου να προσφέρει ευχαρίστηση και απόλαυση, γνώσεις και εμπειρίες στους επισκέπτες, διατηρώντας και ενισχύοντας την ευημερία τοπικών κοινοτήτων.

«Ο οικοτουρισμός είναι ο τουρισμός στην φύση που συμβάλλει στην προστασία της, διοχετεύοντας οικονομικούς πόρους στις προστατευόμενες περιοχές, δημιουργώντας θέσεις εργασίας για τις τοπικές κοινωνίες και προσφέροντας περιβαλλοντική εκπαίδευση »(Boo E.,1991)

Στο συνέδριο του Ρίο το 1992, υιοθετήθηκε η σύγχρονη έκφραση του οικοτουρισμού , που στηρίζεται στη θεωρία της αειφόρου ανάπτυξης και συνδέεται άμεσα με την δημιουργία προστατευμένων περιοχών.

Εδώ θα πρέπει να αναφέρουμε τις προϋποθέσεις και τους στόχους του οικοτουρισμού μέσα στα πλαίσια αυτής της αειφόρου ανάπτυξης οι οποίοι έχουν ως εξής :

- εφαρμογή της τουριστικής ανάπτυξης, μόνο όταν και όπου δεν υποβαθμίζεται η ποιότητα της περιοχής.
- Προστασία των πόρων που αποτελούν τη βάση για την τουριστική ανάπτυξη.
- Τουριστική ανάπτυξη που θα συνάδει με τις ιδιαιτερότητες του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής
- την ανάπτυξη τουριστικών υπηρεσιών που προβάλλουν και προάγουν την τοπική περιβαλλοντική και πολιτιστική κληρονομιά.

Εάν προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα «τι ακριβώς είναι ο οικοτουρισμός» , θα διαπιστώσουμε ότι οι απαντήσεις που δίνονται εμπεριέχουν διάφορες προσεγγίσεις, για την διατύπωση και την χάραξη ενός κοινά αποδεκτού εννοιολογικού πλαισίου για τον οικοτουρισμό. Αξίζει ωστόσο να αναφερθεί, ότι όλες σχεδόν οι εννοιολογικές προσεγγίσεις με διαφορετικό βαθμό έμφασης η κάθε μία, αναφέρονται στη συμβολή του οικοτουρισμού :

- στη προστασία της φύσης
- στη προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς
- στην αειφόρο ανάπτυξη
- στην ευημερία και τα οφέλη της τοπικής κοινωνίας
- στη δυνατότητα που προσφέρει στους τουρίστες, για να απολαμβάνουν και να συμμετέχουν σε δραστηριότητες στα όμορφα φυσικά τοπία
- στη προώθηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης τουριστών και τοπικής κοινωνίας.

Από τις προαναφερόμενες τοποθετήσεις βάση των ορισμών, προκύπτει επίσης ότι, για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού, απαιτείται η συνεργασία των ακόλουθων ομάδων :

- τουριστικού κοινού και καταναλωτών
- τουριστικής βιομηχανίας
- περιβαλλοντικών οργανώσεων

- τοπικής κοινωνίας και κρατικού τομέα

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι, υπάρχουν ελάχιστοι ορισμοί που αναφέρονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στα κίνητρα των τουριστών, ενώ δεν έχει δοθεί και η απαραίτητη προσοχή στις προσδοκίες των καταναλωτών και στις επιπτώσεις που μπορεί να επιφέρει η ομάδα αυτή στη διαμόρφωση του φαινομένου που ονομάζουμε οικοτουρισμός

Ωστόσο ο ορισμός που τείνει να θεωρείται περισσότερο επιστημονικά αποδεκτός έχει ως εξής :

«Οικοτουρισμός είναι ο τουρισμός που αναπτύσσεται σε οικολογικά αξιόλογες περιοχές, δεν υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής, προωθεί την προστασία και διαχείριση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος - σύμφωνα με νομικά ή άλλου τύπου αποτελεσματικά μέτρα -,ενώ ταυτόχρονα διατηρεί τη συνοχή του κοινωνικού ιστού»(Εθνική επιτροπή Οικοτουρισμού, 2009)

1.3. Η αναπτυξιακή δυναμική του οικοτουρισμού

Η τουριστική ανάπτυξη είναι μια δυναμική διαδικασία που λαμβάνει χώρα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, που διαμορφώνεται από το συνδυασμό ορισμένων μεταβλητών παραμέτρων όπως: πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών που εκτείνονται σε διάφορα γεωγραφικά ή χωρικά επίπεδα.

Υπάρχουν όμως ορισμένοι παράγοντες οι οποίοι θεωρούνται πως είναι η κύρια αιτία των σημαντικών αλλαγών που έχουν επέλθει στον τουρισμό τα τελευταία χρόνια, με διαφανόμενη την τάση να συνεχιστούν δυναμικότερα στο μέλλον, όπως:

α) η αυξανόμενη διαφοροποίηση των αναγκών των τουριστών για παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, και ειδικότερα μεγαλύτερη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, γεγονός που ανάγεται στην ταξιδιωτική συμπεριφορά και τα χαρακτηριστικά της ζήτησης.

β) οι διαφανόμενες πρωτοβουλίες και πρακτικές τουριστικής ανάπτυξης που αναλαμβάνονται παγκοσμίως από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και επιδιώκουν την εξισορρόπηση των φυσικών, πολιτιστικών και οικονομικών παραμέτρων, που συνάδουν με την ποιότητα των πόρων και την αειφορική ανάπτυξη της προσφοράς

γ) οι εντεινόμενες προσπάθειες που καταβάλλονται από διάφορες χώρες, λόγω του ανταγωνισμού, να διαμορφώσουν διαφοροποιημένα και αυθεντικά προϊόντα, που είναι συνυφασμένα με την επιθυμία δημιουργίας ενός ιδιάζοντα χαρακτήρα για τον τουριστικό προορισμό.

δ) η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας των πληροφοριών, των επικοινωνιών και του ηλεκτρονικού εμπορίου, που προσφέρει πλεονεκτήματα και διευκολύνσεις στις επιχειρήσεις, αλλά και στους τουρίστες / καταναλωτές, αφού αυξάνει το εύρος των επιλογών και τη διαφάνεια της αγοράς.

ε) η αναμφισβήτητη αναπτυξιακή δυναμική που εμφανίζεται στην τουριστική βιομηχανία μεγάλων συγκροτημάτων / επιχειρήσεων, με συγχωνεύσεις, αγορές, εταιρικές ή συλλογικές σχέσεις.

Ο οικοτουρισμός, ενώ στην αρχή εκλαμβάνετο ως μία μικρή εξειδικευμένη αγορά που προσφέρει συγκεκριμένες δραστηριότητες και δράσεις, που εστιάζονται σε «προϊόντα που προσφέρουν ειδικές εμπειρίες», τα τελευταία χρόνια θεωρείται και προσδιορίζεται ως μια σημαντική και ευρύτερη αγορά προσφοράς φυσικών και πολιτιστικών προϊόντων.

Τα προαναφερόμενα επιβεβαιώνονται και από το γεγονός ότι η ζήτηση για οικοτουρισμό, δεν ικανοποιείται πια μόνο από εξειδικευμένες κατά το πλείστον μικρές εταιρίες ή γραφεία τουρισμού, αλλά και από μεγάλους Tour Operators.

Η αλλαγή αυτή στην ζήτηση οφείλεται κατά κύριο λόγο, στην ευαισθητοποίηση και την αύξηση του ενδιαφέροντος παγκοσμίως για το περιβάλλον και αναγνωρίζονται τα οικολογικά ζητήματα ως συστατικό μέρος του ασκούμενου μάρκετινγκ, από τα τουριστικά γραφεία, προσπαθώντας μέσα από διάφορες ενέργειες να ικανοποιήσουν τις προσδοκίες των πελατών, που δείχνουν σήμερα να είναι περισσότερο περιβαλλοντικά συνειδητοποιημένοι απ'ότι παλαιότερα. (Russell K. – Blamey R. , 1996)

1.4. Το 'φάσμα' του οικοτουρισμού.

Το φάσμα του οικοτουρισμού, όπως αυτό διατυπώθηκε μέσω των παραπάνω εννοιολογικών προσεγγίσεων , εντάσσεται μεταξύ δύο άκρων :

Στο πρώτο άκρο τοποθετείται η «παθητική αντιμετώπιση», που αποδίδει μικρή ευθύνη στον οικοτουρίστα και τους εμπλεκόμενους στην οργάνωση και διαχείριση του οικοτουρισμού για την κατάσταση του περιβάλλοντος και την τοπική κοινωνία.

Στο άλλο άκρο τοποθετείται η «ενεργητική αντιμετώπιση» που αποδίδει υψηλές ευθύνες στους εμπλεκόμενους στον οικοτουρισμό. (Σβορώνου Ε., 2000)

1.5. Συναφείς έννοιες με τον οικοτουρισμό.

Το εννοιολογικό περιεχόμενο του οικοτουρισμού, είναι συνυφασμένο τόσο με έννοιες, όσο και με δραστηριότητες και διαδικασίες που αφορούν στην ανάπτυξη και διατήρησή του. Οι έννοιες αυτές αφορούν κυρίως στην οικολογία και τα οικοσυστήματα, στον εναλλακτικό τουρισμό και τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, ή στον αειφόρο τουρισμό, στη σχέση ‘‘περιβάλλον-τουρισμός’’, καθώς επίσης και στο ‘‘φυσικό τουρισμό’’ ή τον τουρισμό φύσης, και έχουν ως ακολούθως:

Το οικοσύστημα ή οικολογικό σύστημα, θεωρείται ένα σύστημα εντός του οποίου οι διάφοροι οργανισμοί (φυτά και ζώα) αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και γενικότερα με το περιβάλλον στο οποίο ζουν και αναπτύσσονται. Κάθε οικοσύστημα αποτελείται από δύο κύρια τμήματα : το ζωντανό, δηλαδή τη βιοκοινότητα και το μη ζωντανό, το αβιοτικό, δηλαδή το βίοτοπο. Το αβιοτικό περιβάλλον αποτελείται από στοιχεία όπως το έδαφος, το νερό και η ατμόσφαιρα.

Τη δε βιοκοινότητα, αποτελούν όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί όπως είναι τα πτηνά, τα ψάρια και τα φυτά που δέχονται τις επιδράσεις του αβιοτικού περιβάλλοντος. Υπάρχουν πολλοί τύποι οικοσυστημάτων π.χ. στη θάλασσα έχουμε τα θαλάσσια οικοσυστήματα, στις ακτές τα παράκτια και στις εκτάσεις με γεωργικές καλλιέργειες έχουμε αγροτικά οικοσυστήματα.

Επίσης υπάρχουν και τα οικοσυστήματα των γλυκών υδάτων, οι ονομαζόμενοι υγρότοποι. Ο ρόλος των τελευταίων είναι πολύ σημαντικός, διότι παρέχουν τροφή και προστασία σε ένα μεγάλο αριθμό πουλιών, θηλαστικών και ψαριών. Τέλος το οικοσύστημα των φυτών και ζώων στο οποίο κυριαρχούν τα δενδρώδη δασικά είδη, ονομάζεται δάσος.

Αξίζει ακόμη να σημειώσουμε ότι τα οικοσυστήματα γενικότερα έχουν την τάση να εξισορροπούνται αλλά και να διαταράσσονται ή και να υποβαθμίζονται, ως αποτέλεσμα διαφόρων επεμβάσεων (ως επί το πλείστον ανθρώπινων) στην λειτουργία τους όπως είναι η αύξηση του πληθυσμού, η υπεράντληση και εξάντληση πόρων και η εξαφάνιση ειδών.

Με το εννοιολογικό περιεχόμενο του οικοτουρισμού, είναι συνδεδεμένος και ο όρος βιοποικιλότητα, που χρησιμοποιείται για να εκφράσει το σύνολο της ποικιλίας των μορφών ζωής σε ένα συγκεκριμένο χώρο. Πρακτικά διακρίνονται τρία επίπεδα βιοποικιλότητας, που αποτελούν όμως αναπόσπαστα μέρη ενός ενιαίου συνόλου και είναι τα εξής: η γενετική ποικιλότητα ειδών, ποικιλότητα βιοκοινωνιών – οικοσυστημάτων, ενώ ως τέταρτο επίπεδο αναφέρεται η ποικιλότητα τοπίων.

Οι προαναφερόμενες έννοιες, είναι από τις βασικότερες έννοιες της οικολογίας, μιας επιστήμης που εξετάζει τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις των ζωντανών οργανισμών με το περιβάλλον τους.

Μια ουσιαστική διάσταση της οικολογίας είναι η μελέτη της χωρικής κατανομής των φυτών και των ζώων σε ειδικές περιοχές που ονομάζονται habitats, καθώς και των αλλαγών ή των επιπτώσεων που συμβαίνουν διαχρονικά.

Η μελέτη και η έρευνα των σχέσεων, των αλληλεπιδράσεων, καθώς και των επιπτώσεων από τις ανθρώπινες παρεμβάσεις είναι σημαντική στα πλαίσια του τουρισμού, εφόσον οι τουριστικές αναπτυξιακές δράσεις, είναι συνυφασμένες με τις ανθρώπινες δραστηριότητες εκείνες, που προξενούν περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις και μπορούν να διαταράξουν την οικολογική ισορροπία διαφόρων περιοχών.

Οι όροι «εναλλακτικός» και «αιεφόρος» τουρισμός, περιλαμβάνονται συχνά στην έννοια της «εναλλακτικής» ανάπτυξης, αναφέρονται σε ορισμένα χαρακτηριστικά του τρόπου ανάπτυξης και έχουν λειτουργική σχέση, τόσο με τις έννοιες όσο και με τις δραστηριότητες και διαδικασίες ανάπτυξης του οικοτουρισμού.

Βιώσιμος ή αιεφόρος ή αιεφορικός ή υπεύθυνος, θεωρείται ο τουρισμός που δεν βλάπτει, δεν υποβαθμίζει, δεν καταστρέφει το περιβάλλον δεν κατασπαταλά και δεν εξαντλεί τους φυσικούς πόρους τους, στο παρόν και στο μέλλον. Ο βιώσιμος τουρισμός αφορά όχι μόνο στο φυσικό, αλλά και στο ανθρώπινο και πολιτισμικό περιβάλλον.

Σύμφωνα με τον «Ευρωπαϊκό Χάρτη για το Βιώσιμο Τουρισμό σε Προστατευόμενες Περιοχές», βιώσιμος τουρισμός ορίζεται: «κάθε τουριστική δραστηριότητα ανάπτυξης ή διαχείρισης που εξασφαλίζει, μακροπρόθεσμα, την προστασία και την διατήρηση των φυσικών, πολιτιστικών και κοινωνικών πόρων και συμβάλλει, με θετικό και δίκαιο τρόπο, στην οικονομική ανάπτυξη και ευμάρεια των ατόμων που ζουν, εργάζονται ή επισκέπτονται τις προστατευόμενες περιοχές»

Ο Βιώσιμος Τουρισμός, είναι ο τουρισμός που συνεπάγεται ευθύνες και ευαισθητοποιεί σε οικολογικό επίπεδο, λαμβάνει ειδική μέριμνα για τις επιπτώσεις στην πολιτιστική κληρονομιά και στις παραδόσεις και ως ειδικό στόχο έχει τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, ικανοποιώντας αφενός τις τωρινές ανάγκες και αφετέρου λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τις μελλοντικές ανάγκες των επερχόμενων γενεών, διατηρώντας και αναβαθμίζοντας το δικαίωμα της προσδοκίας τους για ένα καλύτερο περιβάλλον.

Από την δεκαετία όμως του 1970 και μετά, με αφορμή τις αρνητικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού στο ευρύτερο φυσικό, κοινωνικό-οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον, εμφανίστηκαν και άρχισαν να εφαρμόζονται νέες μορφές: ο εναλλακτικός τουρισμός ή οι

εναλλακτικές μορφές τουρισμού ή μορφές ήπιου τουρισμού έννοιες που συνδέονται με την αειφορία, για τις ποιές έγινε αναφορά σε προηγούμενη ενότητα .

Η έννοια του οικοτουρισμού, συνδέεται επίσης και με τους όρους φυσικός τουρισμός ή (τουρισμός φύσεως) και περιβαλλοντικός τουρισμός, έννοιες που σχετίζονται κυρίως με τις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής που χρησιμοποιούν πόρους με ειδικά φυσικά χαρακτηριστικά όπως είναι το χιόνι (σκι) , η θάλασσα (scuba diving) και ο αέρας (sky diving) με διαφορετική αναλογία επίδρασης στο περιβάλλον.

Μία άλλη μορφή τουρισμού, που βασίζεται στην προσφορά ευκαιριών παρατήρησης και απόκτησης εμπειριών στους τουρίστες, σε περιοχές που διαθέτουν άγρια πανίδα, αποκαλείται τουρισμός άγριας ζωής (wild life tourism) και συναρτάται με ορισμένες δραστηριότητες άλλων μορφών τουρισμού π.χ. (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, τουρισμός φύσης)και συγκεκριμένες δραστηριότητες που έχουν σχέση με την άγρια ζωή και την απόκτηση εμπειριών και σχέσεων με ζώα.

Συμπληρώνοντας το θέμα των συγγενών εννοιών και της ορολογίας, αναφέρονται στην συνέχεια επιγραμματικά ορισμένοι σχετικοί όροι με τον οικοτουρισμό:

- Φυσιολατρικός τουρισμός: πρόκειται για ευρύτερο και ηπιότερο όρο από τον οικοτουρισμό, που δεν συνδέεται όμως με την προστασία του περιβάλλοντος.
- Ήπιος τουρισμός: ο όρος αναφέρεται κυρίως στην προσπάθεια ελαχιστοποίησης των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού στο περιβάλλον.
- Τουρισμός στην άγρια φύση: αναφέρεται στον τουρισμό σε απομονωμένες και άθικτες από την ανθρώπινη δραστηριότητα περιοχές.
- Τουρισμός περιπέτειας: σχετίζεται με την εμπειρία του τουρίστα / επισκέπτη που συνίσταται στην περιπέτεια και τα σπορ, συνήθως στη φύση.
- Πολιτιστικός τουρισμός: το αντικείμενο ενδιαφέροντος του ταξιδιού, είναι η πολιτιστική κληρονομιά.
- Πράσινος τουρισμός: η αναφορά είναι κάπως ασαφής και θεωρείται ότι σχετίζεται με την περιβαλλοντικά υπεύθυνη στάση των τουριστών και της τουριστικής βιομηχανίας γενικότερα.
- Αειφόρος τουρισμός: πρόκειται για τον όρο για τον οποίο έγινε αναφορά παραπάνω.
- Εναλλακτικός τουρισμός: συμπληρώνοντας αυτά που προαναφέρθηκαν σχετικά με τον όρο «εναλλακτικός», ο όρος εκτός του ότι αντιδιαστέλλεται προς το μαζικό τουρισμό, υπονοεί και την ανεξάρτητη μετακίνηση ή την μετακίνηση σε μικρά γκρουπ, τα ειδικά ενδιαφέροντα της συμμετοχής κ.α.
- Ειδικές μορφές τουρισμού: ο όρος περιγράφει τις κατηγορίες του τουρισμού με ειδικά ενδιαφέροντα π.χ. (συνεδριακός, οικολογικός, θρησκευτικός τουρισμός κλπ)

- Αγροτουρισμός: σύμφωνα με τον ορισμό του Ελληνικού Κέντρου Αγροτουρισμού « η παράλληλη ανάπτυξη δραστηριοτήτων για την οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση των αγροτικών χώρων και της υπαίθρου, με τη στήριξη της τοπικής αγροτικής παραγωγής, της εμπορίας, της ήπιας και μικρής κλίμακας προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών και της ανάδειξης του πολιτιστικού και φυσικού πλούτου κάθε περιοχής», συνιστά αγροτουρισμό. (Μαρίνος Ν. – Τσαουρδά Μ., 2007)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

**Οικοτουρισμός και Προστατευόμενες Περιοχές:
βασικές έννοιες – προβλήματα – και προοπτικές.**

Επειδή οι Προστατευόμενες Περιοχές (Π.Π.) και γενικότερα το φυσικό περιβάλλον, αποτελούν ένα πολύ σημαντικό “κεφάλαιο” για την χώρα μας, και συνδέονται άμεσα με τον οικότουρισμό, είναι χρήσιμο να παραθέσουμε στην ενότητα αυτή κάποια στοιχεία, που σκοπό έχουν να βοηθήσουν στην περαιτέρω κατανόηση του ρόλου και τη σημασία των Π.Π., όχι μόνο για την χώρα μας αλλά και παγκοσμίως.

Ο ορισμός που δίνεται από την Διεθνή Ένωση για την προστασία της φύσης σχετικά με τις Π.Π, είναι η εξής: Μια χερσαία ή θαλάσσια έκταση αφιερωμένη στην προστασία και διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και των φυσικών και συναφών πολιτιστικών πόρων, η οποία υπόκειται σε διαχείριση με νομικά ή άλλους αποτελεσματικούς τρόπους.(Ceballos – Lascurian, 1996)

Όταν αναφερόμαστε στις προστατευμένες περιοχές στη Ελλάδα, εννοούμε κυρίως τις περιοχές που έχουν ενταχθεί στο ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο Natura 2000, και που προστατεύονται βάσει κοινοτικών Οδηγιών για τους Οικότοπους και τα Πουλιά. Σημαντικό είναι να γνωρίζουμε ότι η αναφορά γίνεται σε ευρωπαϊκό και όχι μόνο σε εθνικό δίκτυο περιοχών, διότι υπάρχουν είδη που ενώ σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο μας φαίνονται κοινά στην Ευρώπη είναι σπάνια ή έχουν ήδη εξαφανιστεί.

Πάντως η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος δεν περιορίζεται μόνο στις περιοχές αυτές. Η βασική διαφορά μεταξύ αυτών και άλλων εκτάσεων είναι ότι στις προστατευόμενες περιοχές, ο κυρίαρχος στόχος είναι η διατήρηση των φυσικών και πολιτιστικών αξιών της περιοχής, γεγονός που δεν συνεπάγεται αναγκαστικά και τον αποκλεισμό ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Αντιθέτως πρέπει να επισημανθεί ότι ο ουσιαστικός στόχος της διαχείρισης μιας προστατευόμενης περιοχής, επιτυγχάνεται μέσα από τη σωστή ρύθμιση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων.

Για τη χώρα μας, όπου ιστορικά ο άνθρωπος συνυπήρξε για χιλιάδες χρόνια με το φυσικό περιβάλλον και το συνδιαμόρφωσε μέσα από δραστηριότητες όπως η γεωργία, ή η αλιεία, δεν θα μπορούσαν τα πράγματα να είναι διαφορετικά.

Θα πρέπει να τονισθεί ότι, ενώ στις προστατευόμενες περιοχές είναι θεμιτή η ανθρώπινη παρουσία και είναι εφικτή η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική ευημερία, αυτό που παραμένει ως βασική προτεραιότητα είναι, η διατήρηση των υφιστάμενων φυσικών και πολιτιστικών αξιών.

Οι προστατευόμενες περιοχές, που είναι γνωστές και ως δίκτυο των περιοχών Natura, αποτελούν μια πρόκληση για το μέλλον, καθώς σ’αυτές τις περιοχές, πέραν των γενικών ρυθμιστικών κανόνων που εφαρμόζονται στα θέματα διαχείρισης απορριμμάτων, αποβλήτων, νερού και άλλων φυσικών πόρων, έχουμε ρυθμιστικούς κανόνες εντοπισμένους με γεωγραφικά

διοικητικά όρια στη βάση της προστασίας της βιοποικιλότητας, της γενικότερης προστασίας του περιβάλλοντος και όχι στην εντατική και βραχυχρόνια παραγωγική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων.

Ειδικότερα στην Ελλάδα, που είναι από τις πιο πλούσιες χώρες από άποψη βιοποικιλότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ανάγκη για προστασία και ανάδειξη της χλωρίδας και πανίδας καθώς και των φυσικών οικοτόπων, μας ωθεί περισσότερο στη μελέτη για την κατανόηση και την αξία των προστατευμένων περιοχών και στον προβληματισμό για λήψη μέτρων και για την αποτελεσματική διαχείρισή τους.

2.1. Η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών

Ο στόχος της διαχείρισης μιας προστατευμένης περιοχής, είναι η προστασία των φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων, μέσω της σωστής ρύθμισης των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων.

Τις τελευταίες δεκαετίες, σε ολόκληρο τον κόσμο, τόσο ο αριθμός των προστατευμένων περιοχών, όσο και η συνολική τους έκταση συνεχώς αυξάνονται και γι' αυτό κρίνεται όλο και περισσότερο αναγκαία η ανάληψη δράσεων εκ μέρους των διαχειριστικών αρχών, επεξεργασίας ειδικών σχεδίων διαχείρισης για τις προστατευμένες περιοχές, με βάση τις ιδιομορφίες και δυνατότητες της κάθε περιοχής.

Το σχέδιο διαχείρισης μιας προστατευμένης περιοχής, είναι ο καταστατικός χάρτης και το απαραίτητο εργαλείο για την αειφορική και ορθολογική της διαχείριση και περιλαμβάνει την ανάλυση της κατάστασης της υπό διαχείριση περιοχής (δηλ την ανάλυση των φυσικών, βιοτικών, οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και ιστορικών συνθηκών), την εκτίμηση και αξιολόγηση της κατάστασης της αποτελεσματικότητας των ληφθέντων μέτρων διαχείρισης, βάση από οικολογική, οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική και ιστορική άποψη, την τοποθέτηση του σκοπού ή των σκοπών διαχείρισης την κοστολόγηση των μέτρων και την εκτίμηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή τους και τον σχεδιασμό (χρονοδιαγράμματος και μέσων) της εφαρμογής των μέτρων.

Κάθε ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης, περιλαμβάνει αναλυτικό σχέδιο παρακολούθησης της αποτελεσματικότητας των ληφθέντων μέτρων διαχείρισης βάσει του οποίου αξιολογείται και ο βαθμός επιτυχούς επιτέλεσης των στόχων της διαχείρισης και καθορίζονται οι απαραίτητες περιοδικές αναπροσαρμογές που θα επιτρέψουν τη λήψη βελτιωτικών μέτρων του σχεδιασμού.

Έχοντας υπόψη ότι μερικά από τα διαχειριστικά είναι δυνατόν να έχουν επίδραση στη ζωή των κατοίκων της περιοχής, απαραίτητο και σημαντικό βήμα θεωρείται, η οργάνωση συμμετοχικών διαδικασιών, ήδη από το στάδιο σχεδιασμού ενός σχεδίου διαχείρισης.

Οι διαδικασίες αυτές μπορούν να συμβάλλουν στην αξιοποίηση της υφιστάμενης εμπειρίας και γνώσης που διαθέτουν οι τοπικές κοινότητες και να ελαχιστοποιηθούν οι ενδεχόμενες συγκρούσεις, καθώς οι όποιες τυχόν διαφωνίες και απόψεις, θα έχουν εντοπισθεί και συζητηθεί από την αρχή, με αποτέλεσμα να υπάρξει μεγαλύτερος βαθμός αποδοχής των προγραμμάτων και όποιων μέτρων, από την τοπική κοινότητα.

Τα σχέδια διαχείρισης της προστατευμένης περιοχής, βασίζονται στις αρμοδιότητες της οργάνωσης και λειτουργίας των Φορέων Διαχείρισης, όπως αυτές ορίζονται από το Νόμο 2742/99 και περιγράφονται ακολούθως:

- Συστηματική παρακολούθηση περιβαλλοντικών παραμέτρων. Αδειοδοτήσεις επιστημονικής έρευνας
- Έλεγχος εφαρμογής περιβαλλοντικών όρων/αναφορές παραβάσεων όρων και περιορισμών
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού, αδειοδότηση και οργάνωση ξεναγήσεων
- Εφαρμογή ενεργούς διαχείρισης γης, ειδικών διαχειριστικών πρακτικών σε επιτρεπόμενες χρήσεις και δραστηριότητες
- Εφαρμογή ειδικών διαχειριστικών μέτρων διατήρησης τύπων οικοτόπων, τοπίου και ειδών
- Εφαρμογή ειδικών οικονομικών κινήτρων, αντισταθμιστικών μέτρων, χορήγηση σημάτων ποιότητας, καθορισμός εισιτηρίου
- Η κατάρτιση του σχεδίου διαχείρισης μιας προστατευόμενης περιοχής περιλαμβάνει συνοπτικά τα παρακάτω θέματα:
- Περιγραφή και αξιολόγηση της προστατευόμενης περιοχής
- Σκοπό της διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής
- Επιχειρηματικό σχεδιασμό των μέτρων διαχείρισης, κόστος, χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους.

2.2. Τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη των προστατευόμενων περιοχών.

Η ανάπτυξη ήπιων και περιβαλλοντικά φιλικών μορφών τουριστικών δραστηριοτήτων, μπορεί να είναι ιδιαίτερα επικερδής και να συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη των απομονωμένων ή μειονεκτικών προστατευόμενων περιοχών της περιφέρειας.

Πολλές φορές όσον αφορά στα οικονομικά οφέλη που μπορούν να προκύψουν σε μια προστατευόμενη περιοχή, δίδεται έμφαση κυρίως στις νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται, αλλά και στη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας, που θεωρητικά μπορεί να καταστεί πιο ανθεκτική σε περιόδους κρίσης. Στα παραπάνω θα πρέπει να συνυπολογίσουμε και την οικολογική διάσταση των περιβαλλοντικών οφελών που προκύπτουν από τη διασφάλιση ή και τη αποκατάσταση των περιοχών.

Αν παρόλα αυτά, περιορίσουμε τα οφέλη που προκύπτουν από την προστασία και ανάπτυξη των προστατευόμενων περιοχών, σε καθαρά οικονομικά μεγέθη, μπορούμε να αναφέρουμε συνοπτικά τις εξής επισημάνσεις:

- Οι ανάγκες προστασίας και διαχείρισης μιας προστατευόμενης περιοχής, οδηγούν σε αύξηση της απασχόλησης τοπικά και περιφερειακά. Υπολογίστηκε ότι το 1999 στην Ευρωπαϊκή Ένωση περίπου 125.000 άτομα, εργάζονταν σε δουλειές που άμεσα (100.000 θέσεις όπως φύλακες, επιστημονικό προσωπικό, εργάτες στα έργα ανάδειξης και αποκατάστασης οικοτόπων, παροχή υπηρεσιών σε ξενώνες, ξεναγοί κλπ) ή έμμεσα (25.000 θέσεις), σχετίζονταν με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- Οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν ή μπορούν να αναδειχθούν σε τουριστικό προορισμό, μια δραστηριότητα που μπορεί να επιφέρει επιπλέον έσοδα, να δημιουργήσει θέσεις εργασίας και γενικότερα να προωθήσει την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.
- Οι προστατευόμενες περιοχές, είναι συνήθως επιλέξιμες για πολλά εθνικά και κοινοτικά χρηματοδοτικά προγράμματα (Life, Interreg, Leader, Διαρθρωτικά Ταμεία, Επιχειρησιακά Προγράμματα κλπ). Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι ειδικά για το πρόγραμμα LIFE, η συμμετοχή μιας περιοχής σε αυτό, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ένταξή της στο δίκτυο Natura 2000
- Εκτός των παραπάνω, η τοπική κοινωνία μπορεί να επωφεληθεί σε περιβαλλοντική διάσταση και επίπεδο, αφού για παράδειγμα για την προστασία της θα γίνουν διάφορα έργα, π.χ. αντιπλημμυρικά, ανάδειξης κλπ
- Έχει διαπιστωθεί ότι τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν στα πλαίσια μιας προστατευόμενης περιοχής όσον αφορά στον τομέα της απασχόλησης, εκτείνονται σε όλο το εύρος των υπηρεσιών που θα εξυπηρετήσουν είτε τις ανάγκες των ίδιων των

εργαζομένων, είτε τον αυξημένο αριθμό επισκεπτών. Στα πλαίσια ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων, χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα για τις θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν γύρω από τον υγρότοπο της Κερκίνης λόγω θεσμοθέτησης της περιοχής. Οι αντίστοιχες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν, έχουν ως εξής:

- Κέντρο ενημέρωσης υγροτόπου στην Κερκίνη
- Γραφεία ενημέρωσης οικοτουρισμού στο Λιθότοπο
- Μουσεία στη Βυρώνεια
- Ξενώνες και ξενοδοχεία έχουν ήδη δημιουργηθεί και λειτουργούν
- Γραφείο διοργάνωσης περιηγήσεων στη λίμνη και στον υγρότοπο με βάρκες και ποδήλατα
- Δύο τουριστικές επιχειρήσεις που οργανώνουν επισκέψεις με άλογα
- Και επίσης ο συνεταιρισμός γυναικών στα Άνω Παρόια, έχει αυξημένα έσοδα από την πώληση των προϊόντων του.

Οι προοπτικές και οι δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης, είναι συνυφασμένες και με κοινωνικά οφέλη, αφού για παράδειγμα, οι θέσεις εργασίας συνεπάγονται με μείωση της ανεργίας, συγκράτηση του πληθυσμού σε μια περιοχή και βελτίωση του κοινωνικού ιστού. Οι δυνατότητες που δημιουργούνται για αναψυχή και περιβαλλοντική εκπαίδευση, αλλά και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, αποτελούν επιπλέον κοινωνικές παραμέτρους της αξίας των προστατευόμενων περιοχών.

Όμως, η ορθολογική διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, απαιτεί την ενεργό συμμετοχή και της τοπικής κοινωνίας. Στη χώρα μας, αυτή μπορεί να διασφαλιστεί και από νομική άποψη, μέσω των φορέων διαχείρισης της κάθε προστατευόμενης περιοχής.

2.3. Πράσινη Επιχειρηματικότητα στις Προστατευόμενες Περιοχές.

Η Πράσινη Επιχειρηματικότητα αποτελεί μια αναδυόμενη μορφή οικονομικής δραστηριότητας, που βασίζεται πρωταρχικά σε ζωτικές ανάγκες που έχουν σχέση με την ποιότητα της ζωής και του περιβάλλοντος. (Ζήσης Ι., 2003)

Άλλωστε η προστασία του περιβάλλοντος στοχεύει πρωταρχικά στην υγεία και την ποιότητα της ζωής των ανθρώπων, όπως και στην προστασία της φύσης σε βάθος χρόνου. Η προσοχή είναι στραμμένη στο μέλλον με βάση την αρχή της αειφορίας - βιωσιμότητας, μέσα από τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν στο παρόν, ώστε ο σύγχρονος κόσμος να είναι βιώσιμος.

Όλο και περισσότερο, το παρόν και το μέλλον θα χαρακτηρίζονται ως βιώσιμα ανάλογα με το βαθμό συγχώνευσης της περιβαλλοντικής προστασίας με την οικονομική δραστηριότητα, η οποία θα συμβάλλει στην ανάδειξη της ποιότητας και προστασίας του περιβάλλοντος ως:

- a) Συγκριτικού πλεονεκτήματος για την οικονομική και την κοινωνική ανάπτυξη
- b) Παράγοντα άρσης των περιφερειακών και ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.
- c) Η πράσινη επιχειρηματικότητα, μαζί με το θεσμικό πλαίσιο της προστασίας του περιβάλλοντος, αποτελεί το μοχλό για την επίτευξη αυτών των στόχων, ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζεται από τις ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές κινήτρων, παρέχοντας ευκαιρίες και χρηματοδοτώντας ανάλογες δράσεις.

Αποτελεί έναν κλάδο με μεγάλη ευρύτητα πεδίου που στηρίζεται:

- a) Σε μια νέα ζήτηση προϊόντων και υπηρεσιών, που είναι και η γενεσιουργός του αιτία. Αυτή η ζήτηση μπορεί να είναι τόσο η ατομική ζήτηση του καταναλωτή, όσο και η κοινωνική ζήτηση για ένα νέο φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών.
- b) Σε ένα νέο σχεδιασμό και σε μια ανασυγκρότηση της οικονομίας στο σύνολό της απέναντι στη φύση, στην κοινωνία και στον άνθρωπο.

Τα νέα αυτά προϊόντα και υπηρεσίες, καλούνται να επιτελέσουν δύο σημαντικές αποστολές: αφενός μεν να δράσουν επικουρικά στην προσαρμογή της οικονομίας στη φύση και την κοινωνική ανάπτυξη και αφετέρου να καλύψουν την ανάγκη των καταναλωτών για μια άλλη ποιότητα ζωής.

Στον τομέα της πράσινης επιχειρηματικότητας, δύνανται να ενεργοποιούνται οι αυτοδιοικήσεις, ομάδες παραγωγών, συνεταιρισμοί, νέοι επιχειρηματίες, οργανώσεις των καταναλωτών, πανεπιστήμια και μη κυβερνητικές οργανώσεις, διαμορφώνοντας έτσι ένα νέο πλαίσιο προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, και μια νέα εμπορευματική σχέση και δυναμική που δίνουν ευκαιρία ανάπτυξης και διαμόρφωσης ενός στρατηγικού σχεδιασμού για την βιώσιμη ανάπτυξη και την δημιουργία μιας καινούργιας αγοράς.

Που ασκείται η πράσινη επιχειρηματικότητα:

1. Στις προστατευόμενες περιοχές, η πράσινη επιχειρηματικότητα, μπορεί να αποτελέσει έναν προνομιακό και καθοριστικό κλάδο για ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων για τη βιωσιμότητα των περιοχών αυτών. Οι προστατευόμενες περιοχές, χαρακτηρίζονται από την έμφαση στην ποιότητα της βιώσιμης ανάπτυξης. Αν και ο πυρήνας τους αποτελεί συνήθως πεδίο μη επιχειρηματικότητας, ωστόσο το τμήμα της προστατευόμενης περιοχής που τον περιβάλλει, είναι αυτό στο οποίο κυρίως μπορούν να ασκηθούν οι νέες αυτές επιχειρηματικές δράσεις με την απαιτούμενη ποιότητα. Παρόμοιες δράσεις, δύνανται να ασκούνται και στην ευρύτερη περιοχή που περιβάλλει το σύνολο της προστατευόμενης.

2. Σε μη προστατευόμενες περιοχές, οι οποίες μπορεί να είναι, είτε η ευρύτερη περιοχή που περιβάλλει μια προστατευόμενη περιοχή, είτε μια άλλη περιοχή που να μην έχει καμία σχέση με αυτή. Οι περιοχές αυτές, διακρίνονται από μια ζήτηση για μια νέα ποιότητα ζωής, που έχει όμως άμεση σχέση με τη προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης, και γι' αυτό στοχεύει στην ισορροπία ανάμεσα σ' αυτήν και τον άνθρωπο.

Ως ενδεικτικά παραδείγματα ανάπτυξης πράσινης επιχειρηματικότητας αναφέρονται τα ακόλουθα:

- Παραγωγή και πώληση πιστοποιημένων προϊόντων της προστατευόμενης περιοχής, π.χ. αγροτικά προϊόντα από περιοχές Natura.
- Παραγωγή και πώληση προϊόντων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας.
- Δραστηριότητες οικοξενάγησης.
- Ενοικίαση και πώληση εξοπλισμού για τουριστικές δραστηριότητες στην προστατευόμενη περιοχή.
- Παραγωγή και εμπορία τουριστικών αναμνηστικών.
- Παραγωγή και προώθηση οπτικοακουστικού υλικού προβολής της περιοχής και ειδικών θεμάτων.
- Ρυθμιστικές υπηρεσίες πρόσβασης στις οικοπεριοχές.
- Τοπικές παραδοσιακές επαγγελματικές δραστηριότητες.
- Αειφορική παραγωγή ενέργειας μικρής ή μεγάλης κλίμακας.
- Υπηρεσίες συστήματος επιστημονικής παρακολούθησης και μελέτες.
- Δημιουργία και αξιοποίηση υποδομών ανάδειξης και ερμηνείας προστατευόμενων περιοχών.

2.4 Επικοινωνιακή πολιτική για τις προστατευόμενες περιοχές

Η ενημέρωση των τοπικών πληθυσμών για τις επιπτώσεις και τα αποτελέσματα των πολιτικών διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, θεωρείται ότι είναι πολύ περιορισμένη.

Το επικοινωνιακό αυτό κενό, έχει δώσει τη δυνατότητα να αναπτυχθούν απόψεις που αντιμάχονται τις πολιτικές διαχείρισης όπως για παράδειγμα «έρχονται να δεσμεύσουν τα χωράφια και τις περιουσίες μας» ή αντίθετα να καλλιεργήσουν προσδοκίες όπως υπέρρογκο αριθμό προσλήψεων, που σε καμία όμως περίπτωση δεν συνάδουν με την πραγματικότητα και τους στόχους της περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Η περιορισμένη ενημέρωση, έχει οδηγήσει πολύ μικρά ποσοστά των τοπικών πληθυσμών να ενδιαφερθούν και κυρίως να συμμετέχουν στις διαδικασίες του προγραμματισμού, υλοποίησης και ελέγχου των πολιτικών διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών.

Παράλληλα σε περιορισμένες ευτυχώς περιπτώσεις, η παραπληροφόρηση έχει οδηγήσει πολίτες να αντιδρούν και να αντιστέκονται σε οποιαδήποτε πολιτική ρύθμισης διαχείρισης και ανάπτυξης των προστατευόμενων περιοχών.

Υπάρχουν όμως και πολύ θετικά παραδείγματα όπως αυτό του θαλάσσιου πάρκου της Ζακύνθου, όπου κατά το πρώτο χρονικό διάστημα της παρουσίας της πολιτικής διαχείρισης στην περιοχή, ο τοπικός πληθυσμός ξαφνιάστηκε και σε ορισμένες περιπτώσεις αντέδρασε. Η αντίδρασή του οφειλόταν αφενός μεν σε λάθη που έγιναν λόγω απειρίας από την πλευρά των διαχειριστικών αρχών και αφετέρου δε στην περιορισμένη ενημέρωση.

Με την πάροδο όμως του χρόνου και το συνεχή διάλογο τα λάθη διορθώθηκαν, οι πολίτες ενημερώθηκαν σωστά και κυρίως άρχισαν να γίνονται εμφανή τα οφέλη της περιβαλλοντικής διαχείρισης. Έτσι σήμερα το μεγαλύτερο μέρος των αντιδράσεων αυτών έχει περιοριστεί και στην πλειονότητά τους τοπικοί φορείς, μη κυβερνητικές οργανώσεις και ενεργοί πολίτες συμπαραστέκονται και παρακολουθούν ενεργά τις διαδικασίες διαχείρισης των περιοχών αυτών.

Στόχος της ενημερωτικής στρατηγικής σε σχέση με τις οικοτουριστικές και προστατευόμενες περιοχές, θα πρέπει να είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εμπλοκή των τοπικών πληθυσμών στη διαχείρισή τους.

Για να πραγματοποιηθεί όμως αυτός ο στόχος, απαιτείται η ύπαρξη μιας σοβαρής, υπεύθυνης και πολύπλευρης ενημέρωσης, η οποία θα είναι δυνατόν να άρει όλες τις προκαταλήψεις και άτοπες προσδοκίες και θα θέσει το ζήτημα και τις προοπτικές του, στις σωστές βάσεις.

Η επικοινωνιακή στρατηγική θα πρέπει να κινείται σε δύο βασικούς άξονες:

- a) Τις παρεμβάσεις που πρέπει και μπορούν να γίνουν σε κεντρικό επίπεδο
- b) Τις αποκεντρωμένες παρεμβάσεις που θα πραγματοποιηθούν σε κάθε προστατευόμενη περιοχή.(ΥΠΕΧΩΔΕ, 2001)

Σε επίπεδο ώρας, θα μπορούσε να ξεκινήσει καμπάνια για την εξοικείωση του κοινού με την έννοια της πολιτικής διαχείρισης των Π.Π, με τη χρήση όλων των εργαλείων και τεχνικών διαφήμισης και δημοσίων σχέσεων.

Απαραίτητο είναι οι παρεμβάσεις σε πανελλαδικό επίπεδο, εκτός από τις παραδοσιακές μορφές της καμπάνιας με θέμα τους στόχους και τα αποτελέσματα της περιβαλλοντικής διαχείρισης, να είναι σαφείς και να στοχεύουν σε συγκεκριμένες πληθυσμιακές ή κοινωνικές κατηγορίες.

Σημαντικός στρατηγικός σύμμαχος στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, αποτελούν οι ενεργοί πολίτες και οι μη κυβερνητικές περιβαλλοντικές οργανώσεις. Στο πλαίσιο όμως της επικοινωνιακής πολιτικής, η συμμαχία αυτή μπορεί να πάρει άλλες διαστάσεις.

Οι περιβαλλοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις, έχουν άλλες δυνατότητες πρόσβασης στα ΜΜΕ. Όλες οι Ευρωπαϊκές αλλά και Ελληνικές στατιστικές δείχνουν ότι οι πολίτες εμπιστεύονται περισσότερο από το κράτος, αυτά που πρεσβεύουν και ισχυρίζονται οι οργανώσεις αυτές, για το λόγο αυτό η συνεργασία με τις οργανώσεις στο επικοινωνιακό επίπεδο, μπορεί να είναι περισσότερο αποτελεσματική.

Σε τοπικό επίπεδο, οι παρεμβάσεις χρήσιμο είναι να είναι ιδιαίτερα εξειδικευμένες και να λαμβάνουν υπόψη τους τις τοπικές ιδιομορφίες, όχι μόνο στην περιβαλλοντική αξία και βιοποικιλότητα της περιοχής, αλλά και την κοινωνική αποδοχή της περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικονομικές προοπτικές της. Για το λόγο αυτό, τουλάχιστον σε όλες τις περιοχές που ιδρύθηκαν και θα λειτουργήσουν φορείς διαχείρισης, θα πρέπει να γίνουν ενημερωτικές συσκέψεις με τους φορείς της περιοχής και τους άμεσα εμπλεκόμενους πολίτες. Οι συναντήσεις αυτές μπορούν να σχεδιαστούν από την Επιτροπή Φύση 2000, η οποία καλό είναι να γνωρίζει τις διαθέσεις και τις προτιμήσεις της τοπικής κοινωνίας, προκειμένου να υπάρξει αποτελεσματική ενημέρωση.

Προς αυτή την κατεύθυνση θα βοηθούσε μια έρευνα αγοράς, η οποία ωστόσο δεν θα περιοριζόταν απλώς στην αποτύπωση των τάσεων, αλλά θα μπορούσε να παρέμβει και στη διαμόρφωση της τοπικής κοινής γνώμης.

Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχουν ορισμένοι τοπικοί φορείς που επηρεάζονται άμεσα από την περιβαλλοντική διαχείριση, όπως οι τουριστικοί πράκτορες, οι κυνηγοί, οι γεωργοί κ.α. Χρήσιμο είναι με αυτές τις κοινωνικές κατηγορίες να γίνουν ειδικές και διεξοδικές συζητήσεις, όπως επίσης και με τους επιστημονικούς και άλλους τοπικούς πολιτιστικούς ή κοινωνικούς φορείς (ΚΑΠΗ, πρόσκοποι) κα, οι οποίοι θα μπορούσαν να θεωρηθούν εν δυνάμει σύμμαχοι και να ενταχθούν στις διαδικασίες της περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Η επικοινωνιακή στρατηγική άλλωστε είναι μια αμφίδρομη διαδικασία, που στοχεύει κυρίως στη δημιουργία μιας γέφυρας επικοινωνίας και συνεχούς διαλόγου.

2.5. Το «Οικοδίκτυο»

Στα πλαίσια της δημιουργίας ενός δικτύου που θα φέρνει σε επαφή και θα διαχέει την πληροφορία σε όσους σχετίζονται με τη διαχείριση και την προστασία του περιβάλλοντος, το

Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων προέβη στη δημιουργία του «οικοδικτύου», που σκοπό έχει να βοηθήσει στον καλύτερο συντονισμό και στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών.

Το «οικοδύκτιο» έχει τους εξής άξονες:

1. τη δημιουργία ενός ηλεκτρονικού «οικοδικτίου» που θα προορίζεται για τις διαχειριστικές αρχές των προστατευόμενων περιοχών
2. τη δημιουργία ενός δικτύου ερευνητών περιβάλλοντος
3. τη δημιουργία/εποπτεία και διαχείριση βάσης δεδομένων που σχετίζονται με τις περιοχές Natura.

Το ηλεκτρονικό οικοδύκτιο, είναι ένα σύστημα το οποίο θα έχει ως σκοπό τον καλύτερο συντονισμό των διαχειριστικών αρχών προστατευόμενων περιοχών καθώς και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με τις περιοχές αυτές. Είναι ένα δίκτυο συλλογής και διάχυσης των πληροφοριών μεταξύ των διαχειριστικών αρχών, του ΥΠΕΧΩΔΕ, της Επιτροπής Φύσης και του γενικού κοινού.

Στόχοι του οικοδικτίου είναι:

- συντονισμός των διαχειριστικών αρχών από την Επιτροπή Φύση. Ευκολότερη διαδικασία κοινοποίησης μέτρων και αποφάσεων και ευκολότερη ενημέρωση για έκτατα προβλήματα.
- Αλληλοενημέρωση φορέων, ανταλλαγή επιστημονικών παρατηρήσεων και συμπερασμάτων, ανταλλαγή απόψεων πάνω στον τρόπο διαχείρισης και σύγκριση των αποτελεσμάτων της διαχείρισης διαφορετικών περιοχών.
- Αποτελεσματική παρακολούθηση (Monitoring). Η παρακολούθηση των ειδών στις προστατευόμενες περιοχές μπορεί να πραγματοποιείται αποτελεσματικά και με τη μικρότερη όχληση, με τη χρήση νέων τεχνολογικών μεθόδων και εργαλείων
- Συγκριτική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης. Καταγραφή αποτελεσμάτων της διαχείρισης της περιοχής, σύγκριση με τα αναμενόμενα αποτελέσματα.
- Καλύτερη επικοινωνία με τοπικούς πληθυσμούς, αρχές, εμπλεκόμενους φορείς. Ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών, ανταλλαγή απόψεων πάνω σε θέματα διαχείρισης, αντιμετώπιση τυχόν προβλημάτων.

Το οικοδύκτιο αποτελείται από ένα ηλεκτρονικό κέντρο, το οποίο ελέγχεται και συντονίζεται από την Επιτροπή Φύση και αντίστοιχους ηλεκτρονικούς κόμβους στις προστατευόμενες περιοχές. Οι κατά τόπους κόμβοι, διαθέτουν την κατάλληλη υποδομή όπως όργανα μέτρησης περιβαλλοντικών παραμέτρων π.χ. θερμοκρασίας και υγρασίας, ώστε να

μπορούν να στηρίξουν την επιστημονική μελέτη και παρακολούθηση της προστατευόμενης περιοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Διερεύνηση και προτάσεις για τον καθορισμό κριτηρίων και τον εντοπισμό-ένταξη περιοχών κατάλληλων για την ανάπτυξη οικοτουριστικών προγραμμάτων

3.1 Κύριοι προσδιοριστικοί παράγοντες για την επιλογή και ανάπτυξη οικοτουρισμού σε περιοχές οικολογικού ενδιαφέροντος. Παραδείγματα από το διεθνή χώρο.

Γνωρίζοντας ότι ο οικοτουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί σε κάθε περιοχή που παρουσιάζει ενδιαφέρον από άποψη βιοποικιλότητας και αισθητικής τοπίου, όπου ο πλούτος της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι σημαντικός και όπου η ανάπτυξη δεν έχει υπερβεί τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής, τότε η Ελλάδα αναμφισβήτητα διαθέτει πολλούς αξιοποιήσιμους οικολογικούς πόρους σχεδόν σε όλη την επικράτεια και έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει αυτήν την εξειδικευμένη μορφή τουρισμού.

Οι προστατευόμενες περιοχές, αποτελούν το κατεξοχήν πεδίο εφαρμογής δράσεων οικοτουρισμού και ως εκ τούτου ο οικοτουρισμός μπορεί να αποτελέσει σημαντική ευκαιρία για την ανάπτυξη της υπαίθρου με πολλαπλά οφέλη:

- Συμβολή στην προστασία της φύσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Στήριξη στην τοπική οικονομία και την περιφερειακή ανάπτυξη
- Συγκράτηση πληθυσμών σε απομακρυσμένες περιοχές
- Ευαισθητοποίηση του κοινού για την προστασία του περιβάλλοντος κα

Εξετάζοντας τη διεθνή εμπειρία αναφορικά στον τρόπο επιλογής και καθιέρωσης κριτηρίων, αναφέρεται παρακάτω το παράδειγμα της Μαλαισίας, και πως η χώρα αυτή προχώρησε στην υιοθέτηση και καθιέρωση κριτηρίων για οικοτουριστική ανάπτυξη.

Στη Μαλαισία, αξιοποιήθηκε καταρχήν η στρατηγική που προϋπήρχε αναφορικά στον τουρισμό, η οποία καθόριζε έξι ζώνες τουριστικής ανάπτυξης. Για την οργάνωση των οικοτουριστικών προορισμών της χώρας, ακολουθήθηκε ο ίδιος τρόπος ζώνωσης. Περαιτέρω ζώνωση σχεδιάστηκε μέσα στις περιοχές που επιλέχθηκαν για τις ανάγκες του οικοτουρισμού. Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στη διαμόρφωση μιας πολιτικής για ομοιόμορφη κατανομή των επιλεγμένων περιοχών σε όλες τις περιφέρειες της χώρας.

Τα κριτήρια της Μαλαισίας για την επιλογή περιοχών, παρουσιάζονται στον πίνακα 3 που ακολουθεί:

Πίνακας 3

Κριτήρια επιλογής περιοχών για οικοτουριστική ανάπτυξη στη Μαλαισία

Οικονομία	Εκτιμώνται οι πιθανότητες του προγράμματος να αποφέρει κέρδος.
Κοινωνία	Εκτιμώνται οι πιθανότητες του προγράμματος να αποφέρει κοινωνικά οφέλη στην τοπική κοινωνία.
Περιβάλλον	Εκτιμώνται οι πιθανότητες του προγράμματος να σχεδιαστεί έτσι ώστε να συνεισφέρει στην προστασία του περιβάλλοντος
Συμβατότητα με τις χρήσεις γης	Εκτιμάται η συμβατότητα του προγράμματος με τις χρήσεις γης στην ευρύτερη περιοχή
Αναπτυξιακή πολιτική	Εκτιμάται η συμβατότητα του προγράμματος με τη γενικότερη αναπτυξιακή πολιτική του κράτους, τη φιλοσοφία και τη μεθοδολογία της
Γενικότερη βιωσιμότητα του προγράμματος	Μέσος όρος όλων των παραπάνω εκτιμήσεων

Πηγή : WWF Malaysia.(2007)

Μετά την καταγραφή και αξιολόγηση όλων των υπαρχόντων περιοχών, στη συνέχεια έγινε μια επιλογή από 52 τοποθεσίες. Οι τοποθεσίες παρουσιάζονται σε μια τυποποιημένη μορφή με πληροφορίες για την κάθε μια ξεχωριστά και προτάσεις για συγκεκριμένα έργα που μπορούν να γίνουν.

Τα περισσότερα προτεινόμενα έργα, αφορούν στο οργανωτικό και διαχειριστικό μέρος του προγράμματος, όπως η «σύνταξη σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης» ή «ανάπτυξη κριτηρίων για ορθή διαχείριση του τουρισμού», το «σύστημα ζώνωσης και χρήσεων γης», ή «η εκπαίδευση» κτλ.

Πρόκειται ακόμα για κάποια έργα υποδομής που αφορούν σε λειτουργικά θέματα όπως στη διαχείριση αποβλήτων, τη βελτίωση μονοπατιών, βελτίωση του υπάρχοντος οδικού δικτύου κτλ.

Δίδεται έμφαση σε έργα απόκτησης και εξασφάλισης τεχνογνωσίας για τη διαχείριση του οικοτουρισμού, που ουσιαστικά στοχεύουν στην ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων

από τον τουρισμό, ενώ από την άλλη πλευρά, στο πρόγραμμα των προτεινόμενων έργων αποφεύγονται οι μεγάλες παρεμβάσεις και τα κατασκευαστικά έργα.

Δύο άλλες χώρες αντιθέτως, η Αυστραλία και ο Καναδάς, δεν προχωρούν σε επιλογή συγκεκριμένων τοποθεσιών.

Η Αυστραλία δίνει έμφαση σε επτά τομείς δράσης όπως:

- Στο σύστημα πιστοποίησης
- Στην έρευνα αγοράς στη διαχείριση αποβλήτων
- Στην υιοθέτηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας
- Στα έργα υποδομής, στην εκπαίδευση σε θέματα οικοτουρισμού
- Στην έρευνα και δημιουργία μοντέλων παρακολούθησης και αξιολόγηση προγραμμάτων οικοτουρισμού
- Στη βελτίωση τεχνογνωσίας των τουριστικών επιχειρήσεων
- Στα πιλοτικά προγράμματα

Ανάλογο προσανατολισμό και προσέγγιση σε τομείς δράσης, έχει και η στρατηγική για τον οικοτουρισμό του Καναδά. Η πρακτική που ακολουθεί δομείται πάνω σε επτά τομείς που αφορούν όλες τις περιφέρειες του Καναδά και στον κάθε ένα τομέα δίδεται διαφορετική έμφαση, ενώ εφαρμόζονται διαφορετικές δράσεις και παρεμβάσεις, ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες και τις ανάγκες.

Οι έξι τομείς έχουν ως εξής:

- Ανάπτυξη προϊόντος
- «πακέτα οικοτουρισμού»
- προστασία, ορθή ρήση και διατήρηση των φυσικών πόρων
- ανάπτυξη και βελτίωση τεχνογνωσίας των τουριστικών επιχειρήσεων, marketing και προώθηση
- ανθρώπινοι πόροι και εκπαίδευση
- υποστήριξη από την τουριστική βιομηχανία

Από τις διαφορετικές προσεγγίσεις των παραδειγμάτων από το διεθνή χώρο, συνάγεται ότι μια Εθνική Στρατηγική για τον οικοτουρισμό, μπορεί είτε να προχωρήσει σε επιλογή τοποθεσιών για ανάπτυξη ή να αρκεστεί απλώς στην προώθηση συγκεκριμένων δράσεων που διέπουν την οικοτουριστική ανάπτυξη στις διάφορες περιοχές και στην υιοθέτηση και προώθηση μιας ορθής πρακτικής, μέσω εφαρμογής πιλοτικών προγραμμάτων.

Η τελική επιλογή εξαρτάται από τον προϋπολογισμό που διαθέτει το κράτος (υψηλό κόστος μελέτης αξιολόγησης όλων των πιθανών οικοτουριστικών προορισμών και υψηλό κόστος

εφαρμογής σε εθνικό επίπεδο), και από τη θέση που επιθυμεί να δώσει στον οικοτουρισμό στην εθνική οικονομία. (Μαρίνος Ν. – Τσαουρδά Μ., 2007)

3.2. Προτεινόμενα κριτήρια για την επιλογή περιοχών ανάπτυξης οικοτουρισμού στην Ελλάδα.

Οι κατηγορίες κριτηρίων επιλογής, καθώς και τα ζητήματα που πρόκειται να διερευνηθούν περαιτέρω για την πιθανή σκοπιμότητα μιας οικοτουριστικής ανάπτυξης των περιοχών έχουν ως εξής:

A. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ποιότητα περιβάλλοντος:

- Πόσο σημαντική είναι η περιοχή από άποψη φυσικού και πολιτιστικού πλούτου;
- Τα χαρακτηριστικά της περιοχής μπορούν να προσελκύσουν τον επιθυμητό αριθμό επισκεπτών;
- Σε ποιο βαθμό και πώς έχει αναπτυχθεί η περιοχή; Έχει διατηρηθεί μια ποιότητα στο δομημένο περιβάλλον που να συνάδει με την έννοια του οικοτουρισμού;
- Διαθέτει η περιοχή αξιόλογη πολιτιστική κληρονομιά και στοιχεία λαϊκού πολιτισμού (έθιμα, παραδοσιακές τέχνες,) και που διατηρούνται και μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ενδιαφέροντος για τον επισκέπτη;

Προστασία φυσικού περιβάλλοντος

- Διαθέτει η περιοχή ειδική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων;
- Υπάρχει καθεστώς προστασίας;
- Υπάρχει φορέας και σχέδιο διαχείρισης;
- Υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης οικοτουριστικών δραστηριοτήτων, χωρίς να απειλείται η προστασία των πολύτιμων στοιχείων που μπορούν να επηρεαστούν;
- Η περιοχή ανήκει στο Δίκτυο Natura 2000;
- Υπάρχει άλλου είδους καθεστώς προστασίας π.χ.(Ζ.Ο.Ε., Παραδοσιακός Οικισμός) και πόσο αυτός βρίσκει πεδίο εφαρμογής;
- Υπάρχει ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας σε ζητήματα προστασίας; Εάν όχι υπάρχει πιθανότητα ο οικοτουρισμός να συμβάλλει στην αλλαγή του κλίματος;
- Υπάρχουν επιτακτικές ανάγκες για την προστασία του περιβάλλοντος που θα καλύψει ο οικοτουρισμός; Π.χ. (υπέρβαση των ορίων της φέρουσας ικανότητας της περιοχής).

B. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

- Σε τι βαθμό έχει ανάγκη η τοπική οικονομία από τόνωση, ώστε να προσδοκάται ότι ο οικότουρισμός θα βοηθήσει ουσιαστικά προς αυτή την κατεύθυνση;
- Θα μπορούσε ο οικότουρισμός να συμβάλλει στην διατήρηση ήπιων οικονομικών δραστηριοτήτων ή στη δημιουργία κινήτρων για μετάβαση σε ήπιες οικονομικές δραστηριότητες; Π.χ. (μετάβαση σε βιολογική καλλιέργεια, προώθηση παραδοσιακών προϊόντων).

Γ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Σε τι βαθμό παρατηρείται συρρίκνωση και προβλήματα διατήρησης του τοπικού πληθυσμού στη περιοχή; Υπάρχουν προβλήματα έλλειψης νέων ή άνιση κατανομή των φύλλων, ώστε να προσδοκάται ότι ο οικότουρισμός θα συμβάλλει στην επίλυση του προβλήματος αυτού;
- Υπάρχει το φαινόμενο της κοινωνικής απομόνωσης, (περιορισμένη πρόσβαση, έλλειψη ευκαιριών ψυχαγωγίας και κοινωνικής απασχόλησης), όπου ο οικότουρισμός θα μπορούσε να απαλείψει;
- Υπάρχει αρνητική στάση στην τοπική κοινωνία απέναντι σε καθεστώς προστασίας, ώστε να προσδοκάται ότι ο οικότουρισμός θα μπορούσε να συμβάλλει στην αντίστροφή της;
- Υπάρχουν γυναικείοι ή άλλοι συνεταιρισμοί ή άλλες ομάδες των οποίων οι δραστηριότητες να προσδοκάται ότι θα ενισχυθούν με τον οικότουρισμό;
- Υπάρχει κλίμα συναίνεσης προς την ήπια ανάπτυξη;
- Υπάρχει κατάλληλο και επαρκές ανθρώπινο δυναμικό που θα μπορούσε να αναλάβει δράσεις και πρωτοβουλίες στον τομέα της ανάπτυξης και διαχείρισης του οικότουρισμού;
- Υπάρχουν ικανές και συνεργάσιμες μόνιμες δομές στην τοπική, νομαρχιακή και περιφερειακή διοίκηση που θα στηρίζουν οικότουριστικές πρωτοβουλίες και θα βοηθήσουν στην επίτευξη των απαραίτητων ισορροπιών, σε περίπτωση που χρειαστεί;

Δ. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Σε τι βαθμό η αναπτυξιακή πολιτική (σε επίπεδο Δήμου, Νομαρχίας, Περιφέρειας), είναι συμβατή με την ήπια ανάπτυξη; Θα μπορούσε ο οικότουρισμός να ενταχθεί αρμονικά στην πολιτική αυτή ή μήπως υπάρχουν αναπτυξιακά σχέδια ασύμβατα με τις αρχές και τη λογική του οικότουρισμού;
- Υπάρχει θετικό κλίμα από τις τοπικές αρχές για την ανάπτυξη του οικότουρισμού;
- Υπάρχει βούληση και διαθεσιμότητα οικονομικών πόρων για την ανάπτυξη του οικότουρισμού;

E. ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- Σε τι βαθμό τελικά η ανάπτυξη του οικοτουρισμού υπαγορεύεται από την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος;
- Πόσες πιθανότητες έχει η οικοτουριστική ανάπτυξη να δημιουργήσει μια δυναμική στη περιοχή που να συμβάλλει στην ήπια ανάπτυξη;

Η παράθεση των παραπάνω προτεινόμενων κριτηρίων εμπεριέχει οπωσδήποτε το στοιχείο της προσωπικής αξιολόγησης και υιοθέτησης επιστημονικών απόψεων. Για το λόγο αυτό θεωρούμε, ότι για την οποιαδήποτε προσπάθεια εφαρμογής κριτηρίων για την ανάπτυξη οικοτουριστικών περιοχών, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι αρχές και “φιλοσοφία” που διέπουν το πνεύμα του οικοτουρισμού. (Μαρίνος Ν. – Τσαουρδά Μ., 2007)

3.3 Διαδικασία και μεθοδολογική προσέγγιση σχεδιασμού προγραμμάτων οικοτουριστικής ανάπτυξης

Σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, όπου ο τουρισμός έχει εξελιχθεί σε μείζον “κεφάλαιο” για την οικονομία, δημιουργώντας όμως πολλές φορές παράλληλα φαινόμενα αλλοίωσης τοπίου και υποβάθμισης φυσικών πόρων, γίνεται αμέσως αντιληπτό πόσο σημαντικό ζήτημα είναι για τον σχεδιασμό του οικοτουρισμού να τεθούν εξαρχής οι σωστές βάσεις για την ανάπτυξή του και να εντοπιστούν οι βασικές προκλήσεις στις οποίες καλούμαστε να ανταποκριθούμε.

Αυτό που κυρίως επιβάλλεται να αντιληφθούμε είναι τι ακριβώς σημαίνει οικοτουρισμός και πως μπορεί να σχεδιαστεί έτσι ώστε, η ανάπτυξη του να συμβάλλει ενεργά τόσο στην προστασία της φύσης, όσο και στην ανάπτυξη μιας περιοχής και τη διατήρηση του κοινωνικού της ιστού. (Κομίλης Π., 2005)

3.3.1 Βασικά εργαλεία σχεδιασμού και διαχείρισης φορέων του οικοτουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές

Σύμφωνα με την παγκόσμια συνδιάσκεψη για το διεθνές έτος οικοτουρισμού, που πραγματοποιήθηκε στο Κεμπέκ του Καναδά το Μάιο του 2002, το κύριο ερώτημα που επικράτησε ήταν κατά πόσο ο οικοτουρισμός αποβαίνει προς όφελος του περιβάλλοντος και των τοπικών κοινωνιών. Το συμπέρασμα που προέκυψε από τα διεθνή δεδομένα είναι ότι:

“ο οικοτουρισμός, για να λειτουργήσει προς όφελος του φυσικού και κοινωνικό-οικονομικού περιβάλλοντος, πρέπει να υπόκειται σε ορισμένες αρχές που υποστηρίζονται από ένα στέρεο σύστημα διαχείρισης αλλιώς είναι απλώς τουρισμός στην φύση ή κάποια άλλη μορφή τουρισμού” . (Κομίλης Π., 2005)

Τα βασικά εργαλεία που έχουν οι φορείς στην διάθεση τους για τον ορθολογικό σχεδιασμό και διαχείριση του οικοτουρισμού σε μια προστατευόμενη περιοχή είναι:

- Το Προεδρικό Διάταγμα, η Κοινή Υπουργική Απόφαση, το Σχέδιο Διαχείρισης και το σύστημα ζώνωσης (εφόσον υπάρχουν), που προβλέπουν τους όρους ανάπτυξης.
- Ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός χωροθέτησης των οικοτουριστικών υποδομών, (δημιουργία Κέντρου Ενημέρωσης, κατασκευή ξύλινου παρατηρητηρίου, διάνοιξη μονοπατιών, κ.τ.λ.)και της διακίνησης των επισκεπτών.
- Το σύστημα παρακολούθησης των επιπτώσεων από το τουρισμό.
- Το σύστημα διαχείρισης επισκεπτών.
- Τα συστήματα εθελοντικών δεσμεύσεων εκ μέρους της τουριστικής βιομηχανίας.(Κώδικες Ορθής Πρακτικής).
- Τα συστήματα πιστοποίησης.
- Τεχνικές Marketing.
- Τεχνικές ερμηνείας και ανάδειξης περιβάλλοντος για την ευαισθητοποίηση του κοινού (δημιουργία Κέντρου Ενημέρωσης για ενημέρωση σχετικά με θέματα όπως η ύπαρξη μονοπατιών ή άλλων οικοτουριστικών διαδρομών, ύπαρξη χαρτών με τις διαδρομές της περιοχής, κ.τ.λ)
- Κατάρτιση για εξασφάλιση συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας.

Ο οικοτουρισμός είναι έννοια συνυφασμένη με το κίνημα προστασίας της φύσης και παρά τις όποιες παρεκκλίσεις και τους κινδύνους που μπορούν να οδηγήσουν σε αλόγιστη ανάπτυξη, διέπεται από αρχές, μεθόδους και εργαλεία που μπορούν να εξασφαλίσουν την ορθή εφαρμογή του.

3.3.2 Σχεδιασμός οικοτουριστικού προγράμματος

Προηγούμενα αναφέρθηκαν οι διαφορετικές προσεγγίσεις του θέματος από τον διεθνή χώρο, όπως είναι οι χώρες της κεντρικής και νότιας Αμερικής . Είναι σαφές ότι οι μέθοδοι που προτείνονται μέσω των Εθνικών Στρατηγικών, ανταποκρίνονται κυρίως στις συνθήκες των χωρών αυτών.

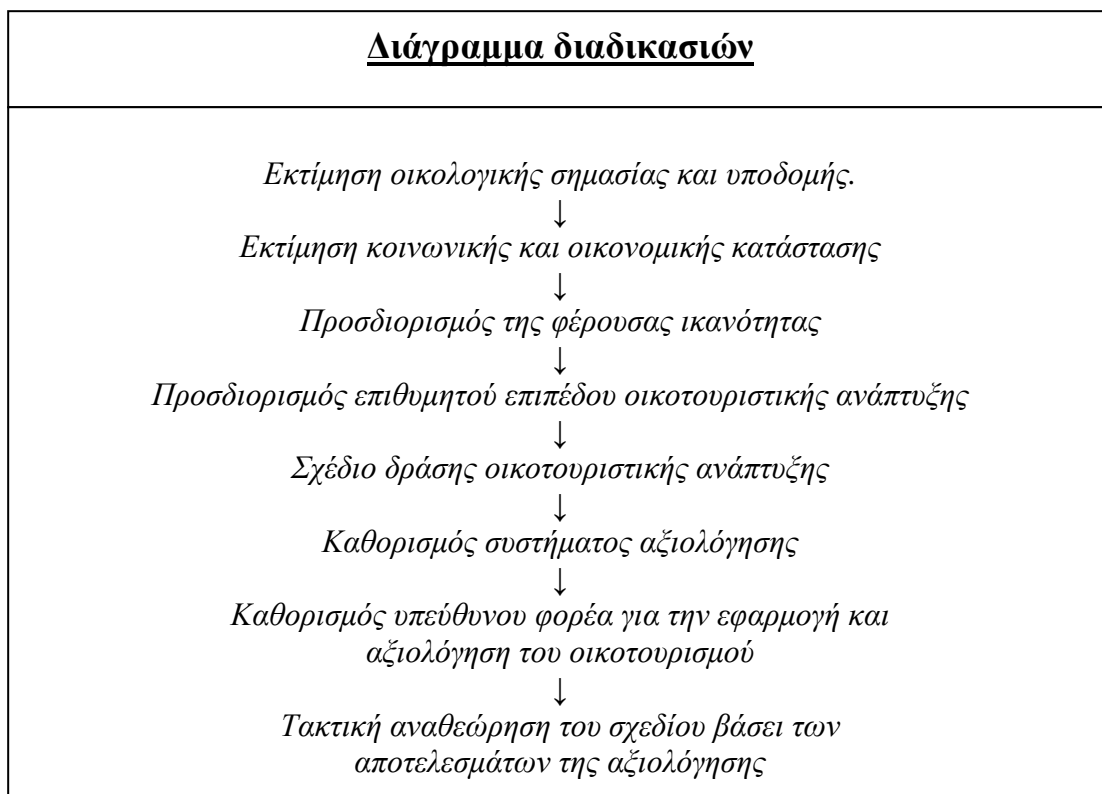
Τα διαφορετικά κοινωνικό-οικονομικά δεδομένα και κυρίως, η διαφορετική κλίμακα και ποιότητα της άγριας φύσης στις χώρες αυτές, καθιστούν τη μεταφορά της τεχνογνωσίας και της εμπειρίας αυτής δύσκολη και προβληματική. Για παράδειγμα οι απέραντες εκτάσεις άγριας φύσης δεν υπάρχουν στην Ευρώπη και στην Ελλάδα..

Αντιλαμβανόμενοι της ιδιαιτερότητες του θέματος, θεωρούμε ότι η αξιοποίηση της διεθνούς εμπειρίας, θα είναι ουσιαστική και χρήσιμη όταν γίνεται με πνεύμα προσαρμογής στα δεδομένα της χώρας μας, αλλά και κάθε περιοχής ξεχωριστά, κάνοντας χρήση μεθόδων και εργαλείων που θα ανταποκρίνονται στην ελληνική πραγματικότητα.

Από την πρώτη στιγμή που λαμβάνεται η απόφαση για την οικοτουριστική ανάπτυξη, απαιτείται να γίνει ένας ολοκληρωμένος σχεδιασμός, χωρίς τον οποίο δεν θα πρέπει να προχωρεί η εκτέλεση μεμονωμένων έργων.(Buckley R.C., 2009)

Τα βασικά στάδια για τον οικοτουριστικό σχεδιασμό, έχουν ως εξής:

1. Εκτίμηση της κατάστασης όσον αφορά την οικολογική σημασία της περιοχής, την τουριστική ανάπτυξη, την υποδομή και το καθεστώς προστασίας. Καθορισμός δυνατών και αδυνάτων σημείων.
2. Εκτίμηση κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης. Περιορισμοί και δυνατότητες συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας στην σχεδιαζόμενη οικοτουριστική ανάπτυξη. Ο ρόλος της περιφέρειας, του κράτους και των διακρατικών οργανισμών.
3. Προσδιορισμός της φέρουσας ικανότητας του τόπου.
4. Προσδιορισμός επιθυμητού επιπέδου οικοτουριστικής ανάπτυξης με συμμετοχική διαδικασία που βασίζεται στην προηγούμενη κοινοποίηση των συμπερασμάτων και προτάσεων που προκύπτουν από τα προηγούμενα στάδια.
5. Σχέδιο δράσης για την επίτευξη του επιθυμητού επιπέδου οικοτουριστικής ανάπτυξης με συμμετοχική διαδικασία, που βασίζεται σε καλή προετοιμασία και θα εντάσσεται στο γενικότερο αναπτυξιακό σχέδιο της περιοχής.
6. Καθορισμός συστήματος αξιολόγησης που θα έχει στόχο την ποιοτική και ποσοτική εκτίμηση της οικοτουριστικής ανάπτυξης με πρωταρχικό στόχο τη μη υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας.
7. Καθορισμός υπεύθυνου φορέα για την εφαρμογή και αξιολόγηση του σχεδίου δράσης. Η κατανομή αρμοδιοτήτων για την διαχείριση του οικοτουρισμού, πρέπει να είναι ξεκάθαρη και σαφής.
8. Τακτική αναθεώρηση του σχεδίου βάσει των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης.(Buckley R.C., 2009)

3.4 Καθορισμός της έννοιας της φέρουσας ικανότητας

Η φέρουσα ικανότητα, είναι μια έννοια που έχει συγκεντρώσει σημαντικό ενδιαφέρον στον τομέα της διαχείρισης των δραστηριοτήτων, της αναψυχής και του τουρισμού, προκειμένου να καθοριστούν τα ανώτερα επίπεδα της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής και του αριθμού των επισκεπτών, καθώς και της βέλτιστης χρήσης των τουριστικών πόρων, και έχει βαθιά ιστορία στους τομείς των φυσικών επιστημών.

Κοινή σε όλους τους επιστήμονες που κάνουν αναδρομή στο ιστορικό της γένεσης της έννοιας ‘‘ φέρουσα ικανότητα’’, είναι η διαπίστωση, ότι η έννοια αυτή γεννήθηκε στις ΗΠΑ, στην δεκαετία του 1960 για να καθορίσει τον αριθμό των ζώων που μπορεί να αντέξει ένα οικοσύστημα (στην άγρια φύση ή στους βοσκοτόπους).

Στην συνέχεια η έννοια μεταφέρθηκε στο πλαίσιο της διαχείρισης των εθνικών πάρκων για να συσχετίσει τον τουρισμό στα πάρκα με την κατάσταση των φυσικών πόρων, όπως αυτή προσμετράτε από την συμπίεση του εδάφους, την καταστροφή της βλάστησης και σε άλλες παραμέτρους, (οικολογική φέρουσα ικανότητα).

Σύντομα όμως έγινε αντιληπτό, ότι υπάρχει και η κοινωνική φέρουσα ικανότητα, που καθορίζεται από την ποιότητα της εμπειρίας του επισκέπτη (όπως προσμετράτε από τα παράπονα, π.χ για συνωστισμό, κ.τ.λ.).

Με την πάροδο του χρόνου, αναπτύχθηκε πλούσια έρευνα και βιβλιογραφία γύρω από τη προσπάθεια καθορισμού της φέρουσας ικανότητας (οικολογικής και κοινωνικής), που συνάντησε όμως δυσκολίες κυρίως εξαιτίας του γεγονότος ότι, ο καθορισμός δεν μπορεί να βασιστεί αποκλειστικά σε επιστημονικά κριτήρια. Εμπεριέχει στοιχεία υποκειμενισμού και αξιολογικές κρίσεις. Ακόμα εμπλέκονται ζητήματα πολιτικής, καθώς η διαχείριση φυσικών πόρων έχει πολιτικές προεκτάσεις.

Ακολούθησε σκεπτικισμός ως προς την αξία της έννοιας της φέρουσας ικανότητας ως “απολύτου μαγικού αριθμού” και αναπτύχθηκαν συστήματα διαχείρισης επισκεπτών που ως στόχο έχουν την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων από τον τουρισμό.

Τέτοια συστήματα είναι τα LAC (Limits of Acceptable Change), VIM (Visitors Impact Management), VERP (Visitors Experience and Resource Protection) κ.α . τα συστήματα αυτά παρουσιάστηκαν στο παγκόσμιο συνέδριο με θέμα “Μέθοδοι της Φέρουσας Ικανότητας και Διαχείριση των Επισκεπτών” , συνοπτικά βασίζονται :

1. Στην αποσαφήνιση των στόχων διαχείρισης του εθνικού πάρκου (π.χ να παρέχονται στον επισκέπτη ευκαιρίες αναψυχής).
2. Στη θέσπιση ποσοτικοποιημένων κριτηρίων για την κατάσταση των πόρων και την ποιότητα εμπειρίας του επισκέπτη (δείκτες ποιότητας-indicators) κάθε στόχο, (αριθμός άλλων επισκεπτών που συναντά ένας επισκέπτης σε ένα μονοπάτι).
3. Στη θέσπιση ορίων (standards of quality) για τους φυσικούς πόρους και την εμπειρία του επισκέπτη (π.χ για τον προαναφερόμενο δείκτη: 10 επισκέπτες το μονοπάτι).
4. Στο σύστημα παρακολούθησης δεικτών (monitoring).
5. Στη λήψη μέτρων διαχείρισης.

Σήμερα όλοι οι επιστήμονες- ερευνητές συμφωνούν ότι είναι επιτακτική η ανάγκη εφαρμογής μέτρων διαχείρισης επισκεπτών στα εθνικά πάρκα και στις προστατευόμενες περιοχές. Διαφωνίες υπάρχουν ως προς την χρησιμότητα της φέρουσας ικανότητας με την «παραδοσιακή» έννοια του όρου. Και πάλι όμως όλοι συμφωνούν στην επικοινωνιακή και «παιδαγωγική» αξία της έννοιας. (Μαρίνος Ν. – Τσαουρδά Μ., 2007)

3.4.1 Προσεγγίσεις και ορισμοί της φέρουσας ικανότητας

Κατά καιρούς έχουν διατυπωθεί αρκετοί ορισμοί και προσεγγίσεις για την φέρουσα ικανότητα. Μερικοί εκ των οποίων δίνονται παρακάτω:

1. Ο μέγιστος αριθμός επισκεπτών που μπορεί να δεχθεί προορισμός χωρίς να προκαλείται υπερβολική υποβάθμιση του περιβάλλοντος και μείωση της απόλαυσης των επισκεπτών.(Hoviren G.R.,1990)
2. Η δυνατότητα ενός προορισμού να απορροφά τουρισμό, πριν γίνουν αισθητά τα αρνητικά αποτελέσματα στον φιλοξενούντα πληθυσμό. Η φέρουσα ικανότητα καθορίζεται από τον αριθμό επισκεπτών που είναι επιθυμητοί, παρά από τον αριθμό των επισκεπτών που μπορεί να προσελκύει η περιοχή.(O' Reily A.M, 1990)
3. Το όριο πέρα από το οποίο η προσέλευση των τουριστών θα αρχίσει να φθίνει επειδή ορισμένες " χωρητικότητες ", όπως τις αντιλαμβάνονται οι τουρίστες έχουν ξεπεραστεί και έτσι ο συγκεκριμένος προορισμός σταματάει πλέον να είναι ελκυστικός.(O' Reily A.M, 1990)
4. Η φέρουσα ικανότητα περιλαμβάνει τρεις διαφορετικές κατηγορίες:
  - α). την βιολογική, που αφορά στους φυσικούς πόρους του τόπου
  - β). την κοινωνική, που αφορά την εμπειρία των επισκεπτών και
  - γ). την τοπική κοινωνία.(Boo E., 1991)
5. Οι A. Mathieson – G. Wall, διακρίνουν την οικονομική διάσταση της φέρουσας ικανότητας που ορίζεται ως η ικανότητα απορρόφησης τουριστικών δραστηριοτήτων και λειτουργιών, χωρίς όμως να μειώνονται οι επιθυμητές τοπικές δραστηριότητες. Όσον αφορά στο ορισμό της κοινωνικής φέρουσας ικανότητας, οι ίδιοι την ορίζουν ως το επίπεδο στο οποίο η τοπική κοινωνία, αρχίζει να μην ανέχεται την παρουσία τουριστών.(Mathieson A – Wall G., 1982)
6. Η φέρουσα ικανότητα των εθνικών πάρκων ορίζεται ως η φυσική, βιολογική, κοινωνική και ψυχολογική ικανότητα του περιβάλλοντος να δεχτεί και να στηρίξει τουριστικές δραστηριότητες, χωρίς να υποβαθμίζεται η ποιότητα του περιβάλλοντος ή ικανοποίηση των επισκεπτών. (Lindsay, 1986)

Ο Χ. Κοκκώσης(2002), στο συνέδριο με θέμα «Μέθοδοι μέτρησης φέρουσας ικανότητας και διαχείριση των επισκεπτών» ,αναφερόμενος στις εφαρμογές τις φέρουσας ικανότητας σε ευρωπαϊκούς προορισμούς, σημείωσε την έλλειψη εμπειρίας και εφαρμογών στην Ευρώπη, αλλά παράλληλα διαπίστωσε την αυξανόμενη συνειδητοποίηση της ανάγκης για θέσπιση ορίων διαχειριστικών μέτρων. Από την διεθνή έρευνα, επισήμανε επίσης τον διαχωρισμό:

- α). της οικολογικής – φυσικής
- β). της κοινωνικής – δημογραφικής και
- γ). πολιτικό – οικονομικής φέρουσας ικανότητας

Η καθεμία από αυτές λαμβάνει βαρύτητα ανάλογα με : α). τον τύπο του προορισμού (οι πόροι, ο πληθυσμός, τα φυσικά οικοσυστήματα, η οικονομία, κ.τ.λ.) β). τον τύπο των επισκεπτών (το προφίλ τους) γ). τον τύπο αλληλεπίδρασης τουρισμού και περιβάλλοντος.

Προτείνεται επίσης μια τυπολογία ως προς τους τόπους προορισμού, που παρουσιάζουν διαφορετικά ζητήματα φέρουσας ικανότητας :

- α). οι παράκτιες περιοχές (ταυτισμένες με τον μαζικό τουρισμό, καίρια θέματα φέρουσας ικανότητας, ο συνωστισμός, η θαλάσσια ρύπανση, κ.τ.λ)
- β). τα νησιά (όταν δεν εμπίπτουν στην προηγούμενη κατηγορία, συνδέονται με πιο ήπιες μορφές τουρισμού, μεσαίου- μικρού μεγέθους καταλύματα, κ.τ.λ.. κύριο θέμα της φέρουσας ικανότητας οι επιπτώσεις στο κοινωνικό περιβάλλον, το νερό, τα απορρίμματα, κ.τ.λ.)
- γ). προστατευόμενες περιοχές (επιπτώσεις στο οικοσύστημα και εμπειρία επισκεπτών)
- δ). αγροτικές – εξοχικές περιοχές με ήπιων εντάσεων δραστηριότητες (θέματα ροής επισκεπτών, επιπτώσεις στις τοπικές κοινωνίες, κ.τ.λ.)
- ε). ορεινή τουριστικοί προορισμοί (θέματα επιπτώσεων της μεγάλης κλίμακας έργων που σχετίζονται με τα χειμερινά σπορ)
- στ). ιστορικές τοποθεσίες και πόλεις (θέματα συνωστισμού στα αξιοθέατα, διαχείρισης απορριμμάτων, κ.τ.λ.)

Η λήψη μέτρων τήρησης της φέρουσας ικανότητας σε επίπεδο τουριστικού προορισμού, είναι ευκολότερη όταν ενσωματώνεται σε υπάρχοντες διοικητικούς μηχανισμούς όπως είναι :

- α) οι προστατευόμενες περιοχές β). οι τοπικές αρχές και γ). το σύστημα στρατηγικού σχεδιασμού για την ανάπτυξή τους. Η παρακολούθηση της φέρουσας ικανότητας, ως μέρος της διαδικασίας στρατηγικού σχεδιασμού, διέπεται από ορισμένα χαρακτηριστικά και προϋποθέσεις όπως:

1. ύπαρξη οράματος και στόχων για την ήπια ανάπτυξη του τόπου και του τουρισμού.
2. συμμετοχή τοπικής κοινωνίας στο στάδιο σχεδιασμού.
3. διαχειριστικά μέτρα επισκεπτών αντί απόλυτων μαγικών αριθμών (ορίων επισκεπτών).
4. δύο στάδια σχεδιασμού: το περιγραφικό και το αξιολογικό. Στο πρώτο περιγράφεται η υπάρχουσα κατάσταση σχετικά με την φέρουσα ικανότητα του τόπου, ενώ στο δεύτερο αναλύονται οι στόχοι, οι στρατηγικές επιλογές σχετικά με την φέρουσα ικανότητα του τόπου.
5. απαραίτητη η χρήση δεικτών (indicators) και η παρακολούθησή τους.

6. ευκολότερος ο καθορισμός της φέρουσας ικανότητας σε γεωγραφικά σαφώς καθορισμένους προορισμούς.

7. βασική προϋπόθεση η ύπαρξη πολιτικής βούλησης.

Σύμφωνα με την εισήγηση του Χ. Κοκκώση, στο ίδιο συνέδριο, αναφέρθηκαν οι περιορισμοί που υπάρχουν στη μέτρηση της φέρουσας ικανότητας και τα θεσμικά εργαλεία που προσφέρονται για την εφαρμογή της. Ο εισηγητής, προτείνει ένα διαχωρισμό όσον αφορά στα μέτρα εφαρμογής παρακολούθησης της φέρουσας ικανότητας, τονίζοντας τη χρησιμότητα της έννοιας ως κινήτρου για τον επαναπροσανατολισμό των στόχων της τουριστικής ανάπτυξης του τόπου. Ο διαχωρισμός συνιστάται σε:

α). κανονιστικά (συστήματα ζώνωσης, απαγόρευση πρόσβασης σε ορισμένες περιοχές, απαγόρευση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων, συστήματα πιστοποίησης, χωροταξικός σχεδιασμός).

β). οικονομικά (ρύθμιση τιμών ως εργαλείο αποτροπής ή προσέγγισης τουριστών, φόροι, κ.τ.λ).

γ). οργανωτικά (σύστημα κρατήσεων θέσεων πριν την επίσκεψη, πληροφόρηση του τουριστικού κοινού για τις περιόδους αιχμής, εκπαίδευση, κατάρτιση τοπικών στελεχών, τεχνικές ‘marketing’ κ.α).

Από τους παραπάνω ορισμούς και τις προσεγγίσεις για το κρίσιμο ζήτημα της φέρουσας ικανότητας, διαπιστώνεται ότι κοινός παρονομαστής παραμένει η άποψη που εστιάζεται στο γεγονός ότι ο όρος αφορά κυρίως στα όρια του φυσικού και οικονομικού περιβάλλοντος. (Κοκκώσης Χ., 2002)

Στην έννοια του κοινωνικού περιβάλλοντος περιλαμβάνεται η τοπική κοινωνία, αλλά και οι επισκέπτες. Σχετικά με την έννοια και την προσέγγιση της κοινωνικής φέρουσας ικανότητας, ο R. Butler διαπιστώνει την σταδιακή υποχώρηση της έρευνας για την οικολογική φέρουσα ικανότητα, προς όφελος της κοινωνικής, γεγονός που θεωρείται από τον ίδιο ατυχές ιδίως για τις προστατευόμενες περιοχές.

Ο R. Butler διαπιστώνει ότι: « παρά την δυσκολία που υπάρχει στον καθορισμό ενός οριστικού ανώτατου ορίου επισκεπτών, είναι αδιαμφισβήτητο ότι σε πολλές περιπτώσεις είναι απολύτως αναγκαίο να τεθούν όρια, έστω και εάν αυτά είναι μεταβλητά ή περιλαμβάνουν ποιοτικά κριτήρια. Ο κάθε προορισμός υπαγορεύει τις δικές του προτεραιότητες βάση των οποίων ορίζεται η φέρουσα ικανότητα και γίνεται φανερό ότι το προστατευμένο αντικείμενο στις προστατευόμενες περιοχές έχει προτεραιότητα ως κριτήριο καθορισμού της φέρουσας ικανότητας»

Σε άλλους προαναφερόμενους ορισμούς τονίζεται η σημασία της υπέρβασης της βιολογικής Φέρουσας ικανότητας, ενώ σε άλλους η εμπειρία των τουριστών κλπ., ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις προτεραιότητες του ερευνητή που συντάζει τον ορισμό.(Butler, 1980)

Χαρακτηριστική είναι η τοποθέτηση του ερευνητή Lindsay, ο οποίος στον ορισμό του που προαναφέρεται με αύξοντα αριθμό 6, περιορίζεται αποκλειστικά στα εθνικά πάρκα και δίνει έμφαση στις δραστηριότητες των τουριστών, αγνοώντας όμως τις τοπικές κοινωνίες.

Πιθανότατα ο ορισμός αυτός του Αμερικανού καθηγητή, είναι προσαρμοσμένος στα δεδομένα της χώρας από την οποία προέρχεται, και στο αμερικανικό άγριο τοπίο (wilderness), όπου κυριαρχούν οι απέραντες εκτάσεις άγριας φύσης με αραιή κατοίκηση. Το κυρίαρχο στοιχείο ενδιαφέροντος στα πάρκα αυτά, είναι η εμπειρία του ταξιδιώτη και η ποιότητα του περιβάλλοντος.

Συνεπώς, για μια ακόμα φορά διαπιστώνουμε ότι στον οικοτουρισμό, οι επιλογές εξαρτώνται από τις τοπικές συνθήκες. Οι περισσότεροι από τους παραπάνω ορισμούς, αναφέρονται σε «αριθμούς επισκεπτών».

Όπως έχουμε επισημάνει, το μέγεθος αυτό δεν είναι εύκολα μετρήσιμο και δεν αρκεί η καταμέτρηση του συνόλου των επισκεπτών σε ένα τόπο τον χρόνο.

Υπάρχει και μια σειρά επιπρόσθετων παραμέτρων που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, όπως:

- ❖ η εποχικότητα της ζήτησης.
- ❖ Η συγκέντρωση της κίνησης σε ορισμένες περιοχές,
- ❖ Ο μέσος όρος διάρκειας διαμονής των επισκεπτών,
- ❖ Οι δραστηριότητες που ασκούν,
- ❖ Τα χαρακτηριστικά των επισκεπτών και η συμπεριφορά τους,
- ❖ Ο βαθμός χρήσης της τουριστικής υποδομής – κατά πόσο έχει φτάσει στο σημείο κορεσμού.

Εξαιτίας των δυσκολιών αναφορικά στον προσδιορισμό «του αριθμού των επισκεπτών», έχουν επιχειρηθεί κατά καιρούς διάφορες μέθοδοι ποσοτικοποίησης και καθορισμού κριτηρίων για την μέτρηση της φέρουσας ικανότητας.

Μία από αυτές, που υποστηρίζεται από ειδικό λογισμικό σύστημα και επεξεργάστηκε το International Centre For Tourism and Hospitality, Bournemouth University, ορίζει παραμέτρους βάσει των οποίων μετρώνται οι επιπτώσεις της οικοτουριστικής ανάπτυξης σε διάφορους τομείς και ορίζονται τα ανώτατα όρια ανάπτυξης σε κάθε τομέα όπως φαίνεται στο παρακάτω σχεδιάγραμμα

<i>Επιπτώσεις σε:</i>	<i>Παράμετρος</i>	<i>Όριο</i>
<i>Αλλαγές στο περιβάλλον</i>	<i>Είδη / πληθυσμοί</i>	<i>Εξαφάνιση / μειούμενος πληθυσμός</i>
<i>Κίνδυνοι</i>	<i>Φωτιές / διάβρωση / ρύπανση</i>	<i>Αύξηση προβληματικών καταστάσεων</i>
<i>Βιωσιμότητα</i>	<i>Αστική ανάπτυξη</i>	<i>Χρήση γης / μέτρηση ειδών</i>

Με αντίστοιχο τρόπο, μετρώνται οι επιπτώσεις στον κοινωνικό – οικονομικό τομέα, στην πολιτική κατάσταση και άλλους τομείς. Το λογισμικό αυτό σύστημα βασίζεται στην λειτουργία εισαγωγής πραγματικών στοιχείων, βάσει των οποίων προσμετρώνται οι επιπτώσεις και κρίνεται εάν έχουν ξεπεραστεί τα όρια.

Στα πλαίσια προγράμματος καθορισμού της φέρουσας ικανότητας στην Κύπρο, πραγματοποιήθηκε ανάλογη μελέτη – έρευνα για την χωρητικότητα της παραλίας της νήσου, όπου έγινε καταγραφή της υπάρχουσας πυκνότητας και κατανομής των χρηστών με την βοήθεια αεροφωτογραφιών που ελήφθησαν σε ώρες και μέρες αιχμής, και διανομή σχετικού ερωτηματολογίου στους παραθεριστές.

Η μελέτη για την χωρητικότητα της παραλίας της Κύπρου, καθόρισε τη χωρητικότητα χρησιμοποιώντας αναλογίες και μεγέθη όπως:

- ❖ Τον αριθμό αφίξεων ανά 100 κατοίκους σε κάθε περιοχή.
- ❖ Τον αριθμό των διανυκτερεύσεων ανά 100 κατοίκους της περιοχής.
- ❖ Τον αριθμό των τουριστών ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο και
- ❖ Τη χωρητικότητα της παραλίας

Από τις παραπάνω μετρήσεις διαφαίνεται ότι ουσιαστικά δίδεται προτεραιότητα στην κοινωνική φέρουσα ικανότητα από την πλευρά των επισκεπτών, ενώ οι μετρήσεις δεν φαίνεται να επιχειρούν να συσχετίσουν την τουριστική κίνηση με τις επιπτώσεις στο οικοσύστημα και στο περιβάλλον γενικότερα.

Ωστόσο θα πρέπει να αναφερθεί, ότι αυτού του είδους οι μετρήσεις προφανώς μπορούν να εξυπηρετήσουν τους στόχους της διαχείρισης μιας τουριστικής παραλίας.

Είναι αντιληπτό ότι η υιοθέτηση του ενός ή του άλλου συστήματος καθορισμού της φέρουσας ικανότητας, είναι σε άμεση συνάρτηση από τον στόχο της διαχείρισης και την φύση του προορισμού.

Η διαχείριση μιας τουριστικής παραλίας, οπωσδήποτε διαφέρει από την διαχείριση μιας προστατευόμενης ή οικολογικά ευαίσθητης περιοχής. Για το λόγο αυτό, η επιλογή της μεθοδολογίας, πρέπει να αντιστοιχεί στους στόχους της διαχείρισης που έχουν τεθεί.

3.4.2 Η μέθοδος μέτρησης της φέρουσας τουριστικής ικανότητας του Boullon.

Μια άλλη μέθοδος μέτρησης της φέρουσας τουριστικής ικανότητας προτείνει ο ερευνητής Boullon, η οποία βασίζεται στη χρήση ενός μαθηματικού τύπου, που συνοπτικά έχει ως εξής:

Η έκταση της περιοχής που προορίζεται να χρησιμοποιηθεί από τους τουρίστες, διαιρείται με το μέσο όρο της έκτασης που χρειάζεται ένας επισκέπτης, ελεύθερη από την παρουσία άλλων ανθρώπων, για να αισθάνεται άνετα. Ο μέσος όρος αυτός, βέβαια, κυμαίνεται από επισκέπτη σε επισκέπτη και από προορισμό σε προορισμό.

Εάν υποθέσουμε ωστόσο, ότι αυτός ο μέσος όρος μπορεί να υπολογιστεί για ένα συγκεκριμένο τόπο, σχηματικά δύναται να έχει ως εξής:

$$\text{Φέρουσα ικανότητα} = \frac{\text{Συνολική έκταση από τους τουρίστες}}{\text{Μέσος όρος έκτασης που αναλογεί στον επισκέπτη}}$$

Ο συνολικός αριθμός που μπορεί να δεχθεί ο τόπος είναι:

$$\text{Συνολικός αριθμός ημερήσιων επισκέψεων} = \text{Φέρουσα ικανότητα} \times \text{ρυθμός ανανέωσης επισκεπτών.}$$

Όπου :

Ρυθμός

$$\text{Ανανέωσης} = \frac{\text{συνολική διάρκεια που ο προορισμός είναι ανοικτός σε επισκέπτες}}{\text{Επισκεπτών μέσος όρος διάρκειας επισκεπτών.}}$$

Από την ανάλυση της μεθόδου αυτής διαφαίνεται ότι, υπάρχουν κάποιοι παράγοντες που δεν προσμετρώνται, οι οποίοι είναι όμως απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη στη μέτρηση της φέρουσας ικανότητας, όπως είναι για παράδειγμα περιοχές ιδιαίτερα ευαίσθητες που δύναται να δεχθούν πολύ μικρό αριθμό επισκεπτών, ή ευαίσθητα οικοσυστήματα, κ.ά.

Είναι προφανές ότι κανένας μαθηματικός τύπος δεν μπορεί να μετρήσει όλες τις παραμέτρους και όλους τους παράγοντες.

Σήμερα οι περισσότεροι ερευνητές εγκαταλείπουν την ιδέα του καθορισμού του μαγικού αριθμού των επισκεπτών, γιατί έγινε πλέον αντιληπτό ότι δεν είναι τόσο ο αριθμός επισκεπτών υπεύθυνος για ανεπιθύμητες επιπτώσεις στο περιβάλλον (φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό) και στην ποιότητα εμπειρίας των επισκεπτών, όσο παράγοντες που αφορούν : τον τρόπο που αυτοί διαχέονται στο χώρο και το χρόνο, τη συμπεριφορά τους, τον τρόπο που μετακινούνται στον

βιότοπο (μέσα μεταφοράς), και ειδικά για τον οικοτουρισμό, τους όρους με τους οποίους αυτός διεξάγεται.

Παρά το γεγονός ότι η φέρουσα ικανότητα με την πρωταρχική έννοια του όρου ως ‘μαγικού αριθμού’ δεν είναι πλέον δόκιμη, στη χώρα μας κρίνεται θετική η συνέχιση της χρήσης της, γιατί περιγράφει την γενική φιλοσοφία της τήρησης των ορίων, που ουσιαστικά είναι και ο λόγος εισαγωγής και χρήσης του όρου.

Ο όρος ‘σύστημα διαχείρισης επισκεπτών’ που αναφερθεί συνοπτικά ακολούθως, είναι πιο αδύναμος στη μετάδοση αυτής της αναγκαιότητας για την τήρηση των ορίων, και για το λόγο αυτό χρησιμοποιείται ευρύτατα ο όρος φέρουσα ικανότητα, χωρίς να συνδέεται όμως με την αναζήτηση του ιδανικού αριθμού επισκεπτών. (Μαρίνος Ν. – Τσαουρδά Μ., 2007)

3.5 Συγκριτική παρουσίαση των κυριότερων συστημάτων παρακολούθησης επιπτώσεων από τον τουρισμό

Τα βασικότερα και πλέον αποδεκτά συστήματα παρακολούθησης επιπτώσεων και διαχείρισης επισκεπτών που ισχύουν διεθνώς είναι τα ακόλουθα :

1. Όρια Αποδεκτών Αλλαγών (Limits of Acceptable Change: LAC)
2. Διαχείριση επιπτώσεων επισκεπτών (Visitor Impact Management: VIM)
3. Εμπειρία του Επισκέπτη και Προστασία Πόρων (Visitor Experience Resource Protection: VERP).
4. Φάσμα Ευκαιριών για την Αναψυχή του Επισκέπτη (Recreation Opportunity Spectrum: ROS).

Από την ορολογία που χρησιμοποιούν τα παραπάνω συστήματα, είναι προφανές ότι αποδίδουν μεγάλη σημασία στη εμπειρία του επισκέπτη και στις ευκαιρίες ψυχαγωγίας που του παρέχονται.

Αναφορικά στον οικοτουρισμό, τα συστήματα αυτά όπως θα αναλυθούν στη συνέχεια, συνδυάζουν με ένα ενδιαφέροντα τρόπο τη μέτρηση οικολογικών παραμέτρων και παραμέτρων που αφορούν στην τουριστική εμπειρία.

3.5.1 Όρια Αποδεκτών Αλλαγών - Limits of Acceptable Change (LAC)

Η μέθοδος LAC, που διατυπώθηκε αρχικά στην μελέτη των επιστημόνων Stanley et al (1985) αφορά ουσιαστικά στο σύστημα μέτρησης των ορίων των αλλοιώσεων που προξενούνται από την τουριστική δράση στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον των προστατευόμενων περιοχών.

Στόχος της μεθόδου αυτής, είναι ο εντοπισμός κατάλληλων στρατηγικών, διατήρηση ή την αποκατάσταση των επιθυμητών συνθηκών στις προστατευόμενες περιοχές.

Τα εννέα στάδια της φέρουσας ικανότητας σύμφωνα με την μέθοδο LAC είναι:

1. αναγνώριση της αξίας των ζητημάτων και των προβλημάτων που σχετίζεται με την περιοχή.   2. προσδιορισμός «ιδανικών χρήσεων ανά περιοχή» που περιλαμβάνει την περιγραφή της κατάστασης των φυσικών πόρων και των συνθηκών που είναι αποδεκτές για την περιοχή αυτή.   3. επιλογή δεικτών για την μέτρηση της κατάστασης των φυσικών πόρων καθώς και των βιολογικών και κοινωνικών συνθηκών.   4. καταγραφή φυσικών – βιολογικών και κοινωνικών δεικτών.   5. καθορισμός ορίων των φυσικών – βιολογικών για κάθε κατηγορία ευκαιριών (π.χ. για τις ανάγκες στις περιοχές ορίζεται ως όριο για την ποιότητα της κατασκηνωτικής εμπειρίας η απόλυτη μοναχική κατασκήνωση, δηλαδή η απουσία πιθανότητας συνάντησης ενός κατασκηνωτή με άλλον).   6. προσδιορισμός εναλλακτικών σεναρίων για την κατανομή των δραστηριοτήτων αναψυχής (γίνεται επανεκτίμηση των ιδανικών χρήσεων ανά περιοχή και συζητείται η πιθανότητα αλλαγών στην κατηγοριοποίηση των περιοχών.   7. εξέταση των διαχειριστικών δράσεων για κάθε εναλλακτική κατανομή.
8. αξιολόγηση και επιλογή τελικής κατανομής των δραστηριοτήτων αναψυχής   9. εφαρμογή δράσεων και παρακολούθησης των συνθηκών και των Δεικτών.

πηγή: David A. Fennel(2003)

Η μέθοδος LAC αξιολογεί την φέρουσα ικανότητα, δίνοντας βαρύτητα κυρίως στις δραστηριότητες αναψυχής που μπορεί να δεχτεί ο τόπος, σε σχέση με την ποιότητα του περιβάλλοντος. Η παραπάνω μέθοδος είναι προσαρμοσμένη κυρίως στα δεδομένα των αχανών εκτάσεων των Εθνικών Πάρκων των ΗΠΑ.

Πλεονέκτημα της μεθόδου LAC: το τελικό προϊόν είναι ένα σχέδιο στρατηγικής και τακτικής για την περιοχή, το οποίο βασίζεται σε καθορισμένα όρια αποδεκτών αλλαγών για κάθε κατηγορία ευκαιριών αναψυχής, με δείκτες αλλαγών για την παρακολούθηση των οικολογικών και κοινωνικών συνθηκών.

Μειονεκτήματα της μεθόδου LAC: εστιάζεται κυρίως σε προβλήματα που έχουν ήδη εντοπιστεί. Έτσι από την δομή του συστήματος διαφαίνεται ότι αυτό δεν είναι σχεδιασμένο με τρόπο ώστε να προβλέπει απειλές, αλλά σχεδιασμένο μόνο για να αντιμετωπίζει αυτές που έχουν ήδη διαπιστωθεί.

3.5.2 Διαχείριση Επιπτώσεων Επισκεπτών - Visitor Impact Management (VIM)

Η μέθοδος VIM, αναπτύχθηκε από ερευνητές του συστήματος Εθνικών Πάρκων των ΗΠΑ και στρέφεται γύρω από τρεις άξονες: α) τις προβληματικές συνθήκες, β) τις παραμέτρους που συνυπολογίζουν τα πιθανά αίτια και γ) τις πιθανές διαχειριστικές στρατηγικές.

Τα στάδια της διαδικασίας της μεθόδου VIM είναι:

1. ανασκόπηση των δεδομένων πριν από την αξιολόγηση.
2. επανεξέταση των διαχειριστικών στόχων της προστατευόμενης περιοχής.
3. επιλογή βασικών δεικτών.
4. επιλογή ορίων (standards) για τους βασικούς δείκτες επιπτώσεων.
5. σύγκριση ορίων και υφισταμένων συνθηκών.
6. αναγνώριση πιθανών αιτιών των αρνητικών επιπτώσεων από τον τουρισμό.
7. επανεξέταση των διαχειριστικών στρατηγικών και μέτρων.
8. εφαρμογή της μεθόδου.

Τα όρια για κάθε δείκτη, καθορίζονται βάση των διαχειριστικών στόχων που προσδιορίζουν τα αποδεκτά ή τα κατάλληλα όρια επιπτώσεων

πηγή: David A. Fennel(2003)

Από τα στάδια που προτείνει η διαδικασία, διαφαίνεται ότι η μέθοδος αυτή είναι αρκετά ευέλικτη. Είναι προσανατολισμένη στην αξιολόγηση και στον προσδιορισμό των υφιστάμενων επιπτώσεων του τουρισμού και των αιτιών που τις προκαλεί.

Πλεονεκτήματα της μεθόδου VIM: βασίζεται σε αξιολογικές κρίσεις και επιστημονικά δεδομένα και εστιάζεται κυρίως στην κατανόηση των παραμέτρων που οδηγούν στις επιπτώσεις, με σκοπό τον προσδιορισμό των κατάλληλων διαχειριστικών μέτρων.

Μειονεκτήματα της μεθόδου VIM: δεν χρησιμοποιεί των φάσμα ευκαιριών για την αναφυχή του επισκέπτη, παρόλο που έχει την δυνατότητα.

Στόχος της μεθόδου αυτής είναι η εξέταση της τρέχουσας κατάστασης των επιπτώσεων και όχι η αξιολόγηση των πιθανών επιπτώσεων από άλλες επιλογές, η αξιολόγηση δηλαδή κάποιων εναλλακτικών σεναρίων για τις χωροθετήσεις των τουριστικών δραστηριοτήτων.²⁵

3.5.3 Εμπειρία του Επισκέπτη και Προστασία Πόρων - Visitor Experience Resource Protection (VERP)

Όπως και οι προηγούμενες μέθοδοι έτσι και οι μέθοδος VERP επινοήθηκε και εφαρμόστηκε αρχικά στις ΗΠΑ και συγκεκριμένα στο Εθνικό Πάρκο Arches. Περιλαμβάνει κατευθυντήριες γραμμές για τις επιθυμητές, μελλοντικές φυσικές και κοινωνικές συνθήκες, καθορίζοντας ποια όρια χρήσης είναι κατάλληλα που, τότε και γιατί.

Τα στάδια της διαδικασίας VERP είναι:

1. σύσταση διεπιστημονικής ομάδας.
2. ανάπτυξη στρατηγικής για την εξασφάλιση της συμμετοχής του κοινού.
3. προσδιορισμός και δημοσιοποίηση των στόχων του πάρκου, της σημασίας και των μαζικών θεμάτων ερμηνείας και ανάδειξης, καθορισμός υποχρεώσεων και περιορισμών σχεδιασμών.
4. ανάλυση των πόρων του πάρκου και των υφιστάμενων χρήσεων του από τους επισκέπτες.
5. περιγραφή δυνητικού φάσματος των εμπειριών των επισκεπτών, και της επιθυμητής κατάστασης των πόρων, (δυνητικό σύστημα ζώνωσης).
6. ταύτιση των ζωνών που προσδιορίστηκαν στο προηγούμενο στάδιο με συγκεκριμένες περιοχές – ζώνες του πάρκου, (σύστημα ζώνωσης με οριοθέτηση χρήσεων).
7. επιλογή δεικτών και προσδιορισμός ορίων για κάθε ζώνη, σχεδιασμός συστήματος παρακολούθησης.
8. παρακολούθηση φυσικών – βιολογικών και κοινωνικών δεικτών.
9. λήψη διαχειριστικών μέτρων.

πηγή: David A. Fennel(2003)

Πλεονεκτήματα της μεθόδου VERP: το σύστημα αποτελεί μια διαδικασία που στηρίζεται στην δημοκρατική σκέψη και στα ταλέντα και επιδεξιότητες της ομάδας εργασίας, ενώ καθοδηγείται από την πολιτική και τους στόχους του πάρκου. Η ανάλυση των φυσικών και βιολογικών πόρων, γίνεται μέσω του προσδιορισμού της σημασίας και της ευαισθησίας της περιοχής, ενώ η ανάλυση των ευκαιριών του επισκέπτη καθοδηγείται από τον προσδιορισμό των σημαντικών στοιχείων της εμπειρίας του. Η ζώνωση αποτελεί το επίκεντρο της διαχείρισης

Μειονεκτήματα της μεθόδου VERP: η χρήση της μεθόδου, χρειάζεται προσαρμογή για την εφαρμογή της σε άλλες περιοχές. Με την χρήση της μεθόδου VERP, δεν προσδιορίζεται η

“εμπειρία” του επισκέπτη και εκτός από την προαναφερόμενη περίπτωση του Εθνικού Πάρκου Arches, δεν υπάρχουν άλλα εφαρμοσμένα παραδείγματα.

3.5.4 Φάσμα Ευκαιριών για την Αναψυχή του επισκέπτη - Recreation Opportunity Spectrum (ROS)

Η μέθοδος αυτή, προβλέπει τον καθορισμό έξι κατηγοριών περιοχών, με βάση τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος, των δυνατοτήτων αναψυχής και διαχείρισης. Οι κατηγορίες αυτές αντιστοιχούν σε διαφορετικές τιμές παραμέτρων και σε προδιαγραφές για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων αναψυχής.

Τα στάδια της μεθόδου ROS είναι:

1. καταγραφή και χαρτογράφηση των τριών παραμέτρων που επηρεάζουν την εμπειρία του επισκέπτη, δηλαδή των φυσικών, κοινωνικών και διαχειριστικών συνιστωσών.
2. διεξαγωγή ανάλυσης που θα περιλαμβάνει τα εξής:
  - προσδιορισμό κατηγοριών ευκαιριών αναψυχής
  - αξιολόγηση των δραστηριοτήτων δασικής διαχείρισης
  - προσδιορισμό συγκρούσεων από τα παραπάνω δεδομένα
  - προτάσεις επίλυσής τους
3. χρονοδιάγραμμα.
4. σχεδιασμός.
5. εφαρμογή προγραμμάτων.
6. παρακολούθηση.

Το τελικό προϊόν που προκύπτει από την μέθοδο αυτή, είναι ένας ορισμός της προσδωκόμενης εμπειρίας σε κάθε χαρακτηριστικό σημείο – τόπο (στις έξι κατηγορίες των έξι περιοχών που καλύπτουν το εύρος από “ανέγγιχτη” περιοχή έως αστική), δείκτες για κάθε εμπειρία και παράμετρο και προδιαγραφές διαχείρισης.

πηγή: David A. Fennel(2003)

Πλεονεκτήματα της μεθόδου ROS: προτείνει στις διαχειριστικές αρχές ένα συνδυασμό προστασίας του πόρου, ευκαιριών χρήσης από το κοινό, δυνατότητες διαχείρισης και διασφάλισης της ύπαρξης μίας ποικιλίας ευκαιριών αναψυχής για το κοινό.

Μειονεκτήματα της μεθόδου ROS: οι διάφορες ευκαιρίες αναψυχής, οι δείκτες τοπίου και τα κριτήρια που τους αντιστοιχούν, αποτελούν στοιχεία που πρέπει να γίνουν απολύτως αποδεκτά από τους διαχειριστές πριν την λήψη αποφάσεων, γιατί οποιαδήποτε διαφωνία προκύψει, μπορεί να επηρεάσει τον υπόλοιπο σχεδιασμό του προγράμματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Οικοτουρισμός στην Ελλάδα και χρηματοδοτικά προγράμματα

4.1 Ο Οικοτουρισμός στην Ελλάδα

Τα τελευταία χρόνια βλέπουμε ότι και στην Ελλάδα έχει αρχίσει να αναπτύσσεται ο οικοτουρισμός και συγχρόνως διαπιστώνεται ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον τόσο από την ίδια την πολιτεία όσο και από την τοπική αυτοδιοίκηση. Αυτό το ενδιαφέρον έχει δημιουργηθεί από την ανάγκη αλλαγής του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, ώστε να μπορέσει να ανταπεξέλθει στη σύγχρονη διαφοροποιημένη τουριστική ζήτηση. Ο έντονος ανταγωνισμός που αντιμετωπίζει η χώρα μας από γειτονικούς μεσογειακούς προορισμούς, όπως Ισπανία, Ιταλία, κλπ, η άνοδος της φθηνής Τουρκίας ως σημαντικού ανταγωνιστή, η απουσία για χρόνια μιας συντονισμένης τουριστικής πολιτικής και διαφημιστικής εκστρατείας, η οποία αν και καθυστερημένα προσπαθεί να αντιμετωπιστεί τώρα από το Υπουργείο Τουρισμού, όπως επίσης και επιβράδυνση της παγκόσμιας τουριστικής βιομηχανίας από μη οικονομικούς λόγους (τρομοκρατία, τσουνάμι, πολέμους), κάνουν επιτακτική την ανάγκη διαφοροποίησης του προσφερόμενου προϊόντος. Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι το πρότυπο του μαζικού τουρισμού που υπάρχει στην Ελλάδα δεν επαρκεί πλέον για να καλύψει την σύγχρονη τουριστική ζήτηση. Έτσι, κρίνεται αναγκαία η ανάπτυξη και άλλων μορφών τουρισμού, όπως ο οικοτουρισμός.

Ο οικοτουρισμός, ειδικότερα στην Ελλάδα, θα πρέπει να έχει ως στόχο του τη διαμόρφωση ενός ποιοτικού και πολύμορφου τουριστικού προϊόντος, μέσω της ποιοτικής αναβάθμισης των καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών υπηρεσιών, της αξιοποίησης και ένταξης στο τουριστικό προϊόν νέων φυσικών πόρων (ορεινή ενδοχώρα, ποτάμια, μικρά νησιά, σημεία οικολογικού ενδιαφέροντος), και πολιτιστικού πλούτου (βυζαντινά, μεταβυζαντινά και νεότερα μνημεία, παραδοσιακή αρχιτεκτονική, ελληνική κουζίνα, σύγχρονη εικαστική και λογοτεχνική παραγωγή) και της δημιουργίας υποδομών για την ικανοποίηση ποικίλων αναγκών και ενδιαφερόντων των τουριστών (υγεία-υγιεινή διαβίωση και διατροφή, αθλητισμός, ψώνια, κλπ).

Στόχος είναι να συνδυαστεί η αναξιποίητη ενδοχώρα με το υφιστάμενο τουριστικό προϊόν των γειτονικών ανεπτυγμένων περιοχών ώστε να προσελκύσουν σταδιακά ζήτηση θεματικού τουρισμού (ορεινού, πολιτιστικού, οικολογικού, αγροτουρισμού, κλπ). Αυτό πραγματοποιείται με τη δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου οικονομικής υποστήριξης το οποίο αναλύεται παρακάτω.

Η πολιτεία μέσω του Υπουργείου Τουρισμού και του Υπουργείου Ανάπτυξης έχει εκπονήσει μια σειρά προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης και εκπαίδευσης\κατάρτισης τόσο για ιδιώτες όσο και για επιχειρήσεις πάνω στο θέμα της ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Από

τα κυριότερα προγράμματα που τρέχουν τώρα είναι το LEADER+, το οποίο χρηματοδοτείται από το 3^ο Κοινοτικό πλαίσιο Στήριξης και βασικός του στόχος είναι η χρηματοδότηση και η Αγροτουριστική Α.Ε, η οποία ασχολείται κυρίως με έρευνες και μελέτες. Σε περιφερειακό επίπεδο υπάρχουν τα Π.Ε.Π.(Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα), τα οποία ασχολούνται με τη χρηματοδότηση έργων και τη συλλογή και έλεγχο των αιτήσεων. Αναγκαίο είναι να αναφέρουμε περιληπτικά τις αρμοδιότητες και θέσεις του καθένα από τους προαναφερθέντες οργανισμούς.

4.2 Δυνατότητες και προοπτικές

Σύμφωνα με τον καθηγητή δασολογίας κ. Καραμέρη Α., αν οι σκιαγραφηθείς προϋποθέσεις αποτελούν το ένα σκέλος του οικοτουριστικού προβλήματος, το άλλο αναφέρεται στις δυνατότητες που υπάρχουν για μια τέτοια δραστηριότητα, δηλαδή στη διαθεσιμότητα φυσικών και πολιτιστικών πόρων, οι οποίοι θα αποτελέσουν αντικείμενο της εν λόγω δραστηριότητας.

Αναφερόμενοι στους πολιτιστικούς πόρους, περιοριζόμαστε συνήθως στα κλασικά μνημεία, πάνω στα οποία στηρίχθηκε και η τουριστική ανάπτυξη της χώρας στα πρώτα της βήματα, όταν ο αρχαιολογικός τουρισμός ήταν στις άμεσες προτεραιότητες της ζήτησης. Όμως, δεν είναι μόνο αυτά. Είναι τα μνημεία των νεότερων χρόνων, οι παραδοσιακοί οικισμοί, τα γραφικά χωριά των ορεινών κυρίως περιοχών, τα ήθη και έθιμα του τόπου μας, οι παραδοσιακές ενασχολήσεις, ο πληθυσμός της υπαίθρου με τις ιδιομορφίες του, την αγνότητα και το άδολο του χαρακτήρα του, τη φιλοξενία και την αμεσότητά του. Είναι όλα αυτά, όπως διαμορφώθηκαν στην πορεία της ελληνικής φυλής μέσα στο χρόνο και που μας χαρακτηρίζουν. Είναι αυτά τα οποία για ένα μεγάλο διάστημα στο παρελθόν τα απαρνηθήκαμε ή τα υποτιμήσαμε για να «θεοποιήσουμε» και να οικειοποιηθούμε αλλότρια πρότυπα στην προσπάθειά μας να «εκσυγχρονιστούμε». Τα ανακαλύψαμε, όμως, και τα προβάλλουμε δειλά-δειλά τα τελευταία χρόνια, επιδιώκοντας να αναδείξουμε, να διατηρήσουμε και να προβάλλουμε τον πολιτισμό μας, την ιδιαιτερότητα και μοναδικότητά μας, να δείξουμε αυτό που είμαστε, χωρίς αισθήματα κατωτερότητας. Είναι, άλλωστε, αυτό που αποζητά ο σύγχρονος τουρίστας και ειδικότερα ο οικοτουρίστας, τη γνωριμία και επαφή με την παράδοση, το αγνό και άδολο, την εμπειρία της γόνιμης ώσμωσης του ξένου με το εγχώριο στοιχείο στη φυσική του κατάσταση χωρίς εξωραϊσμούς και προσποιήσεις, την εμπειρία να ανακαλύπτει νέες αξίες και να επιβεβαιώνει παλιές.

Αν οι πολιτιστικοί πόροι και ειδικότερα οι αρχαιολογικοί θησαυροί αναδείχθηκαν και αξιοποιήθηκαν, λιγότερο ή περισσότερο, σε όλη την έκταση της χώρας, οι φυσικοί πόροι, αντίθετα, αγνοήθηκαν, δεν αξιοποιήθηκαν ισότιμα, επιβεβαιώνοντας έτσι το «ανισόρροπο» της τουριστικής ανάπτυξης. Η συσσώρευση των τουριστών στις παράκτιες περιοχές και η αποκλειστική αξιοποίηση των φυσικών τους πόρων, άφησαν κατά μέρος τους αντίστοιχους της ενδοχώρας. Η εξέλιξη αυτή είχε και τη θετική της πλευρά, αφού παραμένοντας ανεκμετάλλευτοι δεν υποβαθμίστηκαν, όπως σε άλλες περιπτώσεις. Όμως, όταν η χώρα μας αποζητά την ανάπτυξη και δη την ισόρροπη ανάπτυξή της, αποτελεί πολυτέλεια να παραμένουν ανεκμετάλλευτοι φυσικοί πόροι.

Παρά τις κατά καιρούς αντίθετες απόψεις, η ηπειρωτική χώρα διαθέτει ένα ανεκτίμητο κεφάλαιο: το φυσικό περιβάλλον.

Το έντονο ανάγλυφο, οι γεωμορφολογικοί σχηματισμοί, το πολύμορφο του τοπίου και το ευρύ φάσμα υψομετρικών διαφορών διαμορφώνουν αναρίθμητες οπτικές εικόνες και μεγάλη ποικιλία βιοτόπων σπάνιας ομορφιάς. Σε συνδυασμό δε με τη γεωγραφική θέση και το κλιματικό περιβάλλον, δημιουργούνται ευνοϊκές συνθήκες, όπου αναπτύσσεται πολυποίκιλη και μοναδική χλωρίδα και ενδιαιτάται πλούσια και σπάνια πανίδα αμφιβίων, ερπετών, πτηνών, μικρών και μεγάλων θηλαστικών. Όλα αυτά παρέχουν πολυάριθμες ευκαιρίες παρατήρησης, θαυμασμού και απόλαυσης του τοπίου και της άγριας ζωής, ενσταλάζοντας στον επισκέπτη ανεπανάληπτες εμπειρίες.

Η δασική βλάστηση, έτσι καθώς ξεδιπλώνεται από τις παραλιακές περιοχές μέχρι την αλπική ζώνη και από την Κρήτη ως τη Ροδόπη, με το πολυάριθμο των ειδών της και το πολυποίκιλο των μορφών, δομών και εναλλαγών των χρωματισμών της, αποτελεί αντικείμενο μελέτης, παρατήρησης, θαυμασμού και αναψυχής.

Η ποικιλία της χλωρίδας της χώρας μας είναι πλούσια. Αριθμεί περισσότερα από 6.000 είδη, το 1/10 των οποίων είναι ενδημικά, και κατατάσσει τη χώρα μας στη δεύτερη θέση από άποψη βιοποικιλότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πρόκειται για ένα πολύτιμο φυσικό κεφάλαιο, μια ανεκτίμητη φυσική κληρονομιά, όχι μόνο για την Ελλάδα, αλλά και για ολόκληρη την Ευρώπη.

Μεταξύ των βιοτόπων, ξεχωριστή θέση κατέχουν οι υγροβιότοποι. Πάνω από 400 λίμνες, λιμνοθάλασσες, έλη, υγρολίβαδα, εκβολές ποταμών και κάθε είδους υγροτοπικές εκτάσεις, πρόσκαιρες ή μόνιμες, φυσικές ή ανθρωπογενείς, δημιουργούν έναν ιστό μοναδικής οικολογικής και αισθητικής αξίας. Τα πολυάριθμα είδη χλωρίδας και πανίδας, ιδιαίτερα δε της πτηνοπανίδας, οι παραδοσιακές ασχολίες των κατοίκων (ψάρεμα, κτηνοτροφία,

κ.λπ.), σε συνδυασμό με το πανέμορφο τοπίο τους, μπορούν να αποτελέσουν μοχλό οικοτουριστικής ανάπτυξης για αρκετές περιοχές.

Ειδικού οικοτουριστικού ενδιαφέροντος είναι επίσης οι προστατευόμενες φυσικές περιοχές, οι οποίες χαρακτηρίζονται για τη μοναδικότητα της χλωρίδας, της πανίδας, των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών και των υδάτων που εμπεριέχουν. Η χώρα μας διαθέτει ένα σχετικά μεγάλο φάσμα τέτοιων περιοχών: 10 εθνικούς δρυμούς, 19 αισθητικά δάση (όπως το Φοινικόδασος Βαΐ στην Κρήτη, η Κοιλιάδα των Τεμπών, τα δάση της Σκιάθου, τα στενά του ποταμού Νέστου κ.ά.), τα ανεπηρέαστα από ανθρώπινες επεμβάσεις παρθένα δάση στη Ροδόπη, καθώς και 51 διατηρητέα μνημεία της φύσης (το δάσος Χαϊντού Έάνθης, το απολιθωμένο δάσος της Λέσβου, το δάσος δενδρωδών αείφυλλων πλατύφυλλων στη νήσο Σαπιέντζα κ.ά.). Αυτό το δίκτυο των προστατευόμενων φυσικών περιοχών, με τη μοναδικότητα των φυσικών χαρακτηριστικών, παρέχει θαυμάσιες ευκαιρίες για οικοτουρίστες και μπορεί να αποτελέσει σημείο αναφοράς της οικοτουριστικής ανάπτυξης.

Όλα τα ανωτέρω αποτελούν στοιχεία παρατήρησης, ανεξάντλητη πηγή έμπνευσης και στοχασμού, αλλά και επιστημονικής, ιστορικής και λαογραφικής ομορφιάς και αξίας. Συνιστούν ένα μοναδικό κεφάλαιο για τη χώρα μας και, συγχρόνως, το συγκριτικό της πλεονέκτημα, που παραμένει «ανέγγιχτο», παρά το ότι αυτό είναι το επιζητούμενο στην οικοτουριστική αγορά.

Κατά συνέπεια, η χώρα μας διαθέτει ένα ευρύ φάσμα αξιόλογων οικοτουριστικών αντικειμένων και προορισμών και μπορεί να ικανοποιήσει ποικιλία ενδιαφερόντων των οικοτουριστών, είτε αυτοί ανήκουν σε φανατικούς λάτρεις της φύσης και της παράδοσης των τόπων είτε είναι ομάδες επιστημόνων που αποζητούν τον εμπλουτισμό των παραστάσεων και των γνώσεών τους είτε είναι απλοί επισκέπτες με κίνητρα την παρατήρηση, την εκτίμηση της φύσης και την απόκτηση εμπειριών.

4.3 Άξονες τουριστικής πολιτικής

Η βελτίωση της ποιότητας του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος έχει ζωτική σημασία για την επιτυχία των τουριστικών προορισμών της χώρας και αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επίτευξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο των σχετικών πολιτικών και δράσεων της Ε.Ε. εντάσσονται οι συνεχείς προσπάθειες του Ε.Ο.Τ. για να ενσωματωθούν οι αρχές της αειφορίας στη στρατηγική και τις πρακτικές της ανάπτυξης του

τουριστικού τομέα, και για την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος ως πολύτιμου τουριστικού πόρου.

Η δραστηριότητα του Ε.Ο.Τ. εστιάζει στην σταθερή εφαρμογή των ρυθμίσεων και μέτρων που ισχύουν, καθώς και στην προώθηση επιλεκτικών νέων νομοθετικών και χρηματοδοτικών εργαλείων που σχετίζονται ιδιαίτερα με την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Ειδικότερα, η σχετική πολιτική του Ε.Ο.Τ. ακολουθεί τέσσερις κύριους άξονες:

- 1. Προώθηση χωρικών ρυθμίσεων και ελέγχων** (γνωμοδότηση για τη σκοπιμότητα ως προς τη χωροθέτηση τουριστικών εγκαταστάσεων, καθορισμός τουριστικά κορεσμένων περιοχών, έλεγχος μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την ίδρυση ή επέκταση τουριστικών εγκαταστάσεων, σύνταξη και έλεγχος τήρησης τεχνικών προδιαγραφών ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων και εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής, καθορισμός χρήσεων γης σε παραλιακές περιοχές, εφαρμογή κοινοτικών οδηγιών, κλπ).
- 2. Προώθηση πρότυπων δράσεων και σχεδίων διαχείρισης ειδικών περιοχών** (εκπόνηση μελετών σχετικά με την οργάνωση και την ανάδειξη χώρων και τη διαχείριση επισκεπτών – κατάρτιση και επιμόρφωση σε περιβαλλοντικά θέματα - ενέργειες ενημέρωσης και προβολής - σύσταση ειδικών φορέων διαχείρισης)
- 3. Πολιτική προώθησης οικονομικών κινήτρων** (επιχορηγήσεις σε επενδύσεις σε μη κορεσμένες περιοχές, εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων με φιλικές προς το περιβάλλον τεχνικές και μεθόδους, στήριξη μικρών και μεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων για την προώθηση ήπιων μορφών τουρισμού, κλπ.)
- 4. Ευαισθητοποίηση του κοινού**, σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και ήπιων μορφών τουρισμού (εκστρατείες ενημέρωσης προβολής εθνικής ή τοπικής κλίμακας, τηλεοπτικές ταινίες και σποτς, καθώς και ειδικά βραβεία όπως οι "Γαλάζιες Σημαίες").

Για την εφαρμογή αυτών των πολιτικών ο Ε.Ο.Τ. χρησιμοποιεί, ως κατάλληλο εργαλείο ένα ευρύ φάσμα επιμέρους δράσεων, χρησιμοποιώντας εθνικούς και κοινοτικούς πόρους. Η Ελλάδα συμμετέχει στο 5^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον 1992-2000 ("Προς την αειφορία") της Ε.Ε., στο οποίο περιλαμβάνονται ειδικά μέτρα πολιτικής για τον τουριστικό τομέα και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο πάνω στο οποίο θα βασίζεται η ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας. Οι ομάδες - στόχος αυτών των μέτρων είναι το γενικό κοινό και οι τοπικές κοινωνίες, οι επισκέπτες τουρίστες, η τοπική και η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, οι

επαγγελματίες του τουριστικού τομέα, τα στελέχη και το προσωπικό υπηρεσιών και φορέων που συνδέονται με την ανάπτυξη του τουρισμού.

4.3.1 Πρωτοβουλίες και Δράσεις του ΕΟΤ

Οι κυριότερες πρωτοβουλίες και δράσεις που έχει αναλάβει τα τελευταία χρόνια ο Ε.Ο.Τ., στο πλαίσιο του 5ου Ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης, είναι ενδεικτικά οι εξής:

- Προώθηση διαφόρων προγραμμάτων βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, με μελέτες και έργα που έχουν αναλάβει οι υπηρεσίες του Ε.Ο.Τ. (πρόγραμμα παραδοσιακών οικισμών, προώθηση ορεινού τουρισμού, αγροτουρισμού, κλπ.)
- Ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας (με διοργάνωση και συμμετοχή σε διεθνή και εσωτερικά συνέδρια, συναντήσεις και σεμινάρια, κλπ.)
- ενημέρωση και επιμόρφωση του κοινού για την προστασία του περιβάλλοντος (έκδοση και διανομή σχετικών αφισών και φυλλαδίων, συμμετοχή σε εκθέσεις και συνέδρια)
- συμμετοχή στο σχεδιασμό της αναβάθμισης του ελέγχου των χρήσεων γης, σε συνεργασία με το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.
- επιβολή αυστηρού θεσμικού πλαισίου για την ανέργση τουριστικών εγκαταστάσεων, με την απαίτηση εκπόνησης μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την τήρηση περιβαλλοντικών όρων (ιδιαίτερα ως προς την κατανάλωση νερού και ενέργειας, την διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων, τις εκπομπές θορύβου και αερίων, κ.τ.λ.)
- ειδικά προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης προσωπικού και στελεχών του τουριστικού τομέα σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος και εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- συμμετοχή σε διάφορα ευρωπαϊκά πιλοτικά προγράμματα σχετικά με τον ορεινό τουρισμό και την προστασία του περιβάλλοντος σε παραλιακές περιοχές, σε συνεργασία με ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και την τοπική αυτοδιοίκηση (προγράμματα "Smart", "Γαλάζιες Σημαίες")
- συμμετοχή σε ειδικά διεθνή προγράμματα "ήπιου" τουρισμού (πολιτιστικές διαδρομές του Συμβουλίου της Ευρώπης: "Πολιτιστικό Οδοιπορικό Μάνης", "Οι δρόμοι του ορθόδοξου μοναχισμού" - WTO και UNESCO: " Ο δρόμος του μεταξιού")
- εκπόνηση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα κατασκευής μαρίνων και άλλων εγκαταστάσεων του ΕΟΤ
- σύνταξη εθνικού τομεακού σχεδίου ανάπτυξης στο πλαίσιο του Σχεδίου Περιφερικής

Ανάπτυξης 2000-2006, στο οποίο περιλαμβάνονται δράσεις φιλικές προς το περιβάλλον και προώθηση ήπιων μορφών τουρισμού

- προώθηση και προβολή ήπιων μορφών τουρισμού (ορεινού, οικολογικού, πολιτιστικού, αγροτικού) μέσω δημόσιων επενδύσεων και του Γ' Κ.Π.Σ σε ορεινές διαδρομές, μονοπάτια και καταφύγια, αποκατάσταση και ανάδειξη παραδοσιακών οικισμών και διατηρητέων κτιρίων, έργα ανάδειξης κάστρων, προβολή πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσικών τοπίων, κλπ.)
- μελέτη ήπιας και οικολογικής τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής του ορεινού όγκου της Πίνδου
- συνεργασία και συντονισμός δράσεων με διάφορους φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις για την προώθηση του οικολογικού τουρισμού.

4.3.2 Η Αγροτουριστική Α.Ε.

Η αγροτουριστική Α.Ε. ιδρύθηκε το 2001 προκειμένου να συμβάλει ενεργά στην διαμόρφωση μιας εναλλακτικής πρότασης στην κρίση του μαζικού τουρισμού με την καθιέρωση ενός νέου σύγχρονου τουριστικού προϊόντος. Γενικός στόχος της εταιρίας είναι να ανταποκριθεί στις σημερινές απαιτήσεις για ολοκληρωμένη πολιτική ανάπτυξης και διαχείρισης του πλαισίου ανάπτυξης και προώθησης του αγροτουρισμού και άλλων εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Ελλάδα.

Οι επιμέρους σκοποί της εταιρίας είναι:

- Να προσφέρει περισσότερη γνώση γύρω από την δυναμική των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και να ελκύσει δυνητικούς επενδυτές να στραφούν σε αυτόν τον τομέα, καθοδηγώντας υπεύθυνα και αποτελεσματικά τα βήματά τους με την παροχή πληροφοριών και πρακτικών συμβουλών.
- Να αναβαθμίσει τις έννοιες «αγροτουρισμός» και «εναλλακτικές μορφές τουρισμού» που παρά την ευρεία χρήση τους, καταλήγουν συχνά σε άστοχες εφαρμογές.
- Να καθιερώσει τον αγροτουρισμό ως ένα αναγνωρίσιμο ποιοτικό προϊόν ήπιας ανάπτυξης, με υψηλές προδιαγραφές στην παροχή υπηρεσιών.
- Να ενισχύσει την δυναμική της ελληνικής υπαίθρου, την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, του πολιτισμού και της παράδοσης με τελικό στόχο την ενίσχυση των τοπικών οικονομιών και κοινωνιών.
- Να εξασφαλίσει τις κατάλληλες συνθήκες για την δημιουργία υγιών ανταγωνιστικών

επιχειρήσεων.

- Να παρέχει πληροφορίες και πρακτικές συμβουλές στους δυνητικά επισκέπτες για την επιλογή του ταξιδιωτικού τους προορισμό.

4.3.3 Leader +

Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER + είναι η πρωτοβουλία του αγροτικού τομέα κατά την τρίτη προγραμματική περίοδο (2000-2006).

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα υιοθετεί δυο γενικούς αναπτυξιακούς στόχους, που είναι:

- Ολοκληρωμένη υψηλής ποιότητας αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου μέσω πιλοτικών εφαρμογών.
- Η ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

4.3.4 Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

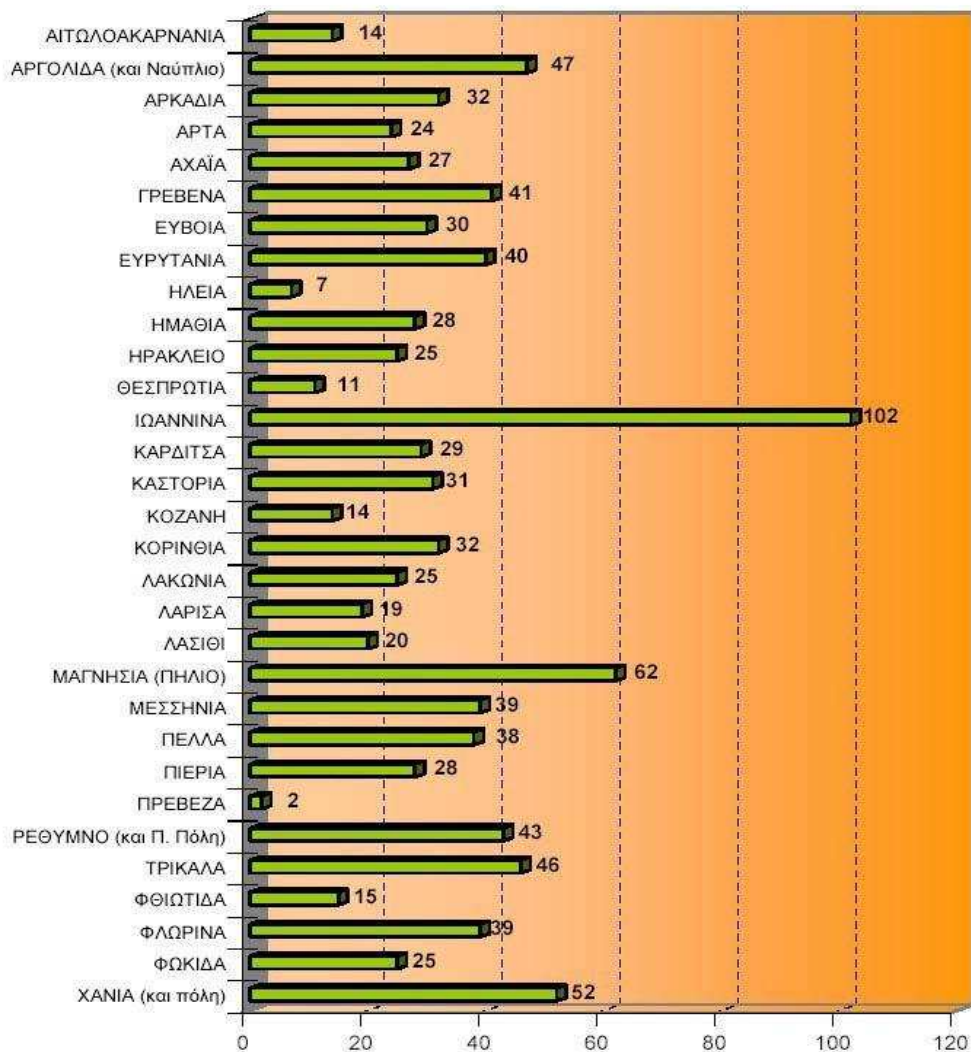
Είναι το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας μας. Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης δίνει την δυνατότητα ώστε να ολοκληρωθούν όλα εκείνα τα έργα και οι παρεμβάσεις που χρειάζεται η Ελλάδα σήμερα αλλά και τις επόμενες δεκαετίες στο κέντρο και κυρίως στην περιφέρεια. Σχεδιάστηκε από την Ελλάδα και υλοποιείται από την χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης αφορά όλους τους πολίτες και όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής. Το Γ' Κ.Π.Σ. χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες προγραμμάτων: στα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ένα για κάθε συγκεκριμένο τομέα δραστηριότητας) και στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ένα για κάθε μια από τις δεκατρείς περιφέρειες της χώρας). Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ' Κ.Π.Σ. απευθύνονται τόσο στο δημόσιο τομέα π.χ. για έργα που αφορούν την ανάπτυξη υποδομών και την βελτίωση υπηρεσιών προς τον πολίτη όσο και σε ιδιώτες (φυσικά ή νομικά πρόσωπα), για προγράμματα που αφορούν επιχειρήσεις, αγρότες, νέους, άνεργους, κ.τ.λ..

Κάθε φορά που τίθεται σε εφαρμογή ένα πρόγραμμα ή μια δράση, ο αρμόδιος φορέας (π.χ. Υπουργείο, Περιφέρεια) ανακοινώνει μέσω του Τύπου με δημόσια προκήρυξη τις λεπτομέρειες προγράμματος. Με τον τρόπο αυτό όλοι οι πιθανοί ωφελούμενοι μπορούν να ενημερωθούν για τις απαιτούμενες διαδικασίες επιβολής αίτησης συμμετοχής στο πρόγραμμα. Ο ενδιαφερόμενος

πολίτης μπορεί επίσης να ενημερωθεί για τις δυνατότητες συμμετοχής του στο ΓΠΣ μέσω των φορέων που υλοποιούν το πρόγραμμα (τελικοί δικαιούχοι) αλλά και μέσω των διαχειριστικών αρχών των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Με την αξιοποίηση αυτών των προγραμμάτων φαίνεται ότι η Ελλάδα σιγά σιγά αρχίζει και δημιουργεί ένα ανταγωνιστικό τουριστικό προϊόν το οποίο είναι απαραίτητο, ώστε να μπορεί να εκμεταλλευτεί «τη βαριά της βιομηχανία», τον τουρισμό, και να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις και τάσεις του. Ήδη, παρατηρείται μια αύξηση στις προσφερόμενες τουριστικές υπηρεσίες οι οποίες εμπνέονται από την ιδέα αειφορίας. Χωριά ολόκληρα έχουν αρχίσει να ανθούν οικονομικά και να προσφέρουν τουριστικό συνάλλαγμα μέσα από εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Παράλληλα, έχει ξεκινήσει μια πολιτική διεθνούς ανάδειξης της Ελλάδας η οποία ενισχύθηκε και από αθλητικά γεγονότα και εθνικές επιτυχίες πχ ολυμπιακοί αγώνες κτλ. Επιπλέον, αρχίζει να αξιοποιείται και να αναπτύσσεται τουριστικά η ενδοχώρα, και όχι μόνο τα παράλια, δεδομένης της φυσικής ομορφιάς και της ηπειρωτικής Ελλάδας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι τα Ζαγοροχώρια, το Πήλιο, η Κρήτη (περιοχή Αρχάνες, παλαιά πόλη Ρεθύμνου και Χανίων και άλλες με μικρότερη ανάπτυξη), χωριά της ορεινής Αρκαδίας, περιοχές του Έβρου (δάσος της Δαδιάς) νησιά του Ιονίου (προσπάθεια χαρακτηρισμού της παλαιάς πόλης της Κέρκυρας ως μνημείου παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς), και άλλες περιοχές όπου λιγότερο ή περισσότερο γίνονται προσπάθειες η ανάπτυξη να βασιστεί στις αρχές της αειφορίας. Ενδεικτικό της αυξανόμενης ζήτησης οικοτουριστικών παροχών είναι ο αριθμός των παραδοσιακών ξενόνων που δραστηριοποιούνται αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα. Τα στοιχεία παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα:

Αριθμός καταγεγραμμένων επιχειρήσεων ανά νομό

Πηγή : Ασπιώτης (2005)

4.3.5 Natura 2000

Το δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο περιοχών, οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ιδεών που είναι σημαντικοί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αποτελείται από δυο κατηγορίες περιοχών: τις ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) για την орνιθοπανίδα, όπως ορίζονται στην οδηγία 79/409/ΕΚ και τους τόπους κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) όπως ορίζονται στην οδηγία 92/43/ΕΚ. Η ΖΕΠ μετά τον χαρακτηρισμό τους από τα Κράτη Μέλη, εντάσσονται αυτόματα στο δίκτυο Natura 2000, και η διαχείρισή τους ακολουθεί τις διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΚ. Αντίθετα για την ένταξη των ΤΚΣ πραγματοποιείται επιστημονική αξιολόγηση και διαπραγμάτευση μεταξύ των Κρατών Μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των κατά

οικολογική ενότητα Βιογεωγραφικών Σεμιναρίων. Ο κατάλογος των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας όσον αφορά την μεσογειακή ζώνη, στην οποία ανήκει εξολοκλήρου η Ελλάδα οριστικοποιήθηκε, και δημοσιεύτηκε στη επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τεύχος με αριθμό L259 vol. 49 21/09/06.

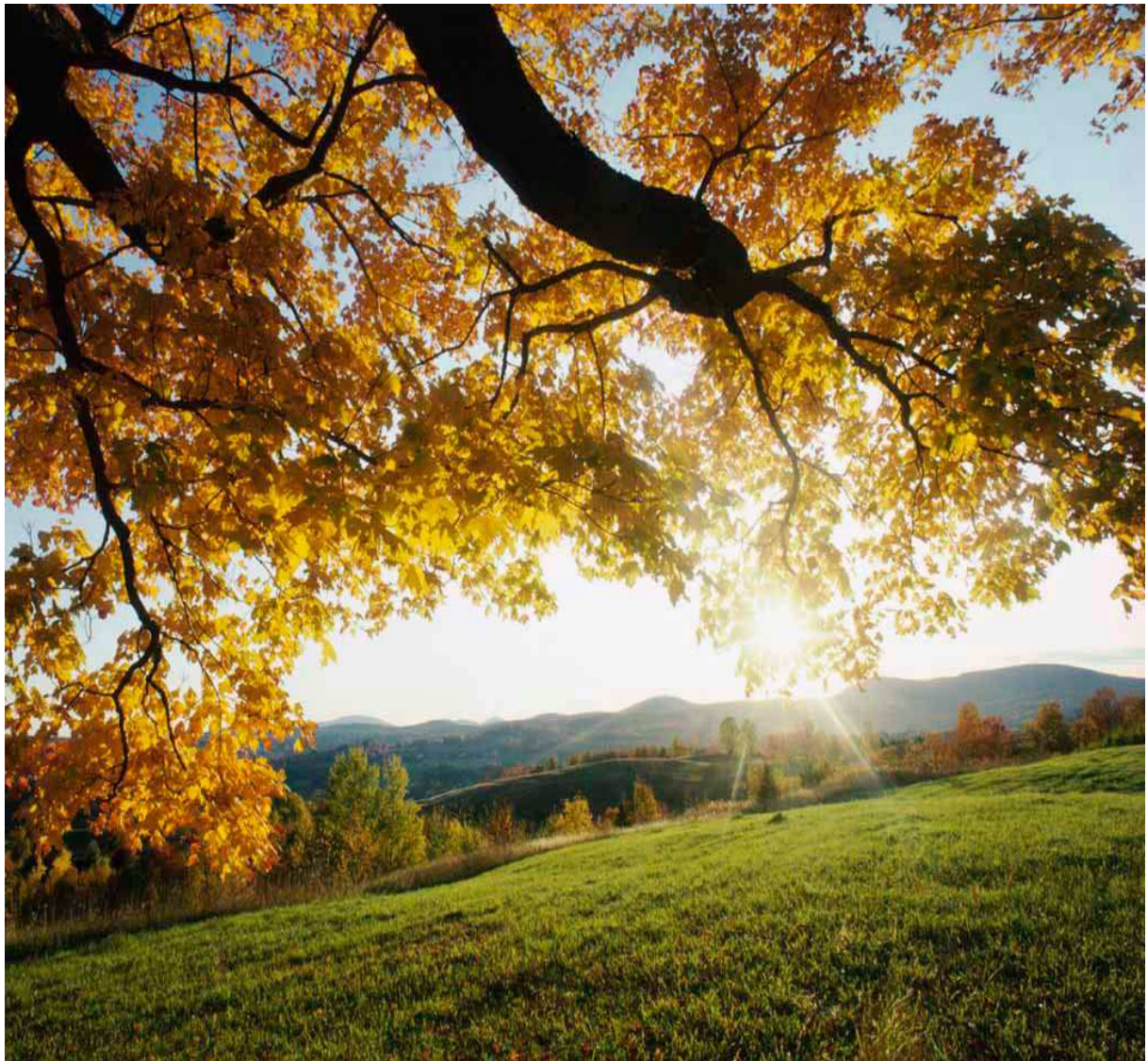
Η καταγραφή των τόπων που πληρούν τα κριτήρια της παρουσίας τύπων οικοτόπων και οικοτόπων ειδών στην χώρα μας (296 περιοχές- «Επιστημονικός Κατάλογος»), έγινε από ομάδα περίπου 100 επιστημόνων που συστήθηκε ειδικά για τον σκοπό αυτό στο πλαίσιο ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE (1994-1996) με τίτλο «Καταγραφή, Αναγνώριση, Εκτίμηση και Χαρτογράφηση των Τύπων Οικοτόπων και των Ειδών Χλωρίδας και Πανίδας της Ελλάδος (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)». Στον «Επιστημονικό Κατάλογο» εντάχτηκε το σύνολο σχεδόν των μέχρι τότε προστατευόμενων περιοχών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η Ελλάδα έχει χαρακτηρίσει σήμερα 151 Ζώνες Ειδικής Προστασίας και 239 Τόπους Κοινοτικής Σημασίας. Οι δύο κατάλογοι παρουσιάζουν μεταξύ τους επικαλύψεις όσον αφορά τις εκτάσεις τους, μάλιστα 31 τόποι έχουν οριστεί ταυτόχρονα ως ΖΕΠ και έχουν προταθεί και ως ΤΚΣ. Όλοι οι τόποι του Δικτύου Natura 2000, που περιλαμβάνονται στη βάση δεδομένων, συνοδεύονται από δελτίο δεδομένων με γενικότερα περιγραφικά στοιχεία και ειδικότερες πληροφορίες για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη ενδιαιτούν στον κάθε τόπο και από χάρτη κλίμακας 1:100.000. Οι δραστηριότητες στις περιοχές Natura 2000 ρυθμίζονται μέχρι σήμερα από την Εθνική Νομοθεσία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Τα οικονομικά οφέλη του οικοτουρισμού στην Ελλάδα (προσφορά και ζήτηση)

5.1 Η ζήτηση του οικοτουρισμού στην Ελλάδα

Ο προσδιορισμός της ζήτησης για την ανάπτυξη οικοτουριστικών δραστηριοτήτων, παρουσιάζει σημαντικές ιδιαιτερότητες και είναι βαρύνουσας σημασίας για τους εξής λόγους:

- Εάν θεωρήσουμε ότι ο οικοτουρισμός αποτελεί ένα πιθανό εργαλείο για την τόνωση της οικονομίας κάποιων περιοχών, είναι απαραίτητο, να υπάρξει προσδιορισμός της ζήτησης για να καταστούν μετρήσιμα τα μεγέθη της οικονομικής τόνωσης που είναι εφικτά. Η γνώση της ζήτησης μπορεί να συμβάλλει στη διασφάλιση της συναίνεσης, της συνεργασίας και της συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών, που αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη οικοτουριστικών δραστηριοτήτων.
- Ο προσδιορισμός της ζήτησης για οικοτουριστικές δραστηριότητες, συμβάλλει στην εξασφάλιση των απαραίτητων υποδομών για την υποστήριξή τους.
- Ο προσδιορισμός των επιπέδων της ζήτησης, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο προκειμένου να ορισθούν τα ανώτατα επιθυμητά όρια ανάπτυξης, ανάλογα πάντα με την φέρουσα ικανότητα των τόπων υποδοχής, καθώς και για να καταστεί σαφής η ανάγκη εφαρμογής συστημάτων διαχείρισης επισκεπτών και διεξαγωγής μελετών για την φέρουσα τουριστική ικανότητα.
- Η οικοτουριστική ζήτηση, προσδιορίζεται σε επίπεδο τόσο ποιοτικό, όσο και ποσοτικό, ούτως ώστε μέσω ενεργειών marketing, να προσελκύεται το ποιοτικά και αριθμητικά επιθυμητό κοινό.

Ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), αναφέρει ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο να οριστεί ή να μετρηθεί ο τουρισμός με ακρίβεια. Στην δε περίπτωση του οικοτουρισμού, η δυσκολία φαίνεται να είναι μεγαλύτερη, αφού δεν είναι ακόμα σαφές, ούτε έχει αντικειμενικά προσδιοριστεί το πώς ακριβώς ορίζεται ο οικοτουρισμός.

Για την διεξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων, δεν αρκεί να μετρηθεί μόνο ο αριθμός των αφίξεων σε οικοτουριστικούς προσδιορισμούς. Θεωρείται επιβεβλημένη η βαθύτερη κατανόηση του τύπου της ζήτησης και των επιδράσεων που αυτή επιφέρει.

Οποσδήποτε μια τέτοια διαδικασία εξαρτάται από τις εκάστοτε συνθήκες που επικρατούν σε κάθε περιοχή, από την γνώση των οικοτουριστικών προορισμών, των προσφερομένων αγαθών και υπηρεσιών, των προτιμήσεων των καταναλωτών, των χαρακτηριστικών των επισκεπτών, και κοινωνικών παραγόντων όπως την αλληλεπίδραση μεταξύ τουριστικών και των τοπικών πληθυσμό που τους υποδέχονται. (Μαρίνος Ν. – Τσαουρδά Μ., 2007)

Κύριο χαρακτηριστικό της τουριστικής ανάπτυξης της χώρας μας υπήρξε ο μεγάλος βαθμός χωρικής και χρονικής υπερσυγκέντρωσης των τουριστικών δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα στις

παράκτιες και νησιωτικές περιοχές, ως αποτέλεσμα της ανάπτυξης της τουριστικής μονοκαλλιέργειας και μάλιστα ενός συγκεκριμένου μοντέλου τουρισμού, αυτό του «μαζικού παράκτιου τουρισμού».

Μαζί με την αύξηση των διεθνών τουριστικών αφίξεων, και την υπερσυγκέντρωση σε περιορισμένους και ευαίσθητους γεωγραφικούς χώρους που οδήγησε στην υπερκάλυψη της φέρουσας ικανότητας και στον επακόλουθο κορεσμό τους, φάνηκαν και τα αποτελέσματα που εστιάζονται στη δημιουργία μιας σειράς κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Ο ελληνικός τουρισμός στην χώρα μας αναπτύχθηκε μέσα από ερασιτεχνικές μορφές οργάνωσης χρησιμοποιώντας τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα για όσο διάστημα οι συνθήκες στην διεθνή αγορά το επέτρεπαν και όσο το ελληνικό τουριστικό προϊόν πουλούσε από μόνο του επειδή η ζήτηση υπερέβαινε την προσφορά, με αποτέλεσμα να προηγείται η ζήτηση και να ακολουθούν οι αντίστοιχες υποδομές.

Αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής ήταν η δημιουργία των ακόλουθων βασικών προβλημάτων :

Εποχικότητα: Η έντονη εποχικότητα που παρουσιάζουν οι αφίξεις και διανυκτερεύσεις των τουριστών (αλλοδαπών και ημεδαπών) είναι ίσως το σημαντικότερο πρόβλημα του ελληνικού τουρισμού, με σειρά αρνητικών συνεπειών στην οικονομία, την κοινωνία αλλά και το περιβάλλον (απασχόληση, πολυδραστηριότητα , εντατικοποίηση της εργασίας αλλά και της χρήσης των φυσικών πόρων, κ.ο.κ.)

Άνιση γεωγραφική κατανομή: Η υπερσυγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας σε συγκεκριμένες, κυρίως σε παραθαλάσσιες περιοχές της χώρας είναι ιδιαίτερα εμφανής. Υπάρχει μειωμένη συμμετοχή της ενδοχώρας και των ορεινών περιοχών της Ελλάδας στο τουριστικό κύκλωμα (προσφορά και ζήτηση).

Εδώ και αρκετά χρόνια έχει πλέον γίνει αντιληπτό ότι τα πολυάριθμα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί στις περιοχές αυτές, καθιστούν επιβεβλημένη τη διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας στο χώρο.

Χαμηλή ανταγωνιστικότητα: Ο έντονος προσανατολισμός της χώρας μας προς το μαζικό τουρισμό και η επακόλουθη εξάρτηση από τους μεγάλους Tour Operators, δημιούργησε μια αδυναμία για ποιοτική διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος.

Αποτέλεσμα αυτών είναι, η ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στην διεθνή τουριστική αγορά, να επιτυγχάνεται μόνο με την τιμολογιακή πολιτική η οποία σε πολλές περιπτώσεις δεν επιτρέπει καν κέρδη και συντηρεί ένα σχετικά φθινό προϊόν ποιοτικά υποβαθμισμένο.

Τα τελευταία χρόνια, οι συζητήσεις περιστρέφονται γύρω από την ανάγκη ποιοτικού εμπλουτισμού και διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος, χωρίς όμως να διαφαίνεται μια ουσιαστική βούληση επίτευξης αυτού του στόχου.

Η μείωση της εποχικότητας, η αναστροφή της τάσης της χωρικής συγκέντρωσης της τουριστικής δραστηριότητας στις παραθαλάσσιες κυρίως περιοχές, αλλά και η ποιοτική αναβάθμιση και ο εμπλουτισμός του ελληνικού τουριστικού προϊόντος με την επακόλουθη προσέλκυση τουριστών υψηλότερων εισοδημάτων, είναι στόχοι στους οποίους η ορθολογική ανάπτυξη του οικοτουρισμού που θα λειτουργήσει ως πλέγμα με άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, μπορεί να διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο.

Μεταξύ των προαναφερόμενων προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ελληνική τουριστική αγορά, σημαντικότερο παραμένει και το πρόβλημα της εποχικότητας των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών στην χώρα, σε δωδεκάμηνη βάση, που έχει εμφανίσει δυσμενή μακροχρόνια εξέλιξη.

Από το 1974 μέχρι το 1999, το ποσοστό των αφίξεων που πραγματοποιήθηκαν στη χώρα μας κατά την χειμερινή περίοδο (Οκτώβριος – Μάρτιος), κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, φτάνοντας το χαμηλό μέσο όρο 18,8%. Από το 1974, οπότε έχουμε το και μεγαλύτερο ποσοστό (25,3 %) μέχρι το 1992, το ποσοστό αυτό παρουσιάζει μια τάση μείωσης που δηλώνει την σταδιακή αύξηση της εποχικότητας, με μικρότερη τιμή το 1992 (15,1 %).

Από το 1993 η τάση αυτή αναστρέφεται και μέχρι το 1999 παρουσιάζει μια συγκρατημένη τάση αύξησης του εν λόγω ποσοστού, δηλαδή μια τάση μείωσης εποχικότητας, που όμως εξακολουθεί να παραμένει σε πολύ ψηλά επίπεδα σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες.

Η διάχυση της τουριστικής κίνησης σε όλη τη διάρκεια του έτους στην Ελλάδα, αποτελεί αναπτυξιακό στόχο της ηγεσίας του τουρισμού, αλλά και των εθνικών και τουριστικών φορέων, εδώ και αρκετές δεκαετίες. Η πραγματοποίηση αυτού του στόχου όμως έχει συναντήσει αρκετές δυσκολίες, οι οποίες οφείλονται τόσο στις συνήθειες και την δομή της τουριστικής αγοράς όσο και στις συνήθειες που επικρατούν στους τουριστικούς προορισμούς.

Οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά πορεία του οικοτουρισμού στη χώρα μας είναι οι ακόλουθοι:

- Η εικόνα της Ελλάδος ως προορισμού θερινών διακοπών (ήλιος και θάλασσα).
- Οι χαμηλές τιμές που επικρατούν κατά την χαμηλή περίοδο.
- Η έλλειψη της προσφοράς ενός πλέγματος οικοτουριστικών δραστηριοτήτων.
- Ο έντονος ανταγωνισμός από γειτονικούς τουριστικούς προορισμούς.
- Η έλλειψη συγκεκριμένων υποδομών για την υποστήριξη οικοτουριστικών δραστηριοτήτων.

Η Ελλάδα, έχει τη δυνατότητα να αξιοποιήσει πολλούς από τους φυσικούς και ανθρωπογενείς της πόρους για να βελτιώσει την εικόνα της έντονης εποχικότητας που την χαρακτηρίζει. (Μαρίνος Ν. – Τσαουρδά Μ., 2007)

Ο οικοτουρισμός (που μπορεί να λειτουργήσει ως πλέγμα με άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως : ο αγροτουρισμός, ο ορεινός και περιπατικός τουρισμός, κ.ά.) ο πολιτικός και θρησκευτικός τουρισμός, ο αστικός τουρισμός, ο τουρισμός υγείας, ο επαγγελματικός τουρισμός μπορούν με την ανάλογη ανάπτυξη , να απορροφήσουν ένα μεγάλο μέρος των ετήσιων αφίξεων κατά την χειμερινή περίοδο, αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και έτσι να συμβάλλουν στη διάχυση της τουριστικής κίνησης στο χρόνο.

Ο διεθνής τουρισμός φύσης υπολογίζεται στο 7% του συνολικού τουρισμού. Περί τις 45 εκατομμύρια αφίξεις διεθνώς υπολογίστηκαν το 1998, ενώ οι αντίστοιχες το 2010, υπολογίζονται να φθάσουν τα 70 εκατομμύρια.

Στην Ελλάδα ο οικοτουρισμός αφορά κυρίως στον εσωτερικό τουρισμό, που επίσης παρουσιάζει αυξητικές τάσεις, αλλά παραμένει μεσαίας κλίμακας. Θα πρέπει να σημειωθεί ωστόσο, ότι καταγεγραμμένα στατιστικά στοιχεία για τη ζήτηση για οικοτουρισμό, δεν υπάρχουν στην χώρα μας.

Στις έρευνες που πραγματοποιεί ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, οι οποίες όμως απευθύνονται στο ευρύ κοινό και όχι αποκλειστικά στο ειδικό οικοτουριστικό κοινό, περιγράφεται το προφίλ του μεγάλου όγκου του τουρισμού στην Ελλάδα, χωρίς όμως να διερευνάται ο παράγων ζήτηση για ειδικότερες μορφές τουρισμού, όπως είναι και ο οικοτουρισμός.

Στις έρευνες, επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι η πλειοψηφία των επισκεπτών ελληνικών τουριστικών προορισμών, έλκεται από το προαναφερόμενο τρίπτυχο: ήλιος, θάλασσα και αμμουδερές παραλίες, διαπιστώνεται όμως μέσα από αυτές και ένα θετικό στοιχείο, ότι δηλαδή το ευρύ τουριστικό κοινό κατανοεί και αναγνωρίζει τη σημασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ανάγκη διαφύλαξης των φυσικών πόρων και του ελληνικού χαρακτήρα και ύφους, στοιχεία που όντως είναι συνυφασμένα με την έννοια του οικοτουρισμού.

Εκτιμάται ότι η ζήτηση για οικοτουριστικές δραστηριότητες στην Ελλάδα, δεν ακολουθεί ακόμα τους ραγδαίους ρυθμούς αύξησης των χωρών του εξωτερικού. Ο οικοτουρισμός στην χώρα μας ταυτίζεται συνήθως με τις χειμερινές ή ανοιξιάτικες διακοπές σε ορεινά κυρίως οικοσυστήματα και η διάρκεια των οικοτουριστικών εκδρομών εκτιμάται ότι κυμαίνεται συνήθως από μία έως οκτώ ημέρες, χωρίς όμως να συνδυάζεται η επίσκεψη σε οικολογικά ενδιαφέρουσες περιοχές, απαραίτητα με την παραμονή σε αυτές.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα σχετικής έρευνας διαφαίνεται ότι το οικοτουριστικό κοινό της χώρας μας αυξάνεται σταδιακά, αλλά σε μικρότερο βαθμό από αυτό του μαζικού τουρισμού. Τα τελευταία χρόνια, καθώς το προφίλ των ελληνικών διακοπών αλλάζει, και οι διακοπές γίνονται περισσότερες φορές το χρόνο με μικρότερη διάρκεια, ο οικολογικός τουρισμός αρχίζει να συμπεριλαμβάνεται όλο και περισσότερο στο ετήσιο πρόγραμμα των Ελλήνων.

Οι κυριότερες κατηγορίες επισκεπτών για οικοτουρισμό στη χώρα μας, είναι οι ακόλουθες:

- Μαθητές σχολείων που συμμετέχουν σε εκδρομές στα πλαίσια πρακτικής άσκησης του μαθήματος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.
- Ενήλικες που συμμετέχουν σε οργανωμένες εκδρομές, μέσω τουριστικών πρακτορείων για ολιγομελείς ομάδες.
- Μέλη ορειβατικών και φυσιολατρικών συλλόγων.
- Έλληνες που ταξιδεύουν ατομικά.
- Αλλοδαποί και Έλληνες φυσιολάτρες με ειδικά ενδιαφέροντα για την φύση.

Τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μια αυξητική τάση ζήτησης για το θεσμό των κατασκηνώσεων εθελοντικής εργασίας στην φύση που οργανώνονται από το υφυπουργείο Νέας Γενιάς μέσω των προγραμμάτων «απόδραση από την πόλη», κ.α..

Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει στο μαθητικό κοινό, το οποίο για ορισμένους προορισμούς αποτελεί σημαντικό ποσοστό επισκεπτών. Αν και πολυπληθές αφήνει λίγα έσοδα στον τόπο επίσκεψης, παράλληλα όμως λειτουργεί ως πρεσβευτής και διαφημιστικός διάυλος για την προσέλκυση και άλλων επισκεπτών (κυρίως του οικογενειακού, συγγενικού και φιλικού περιβάλλοντος), είναι ιδιαίτερα δεκτικό στο μήνυμα της προστασίας της φύσης και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση της χρονικής αποσυγκέντρωσης του τουρισμού. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στα σχολεία, διαμορφώνει μια θετική στάση στις νεότερες γενιές των Ελλήνων απέναντι στο περιβάλλον.

Σύμφωνα με τη Σβορώνου(2003), οι Ειδικοί Τουριστικοί Πράκτορες (ΕΤΠ) για εναλλακτικό τουρισμό, εκτιμούν :

- Η ζήτηση του οικοτουρισμού στην Ελλάδα παρουσιάζει δειλά αυξητική τάση (εάν θεωρήσουμε ως οικοτουρισμό γενικότερα τις δραστηριότητες στη φύση σπορ, τότε οι ρυθμοί αύξησης είναι μεγαλύτεροι).
- Το κοινό που ενδιαφέρεται για οικοτουρισμό χαρακτηρίζεται ως υψηλότερων απαιτήσεων για ποιότητα.
- Το κοινό που ενδιαφέρεται για οικοτουρισμό προέρχεται από υψηλότερα του μέσου κοινωνικά στρώματα και αποτελείται από κατοίκους των αστικών

κέντρων. Στην πλειοψηφία τους, είναι ηλικίας 30-50 ετών, άνω του μέσου ελληνικού μορφωτικού και οικονομικού επιπέδου.

- Το κοινό που ενδιαφέρεται για οικοτουρισμό, πέραν των ιδιωτών, είναι μαθητές και εταιρίες που οργανώνουν ολιγοήμερες εκδρομές για τα στελέχη τους.
- Μεγαλύτερη ζήτηση παρουσιάζουν οι τριήμερες ως επταήμερες εκδρομές, όλες τις εποχές του χρόνου, εκτός του καλοκαιριού.
- Οι περισσότεροι ΕΤΠ απευθύνονται κυρίως σε ελληνικό κοινό, ενώ στοχεύουν και σε αλλοδαπούς τουρίστες, αναφέρουν ότι υπάρχει μεγάλο υποψήφιο αγοραστικό κοινό στο εξωτερικό, το οποίο όμως για να προσελκυστεί απαιτείται καλύτερη δικτύωση και ανάπτυξη καναλιών διανομής με αντίστοιχους ΕΤΠ του εξωτερικού. (Σβορώνου Ε., 2003)

5.2 Η μικροοικονομική του οικοτουρισμού

Βασιζόμενος στην θεωρία της αγοράς προϊόντων, ο οικοτουρισμός σε μια συγκεκριμένη περιοχή, αποτελεί ένα αγαθό. Οι οικοτουρίστες είναι αγοραστές, ενώ οι tour operators είναι οι πωλητές. Οι οικοτουρίστες είναι διατεθειμένοι προκειμένου να ασκήσουν κάποιες συγκεκριμένες δραστηριότητες να πληρώσουν μια τιμή, η οποία καθορίζεται από την τουριστική βιομηχανία. Η οικονομική πιθανότητα για την ανάπτυξη ενός τουριστικού προορισμού, μπορεί να καθοριστεί από το κατά πόσο μπορεί να υπολογισθεί ο αριθμός των επισκεπτών.

Καμπύλη ζήτησης: η καμπύλη ζήτησης, είναι μια υποθετική καμπύλη, η οποία απεικονίζει πόσοι τουρίστες προτίθενται να επισκεφθούν ένα οικοτουριστικό προορισμό σε μια περίοδο χρόνου, σε κάθε τιμή, αν υποθέσουμε ότι οι τιμές για άλλους προορισμούς και το προσωπικό εισόδημα παραμένει σταθερό.

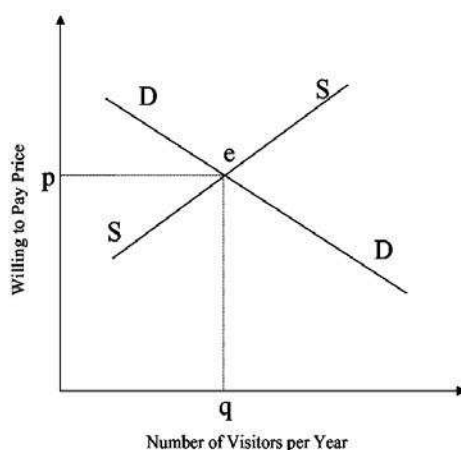
Καμπύλη προσφοράς : η καμπύλη προσφοράς μας δείχνει το κατά πόσο οι tour operators είναι διατεθειμένοι να επενδύσουν προκειμένου να βελτιώσουν την ποιότητα του οικοτουριστικού προορισμού, αν η αξία που λαμβάνεται από τους τουρίστες για τον προορισμό αυτό αυξάνεται. Μια χαμηλότερη ποιότητα, αντίθετα θα οδηγούσε σε μικρότερο αριθμό επισκεπτών

Τα αξιοθέατα των οικολογικών περιοχών των τουριστικών προορισμών σε συνδυασμό με την προσβασιμότητα και τις υπηρεσίες που παρέχουν, νοούνται ως αγαθά με οικονομική αξία. Αξιοθέατα μιας περιοχής αποτελούν η άγρια φύση, η ποικιλία της χλωρίδας και της πανίδας, τα ποτάμια, κ.α. Το «κόστος επίσκεψης ενός αξιοθέατου» μπορεί να υπολογισθεί.

Για παράδειγμα στην Κένυα, το «κόστος επίσκεψης ενός αξιοθέατου» για ένα λιοντάρι είναι 27,000 \$ το χρόνο, ενώ για ένα κοπάδι ελέφαντες είναι 610,000 \$ το χρόνο

Το θέμα της προσβασιμότητας, περιλαμβάνει τον χρόνο που απαιτείται για την πραγματοποίηση του ταξιδιού, τις συνθήκες μεταφοράς, κ.α ενώ οι υπηρεσίες σχετίζονται με την ανάπαυση, την φιλοξενία, το φαγητό και το ποτό που παρέχονται στους επισκέπτες. Ένας τουρίστας, υπολογίζει και τα δυνητικά στοιχεία του προορισμού, σε συνδυασμό με την προσδοκία του για την οικοτουριστική εμπειρία και καταλήγει σε μια τιμή την οποία προτίθεται να πληρώσει για να την αποκτήσει.

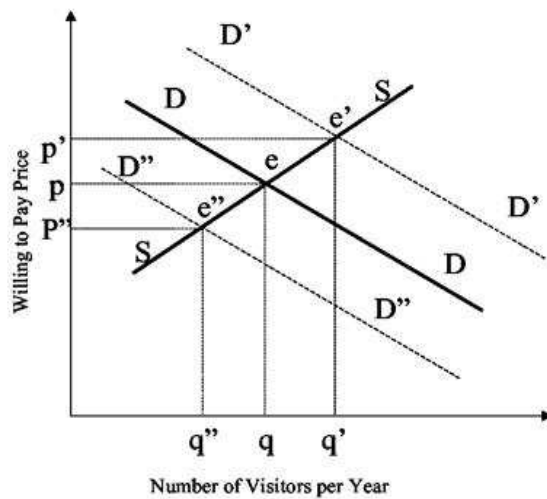
Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η καμπύλη ζήτησης DD και η καμπύλη προσφοράς SS. Τόσο η καμπύλη ζήτησης όσο και η καμπύλη προσφοράς, βρίσκονται σε ισορροπία στο σημείο e και ο αριθμός τους είναι q.

Πηγή : Φραιδάκη Μ.(2009)

Η αύξηση της ζήτησης για τον οικοτουρισμό, επιδρά στην καμπύλη ζήτησης η οποία μετατοπίζεται προς τα δεξιά ($DD \rightarrow D'D'$) η αύξηση αυτή, μπορεί να προέλθει από την αύξηση του πληθυσμού, ατμοσφαιρική ρύπανση, αύξηση του ελεύθερου χρόνου, μείωση χρόνου εργασίας αλλά και ενδιαφέρον για την προστασία του περιβάλλοντος, κ.α. Η αύξηση της ζήτησης, σημαίνει ότι οι τουρίστες προτίθενται να πληρώσουν μια υψηλότερη τιμή p' με τον αριθμό των επισκεπτών να έχει αυξηθεί από $q \rightarrow q'$.

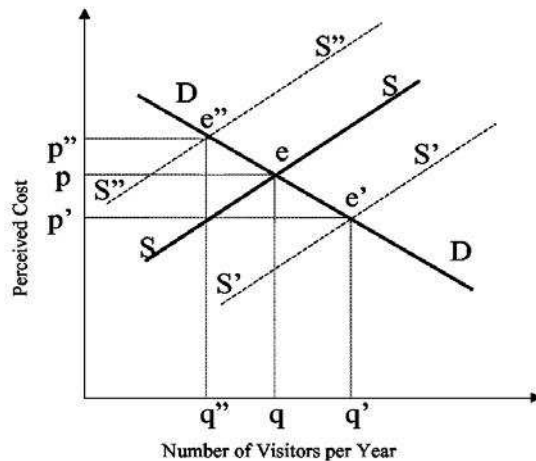
Από την άλλη πλευρά, η καμπύλη ζήτησης, μπορεί να έχει μια μετατόπιση προς τα αριστερά σε περίπτωση μείωσης της ζήτησης. Οι παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν σε αυτό μπορεί να είναι προβλήματα στην οικονομία που ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα την μείωση των εισοδημάτων ή και μία μεταστροφή στις προτιμήσεις των τουριστών ενδεχομένως για άλλες μορφές τουρισμού.

Πηγή : Φραιδάκη Μ.(2009)

Στο επόμενο σχεδιάγραμμα, απεικονίζεται η μετατόπιση της καμπύλης προσφοράς, η οποία μπορεί να επηρεάσει το κόστος της επίσκεψης αλλά και τον αριθμό των επισκεπτών σε μια περίοδο. Η καμπύλη προσφοράς μπορεί να μετατοπιστεί προς τα κάτω ($SS \rightarrow S'S'$) αν ο οικοτουριστικός προορισμός, βελτιωθεί σε θέματα ποιότητας περιβάλλοντος και φιλοξενίας. Στους τουρίστες, αυτή η βελτίωση θα αυξήσει το όφελος ή θα μειώσει το κόστος που προτίθενται να πληρώσουν για την επίσκεψη. Ως αποτέλεσμα αυτού, ο αριθμός των επισκεπτών αναμένεται να αυξηθεί από q σε q' με το κόστος να μειώνεται από p σε p' .

Από την άλλη πλευρά, η «υπερβολική» ανάπτυξη, μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφή των φυσικών πόρων και να μειώσει έτσι την ευχαρίστηση που αντλούν οι επισκέπτες από την επίσκεψή τους στις περιοχές αυτές. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η καμπύλη προσφοράς SS , θα μετατοπιστεί προς τα πάνω $S''S''$. Κατά συνέπεια το κόστος θα αυξηθεί από p σε p'' ενώ ο αριθμός των επισκεπτών θα μειωθεί από q σε q'' .

Πηγή : Φραιδάκη Μ.(2009)

5.3 Οι οικονομικές επιπτώσεις από τον οικοτουρισμό

Ένας από τους σκοπούς της οικοτουριστικής ανάπτυξης είναι, να αυξήσει τα έσοδα τα οποία και θα δοθούν στις τοπικές κοινωνίες. Τα έσοδα προέρχονται από τα εισιτήρια και το κόστος για τις υπηρεσίες, τα εστιατόρια, τις ταβέρνες, τα μέσα μεταφοράς, τους ξενώνες, κ.τ.λ. Με άλλα λόγια τα έσοδα σχετίζονται άμεσα με την τοπική κοινωνία και η οικονομική της βελτίωση, σχετίζεται άμεσα με τον αριθμό των ατόμων που θα την επισκεφθούν. Για τον λόγο αυτό, πρέπει να χρησιμοποιούνται κατάλληλες μέθοδοι οι οποίες θα βοηθήσουν στην προσέλκυση κόσμου, στη διαχείριση των περιοχών αυτών ώστε να προστατεύεται το περιβάλλον και να ενημερώνετε τόσο η τοπική κοινωνία όσο και οι τουρίστες, με κεντρικό πάντα άξονα τη δημιουργία του μέγιστου οφέλους για την τοπική κοινωνία από οικονομική, περιβαλλοντική, πολιτισμική και κοινωνική άποψη.

Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού σε μία περιοχή συνεπάγεται τη δημιουργία καταλυμάτων, καταστημάτων, εστιατορίων, υπηρεσιών και άλλων έργων υποδομής. Ωστόσο υπάρχουν παράγοντες που συχνά εμποδίζουν τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στα διάφορα στάδια ανάπτυξης και έχουν ως αποτέλεσμα οι ντόπιοι κάτοικοι να μην αποκομίζουν οφέλη από την όλη διαδικασία.

Οι παράγοντες αυτοί, μπορεί να προκύψουν από τη γεωγραφική θέση της προστατευόμενης περιοχής δηλαδή τη γειτνίαση ή με αστικά κέντρα καθώς αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη συγκέντρωση των έργων υποδομής και τη στελέχωση των θέσεων εργασίας με ανθρώπινο δυναμικό που βρίσκεται στα αστικά αυτά κέντρα. Έτσι περιορίζεται η συμμετοχή της αγροτικής κοινωνίας που ζει κοντά στην προστατευόμενη περιοχή στην οικονομική δραστηριότητα.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι αυτό της προσβασιμότητας στην περιοχή καθώς αυτό μπορεί να επηρεάσει το βαθμό τουριστικής ανάπτυξης και συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας στα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από αυτή. Ενδέχεται τότε να παρατηρήσουμε μια συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας σε μέρη που γειτονεύουν με τις προστατευόμενες περιοχές που βρίσκονται κοντά σε οδικούς, θαλάσσιους και εναέριους κόμβους.

Στις κοινωνίες αυτές όπου οι δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης είναι περιορισμένες, ο οικοτουρισμός αποτελεί μια σημαντική πρόσθετη πηγή εισοδήματος. Αν θέλαμε να συνοψίσουμε τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από τον οικοτουρισμό θα μπορούσαμε να πούμε ότι συμβάλει:

- ❖ Στις συναλλαγματικές εισροές αλλοδαπών και στα έσοδα από δαπάνες ντόπιων επισκεπτών.
- ❖ Στη διαφοροποίηση και ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας, ειδικά σε απομακρυσμένες / αγροτικές περιοχές.
- ❖ Στην αύξηση άμεσης και έμμεσης απασχόλησης.
- ❖ Στη δημιουργία και αύξηση της ζήτησης για ορισμένα τοπικά αγροτικά προϊόντα (π.χ. οικολογικά – βιολογικά) και σχετικά κέντρα διατροφής.
- ❖ Στην παρακίνηση / στήριξη της ανάπτυξης ντόπιων βιοτεχνικών προϊόντων (π.χ. λαϊκής τέχνης) και καταστήματα διάθεσής τους.
- ❖ Στην ενθάρρυνση / προώθηση της ανάπτυξης και βελτίωσης των τοπικών δικτύων και υπηρεσιών, μεταφορών, επικοινωνιών αλλά και της διαμόρφωσης και υλοποίησης προγραμμάτων περιβαλλοντικής προστασίας.
- ❖ Στην μείωση των οικονομικών ανισοτήτων
- ❖ Προσφέρει άμεσα οικονομικά οφέλη για την προστασία του περιβάλλοντος: εισροή κεφαλαίων = διαφόρων μηχανισμών (π.χ. φόροι επιχειρήσεων, τέλη εισόδου σε πάρκα, εθελοντικές συνεισφορές, κ.τ.λ) για προστασία / διαχείριση και έρευνα / επιμόρφωση.

Επιπλέον σε μια περίοδο που τα ποσοστά ανεργίας είναι πολύ μεγάλα, ο οικοτουρισμός, φαίνεται να προτείνει νέες θέσεις εργασίας, ικανές να κρατήσουν τους ντόπιους στην περιοχή τους και πολλές φορές να προσελκύσουν και το ενδιαφέρον επισκεπτών, προκειμένου να εγκατασταθούν μόνιμα εκεί. Πενήντα θέσεις εργασίας μπορεί να είναι ελάχιστες σε περιφερειακό επίπεδο, αλλά σε τοπικό επίπεδο έχουν τεράστια σημασία. Πολλοί είναι εκείνοι που ως μέλη ΜΚΟ, μετέβησαν σε απομακρυσμένες περιοχές προκειμένου να εργαστούν και τελικά απέκτησαν οικογένειες και εγκαταστάθηκαν πλέον μόνιμα στις περιοχές αυτές. Τα άτομα αυτά ζουν στις τοπικές κοινωνίες και ξοδεύουν τα εισοδήματά τους στο νέο τόπο εγκατάστασής τους.

Οι νέες θέσεις εργασίας που προκύπτουν από τον οικοτουρισμό, είναι αυτές των ξεναγών, φυλάκων, ερευνητών ή managers, ενώ οι ντόπιοι κάτοικοι μπορούν να προσληφθούν και ως οδηγοί ταξί, τουριστικοί πράκτορες, και να συμμετέχουν σε τουριστικές επιχειρήσεις. Υπάρχουν βέβαια και οι έμμεσες μορφές εργασίας που προκύπτουν καθώς με την προσέλκυση του κόσμου, χρειάζονται ενδεχομένως περισσότερα λαχανικά για τα εστιατόρια, περισσότερες πρώτες ύλες για την δημιουργία αναμνηστικών ειδών, περισσότερα καύσιμα για την μεταφορά των επισκεπτών, κ.ο.κ. Εφόσον ο οικοτουρισμός προσελκύει κόσμο, αυτόματα, αυξάνεται η κυκλοφορία του χρήματος στην τοπική αγορά και αυτό δίνει νέα ώθηση στην οικονομία όχι μόνο της περιοχής αλλά και της χώρας.

Βέβαια, πολύ συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της αισχροκέρδειας, διότι μερικοί οι οποίοι δεν είναι σωστά ενημερωμένοι και φοβούνται ότι η προσέλκυση των επισκεπτών είναι κάτι εφήμερο για την περιοχή τους, ανεβάζουν ανεξέλεγκτα τις τιμές. Πρέπει όμως να γίνει κατανοητό ότι η ανάπτυξη του οικοτουρισμού απαιτεί μακροχρόνιο σχεδιασμό και προσπάθεια κάτι το οποίο θα γίνει συνείδηση στους ντόπιους κατοίκους, μόνο μέσα από την σωστή ενημέρωση η οποία θα περιλαμβάνει τόσο τις σωστές κινήσεις από την δική τους πλευρά όσο και τα οφέλη που θα αποκομίσουν από αυτές.

Προτάσεις

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη όλα τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι ο οικοτουρισμός είναι δυνατός και αναγκαίος. Φαίνεται να έχει προοπτικές εξέλιξης και συνεπώς επιβάλλεται η περαιτέρω ανάπτυξή του. Για τον λόγο αυτό, παραθέτω στη συνέχεια μια σειρά προτάσεων που κατά την προσωπική μου γνώμη, εάν εφαρμοστούν στις περιοχές οικολογικού ενδιαφέροντος θα συμβάλλουν στην δημιουργία ενός ελκυστικού οικοτουριστικού πακέτου:

1. Εφαρμογή μιας οικοτουριστικής πολιτικής, με σεβασμό στη φυσική και στην πολιτισμική μας κληρονομιά, η οποία να ενισχύει τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη,
2. Συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων φορέων όπως είναι οι επιστημονικοί, οι επιχειρηματικοί, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, ο ΕΟΤ, οι τοπικοί παράγοντες, κ.λπ., στη διαμόρφωση πολιτικής, στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση οικοτουριστικών προτάσεων,
3. Καταγραφή και ταξινόμηση του οικοτουριστικού προϊόντος κατά βαθμό ευαισθησίας και φέρουσας ικανότητας ανά περιοχή,
4. Ιεράρχηση των οικοτουριστικών προορισμών, και ταυτόχρονα περιβαλλοντικός και χωροταξικός σχεδιασμός όλων των δράσεων ανά προορισμό,
5. Σύνταξη αυστηρών προδιαγραφών σχετικά με τα έργα υποδομής-ανωδομής και οικοτουριστικής χρήσης,
6. Παροχή κινήτρων και στόχων για τη δραστηριοποίηση των τοπικών κοινωνιών,
7. Συγκρότηση επιτροπής, με εξειδικευμένα στελέχη, που θα παρακολουθεί και θα ελέγχει την εκτέλεση των έργων όχι μόνο πριν αλλά και μετά από την τουριστική χρήση των περιοχών,
8. Ενεργοποίηση και ευαισθητοποίηση των επιχειρηματιών και των τοπικών κοινωνιών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και γενικότερα εκμάθησης οικοτουριστικής συμπεριφοράς,
9. Ενεργοποίηση στα θέματα του οικοτουρισμού των αρμοδίων περιφερειακών και νομαρχιακών υπηρεσιών, οι οποίες θα διαθέτουν εξειδικευμένο προσωπικό με πολυετή εμπειρία,
10. Ετήσιος απολογισμός της συνολικής πορείας του οικοτουρισμού όπου λαμβάνει χώρα, πχ έργα, αριθμός τουριστών, θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα από τις επισκέψεις αυτών, με σκοπό να υπάρχει σαφής εικόνα της εξέλιξης (εάν αυτή υπάρχει) και να προωθούνται ενδεχόμενες βελτιώσεις ή να γίνονται έγκαιρα οι απαραίτητες διορθώσεις όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Επίλογος

Όπως σε όλο τον κόσμο έτσι και στην Ελλάδα, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού παρουσιάζουν αύξηση τα τελευταία χρόνια. Αυτό συμβαίνει διότι το κλασικό μοντέλο τουρισμού ήλιος-θάλασσα-αμμουδιά, δεν προσελκύει όσο άλλοτε όλα τα είδη τουριστών, καθώς παρουσιάζεται η ανάγκη για επιστροφή στην ύπαιθρο και η επαφή με την φύση.

Στην χώρα μας με τις υπέροχες παραλίες, η κύρια τουριστική περίοδος (καλοκαιρινή) είναι έξι μήνες από τον Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο. Εξαιτίας όμως του ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η ενδοχώρα από άποψη βιοποικιλότητας και γεωλογικής ομορφιάς, μας δίνεται η δυνατότητα επέκτασης τις τουριστικής περιόδου και αύξησης των εσόδων από τον τουρισμό, κατά την διάρκεια της χειμερινής περιόδου (Νοέμβριο μέχρι Απρίλιο). Επίσης ένα άλλο θετικό στοιχείο για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο αγροτουρισμός και ο οικοτουρισμός, είναι ότι η ελληνική ύπαιθρος είναι γεμάτη από μνημεία και αξιοθέατα πολιτιστικής κληρονομιάς, που μπορούν να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των τουριστών.

Για τον λόγο αυτό, τα τελευταία χρόνια γίνεται η προσπάθεια αναβάθμισης της ελληνικής υπαίθρου, μέσω χρηματοδοτικών προγραμμάτων όπως είναι το Natura 2000 και το Leader⁺ που σκοπό έχουν

- την προστασία του περιβάλλοντος
- την ανακαίνιση, βελτίωση ή και δημιουργία καταλυμάτων για διαμονή
- την σωστή ενημέρωση και εκπαίδευση των ντόπιων κατοίκων αλλά και των τουριστών, έτσι ώστε να υπάρξει αρμονία μεταξύ ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και φύσης.

Όλα αυτά λαμβάνουν χώρα στο πνεύμα της πράσινης επιχειρηματικότητας όπου μαζί με το θεσμικό πλαίσιο της προστασίας του περιβάλλοντος, αποτελεί το μοχλό για την επίτευξη αυτών των σκοπών, ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζεται από τις ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές κινήτρων, παρέχοντας ευκαιρίες και χρηματοδοτώντας ανάλογες δράσεις. Τα νέα αυτά προϊόντα και υπηρεσίες, καλούνται να επιτελέσουν σημαντικές αποστολές όπως είναι η προσαρμογή της οικονομίας στη φύση, η κοινωνική ανάπτυξη και η κάλυψη της ανάγκης των καταναλωτών, για μια άλλη ποιότητα ζωής.

Τέλος θα πρέπει να σταθούμε στο γεγονός ότι ο οικοτουρισμός, για να λειτουργήσει προς όφελος του φυσικού και κοινωνικό-οικονομικού περιβάλλοντος, πρέπει να υπόκεινται σε ορισμένες αρχές που υποστηρίζονται από ένα στέρεο σύστημα διαχείρισης αλλιώς είναι απλώς τουρισμός στην φύση ή κάποια άλλη μορφή τουρισμού

Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού δεν είναι εύκολη υπόθεση. Τα συμφέροντα, οι στάσεις, οι συμπεριφορές και οι νοοτροπίες που κυριάρχησαν για δεκαετίες αντιστέκονται και πρέπει να

μεταλλαχθούν. Πέρα απ' αυτά, όμως, και πάνω απ' όλα, πρέπει να αναγνωρίσουμε και να πιστέψουμε στη δυναμική του οικοτουρισμού και στη συνέχεια να μετασχηματίσουμε αυτό το «πιστεύω» σε κύριο εθνικό στόχο. Στόχος, ο οποίος θα ακολουθείται πιστά, θα ελέγχεται αυστηρά και θα υλοποιείται με συνέπεια.

Εάν λάβουμε υπόψη μας και εφαρμόσουμε όλα τα παραπάνω τότε θα δούμε ότι η Ελλάδα, δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από τις χώρες του εξωτερικού και μπορεί να αναπτύξει ένα ανταγωνιστικό και ταυτόχρονα επικερδές μοντέλο εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Ζήσης Ι., Πανδοικό, «πράσινο επιχειρείν», ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα, 2003
- Κοκκώσης Χ., Διεθνές συνέδριο “φέρουσας ικανότητας και τη διαχείριση επισκεπτών στις Προστατευόμενες Περιοχές”, 2002
- Κομίλης Π. Οικοτουρισμός «Η εναλλακτική προοπτική αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης», εκδόσεις Προπομπός, Αθήνα, 2005
- Μαρίνος Ν.-Τσαουρδά Μ. «Οικοτουρισμός μια εναλλακτική μορφή τουρισμού και ποιες προοπτικές υπάρχουν στην Ελλάδα, επιβλέπων Κα Ζαφειροπούλου, Πάτρα, 2007
- Σβορώνου Ε. «Μέθοδοι διαχείρισης του Οικοτουρισμού και του τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές», Αθήνα, 2003
- Τσάρτας Π., Αειφόρος Ανάπτυξη και Τουρισμός: Προβληματισμοί και προτάσεις για ένα διαφορετικό είδος της τουριστικής ανάπτυξης, εκδόσεις Παπασωτηρίου, Αθήνα, 1999
- ΥΠΕΧΩΔΕ «Προστατευόμενες φυσικές περιοχές προς ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης», ενημερωτικό έντυπο, Αθήνα, 2001

Ξενόγλωσση

- Boo E. «Planning for Ecotourism», p4-9, 1991
- Buckley, R.C. «Environmental Impacts of Ecotourism Wallingford», UK CABI Publishing, 2009
- Butler R. “the concept of tourism area cycle of evolution: implications for management of resources”, 1980
- Ceballos-Lascurian «Tourism-Ecotourism and Protected Areas», 1996
- David A. Fennel, « An introduction to ecotourism», 2003
- Hoviren, G.R. «Visitor cycles – Outlook for tourism in Lancaster country. Annals of tourism research». Martin & Uysal, p17-20, 1990
- Inskip E. «Tourism Planning – An integrated and sustainable Development Approach», 1991
- Mathieson A. & Wall G. «Tourism: economic, physical and social impacts Longman», London, 1982

- O'Reily. A.M. «Tourism carrying capacity-concept and issues Tourism Management». Martin & Uysal, p254-258,1990
- Russell K. and Blamey R. «Ecotourism: The Search for an Operational Definition in Journal of Sustainable Tourism».vol 15 p94-109,1992

Πηγές από το Διαδίκτυο

- Εθνική Επιτροπή Οικοτουρισμού, διαθέσιμο από:URL:http://1gym_triandr.thess.sch.gr/.../Drasthri.htm [cited 2009 Δεκέμβριος 17]
- Προστατευόμενες Περιοχές. Διαθέσιμο από [URL:http://www.env.gr/myenv/physiko-perivallon/prostatevomena.htm](http://www.env.gr/myenv/physiko-perivallon/prostatevomena.htm) [cited 2009 Δεκέμβριος 17]
- [URL:http://www.ecotec.gr](http://www.ecotec.gr) [cited 2009 Δεκέμβριος 18]
- Δρ Ελένη Ν. Σταμάτου, Πράσινη Επιχειρηματικότητα – χωρικός σχεδιασμός και περιβαλλοντική διαχείριση, διαθέσιμο από [URL:http://Kallithea.hua.gr](http://Kallithea.hua.gr) [cited 2010 Ιανουάριος 15]
- Media & information. Διαθέσιμο από [URL:http://www.wwf.org.my/about_WWF/who_we_are/about/wwf_history](http://www.wwf.org.my/about_WWF/who_we_are/about/wwf_history) [cited 2010 Ιανουάριος 15]
- Francesco Frangialli «Οικοτουρισμός το κλειδί για την βιώσιμη ανάπτυξη» Διαθέσιμο από [URL:http://traveldailynews.gr](http://traveldailynews.gr) [cited 2010 Ιανουάριος 15]
- [URL:http://www.ecotourism.org/research/stats/](http://www.ecotourism.org/research/stats/) [cited 2009 Δεκέμβριος 17]
- Limits of Acceptable Change (LAC) Διαθέσιμο από [URL:http://nynjtc.com/science/docs/limits_of_acceptable_change.pdf](http://nynjtc.com/science/docs/limits_of_acceptable_change.pdf) [cited 2010 Ιανουάριος 15]
- Visitors Impact Management (VIM) Διαθέσιμο από [URL:http://www.tba.co.nz/kete/PDF_files/ITP107_visitor_impact_managemetnt.pdf](http://www.tba.co.nz/kete/PDF_files/ITP107_visitor_impact_managemetnt.pdf) [cited 2010 Ιανουάριος 15]
- Visitor Experience Resource Protection (VERP) Διαθέσιμο από [URL:http://planning.nps.gov/document/verphandbook.pdf](http://planning.nps.gov/document/verphandbook.pdf) [cited 2010 Ιανουάριος 15]
- Recreation Opportunity Spectrum (ROS) Διαθέσιμο από [URL:http://72.41.119.75/Library/.../recreation_opportunity_spectrum_1979.pdf](http://72.41.119.75/Library/.../recreation_opportunity_spectrum_1979.pdf) [cited 2010 Ιανουάριος 15]
- [URL:http://www.eot.gr](http://www.eot.gr) [cited 2010 Ιανουάριος 16]

- Καραμέρης Α. , «Προϋποθέσεις και Προοπτικές Ανάπτυξης του Οικοτουρισμού» Διαθέσιμο από [URL:http://www.ecotour.gr/WhitePaperEcotourism.doc](http://www.ecotour.gr/WhitePaperEcotourism.doc) [cited 2010 Ιανουάριος 16]
- Αγροτουριστική Α.Ε. Διαθέσιμο από [URL:http://www.agrotouristiki.gr](http://www.agrotouristiki.gr) [cited 2010 Ιανουάριος 16]
- Leader⁺ Διαθέσιμο από [URL:http://www.leader_plus.gr](http://www.leader_plus.gr) [cited 2010 Ιανουάριος 15]
- Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης Διαθέσιμο από [URL:http://www.ypan.gr/Kps_c cms.htm](http://www.ypan.gr/Kps_c cms.htm) [cited 2010 Ιανουάριος 16]
- Natura 2000 Διαθέσιμο από [URL:http://www.minenv.gr](http://www.minenv.gr) [cited 2010 Ιανουάριος 16]
- [URL://europa.eu.iut](http://europa.eu.iut). [cited 2010 Ιανουάριος 16]
- Φραιδάκη Μ., «οικονομικές επιπτώσεις του οικοτουρισμού», Τεχνολογικό Κέντρο Έρευνας Κρήτης, Διαθέσιμο από [URL:http://www.ctr_crete.gr/ereunas](http://www.ctr_crete.gr/ereunas) [cited 2009 Δεκέμβριος 18]
- [URL:http://www.parnitha_np.gr](http://www.parnitha_np.gr) [cited 2010 Ιανουάριος 16]
- Προστατευόμενες Περιοχές Διαθέσιμο από [URL:http://www.ekby.gr](http://www.ekby.gr) [cited 2010 Ιανουάριος 16]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α. ΕΘΝΙΚΟΙ ΔΡΥΜΟΙ-ΕΘΝΙΚΑ ΠΑΡΚΑ

Οι Εθνικοί Δρυμοί περιλαμβάνουν δασικές περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον από άποψη διατήρησης της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας, των γεωμορφολογικών σχηματισμών, του υπεδάφους, της ατμόσφαιρας, των νερών και γενικά του φυσικού περιβάλλοντος. Αποτελούνται συνήθως από μία περιοχή απόλυτης προστασίας, τον πυρήνα, και από μία προστατευτική περιφερειακή ζώνη. Ορισμένες από τις δραστηριότητες που απαγορεύονται στους πυρήνες Εθνικών Δρυμών είναι η βιομηχανία, η εγκατάσταση οικισμών, οικιών, αγροικιών και παραπηγμάτων, η βόσκηση, η υλοτομία, η θήρα, η κοπή, το ξερίζωμα, η συλλογή φυτών κλπ.

Ο όρος «Εθνικός Δρυμός» αρχικά επικράτησε στη χώρα μας αντί του «Εθνικού Πάρκου», που ισχύει διεθνώς. Δρυμός σημαίνει «δάσος δρυών», καθώς και «δασωμένη περιοχή, που καλύπτεται από άγρια βλάστηση». Ο πρώτος Εθνικός Δρυμός που ιδρύθηκε στη χώρα μας είναι αυτός του Ολύμπου (13), το 1938. Την ίδια χρονιά ανακηρύχθηκε Εθνικός Δρυμός και ο Παρνασσός (8). Ακολούθησαν η Πάρνηθα (6) το 1961, το φαράγγι της Σαμαριάς (3) και ο Αίνος (1) το 1962, η Πίνδος (Βάλια-Κάλντα) (10) και η Οίτη (9) το 1966, ο Βίκος-Αώος (11) το 1973 και τέλος, οι Πρέσπες (12) και το Σούνιο (4) το 1974. Η συνολική τους έκταση είναι 68.732 εκτάρια, από τα οποία 34.378 εκτάρια είναι οι πυρήνες τους.

Πρόσφατα δημιουργήθηκαν και δώδεκα Εθνικά Πάρκα. Το πρώτο ήταν το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο των Βορείων Σποράδων (7) το 1992, που περιλαμβάνει τις χερσαίες και θαλάσσιες περιοχές του συγκεκριμένου αρχιπελάγους, διότι αποτελούν καταφύγιο της μεσογειακής φώκιας (*Monachus monachus*). Στη συνέχεια ιδρύθηκε το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο της Ζακύνθου (2), το 1999, για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta*. Αργότερα ιδρύθηκε το Εθνικό Πάρκο του Σχοινιά (5), το 2003, για την προστασία του υγροβιότοπου του Σχοινιά και του δάσους κουκουναριάς. Από το Μάρτιο του 2004 ανακηρύχθηκαν Εθνικά Πάρκα η περιοχή Δάσος Δαδιάς-Λευκίμμης-Σουφλίου (21), για την προστασία των αρπακτικών που ζουν εκεί, η Βόρεια Πίνδος (14), η Λίμνη Κάρλα (15), η Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου (16), ο Υγρότοπος Αξιού-Αλιάκμονα-Γαλλικού-Λουδία-Λιμνοθάλασσας Καλοχωρίου (17), η Λίμνη Καστοριάς (18) και το Ψαλίδι της Κω (19). Τον Οκτώβριο του 2005 οριοθετήθηκε και θεσμοθετήθηκε το Εθνικό Πάρκο Λίμνης Κερκίνης (20), τον Ιανουάριο του 2006 το Εθνικό Υγροτοπικό Πάρκο Δέλτα Έβρου (22) και τον Νοέμβριο του 2006 το Εθνικό Πάρκο Αμβρακικού Κόλπου (23).

Παρακάτω δίνεται ο χάρτης της Ελλάδας με τις τοποθεσίες των Εθνικών Δρυμών και Εθνικών Πάρκων.

Πηγή : www.parnitha_np.gr (2010)

Β ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

Εθνικοί Δρυμοί

Οι Εθνικοί Δρυμοί περιλαμβάνουν εκτάσεις, στις περισσότερες από τις οποίες κυριαρχεί ο δασικός χαρακτήρας, με ιδιαίτερο οικολογικό και επιστημονικό ενδιαφέρον. Έχουν κηρυχθεί 10 Εθνικοί Δρυμοί βάσει του Ν. 996/1971 που αποτελεί μέρος του Ν. 86/1969 «Περί Δασικού Κώδικος». Οι Εθνικοί Δρυμοί Πρεσπών, Βίκου-Αώου, Πίνδου, Οίτης και Σουνίου περιλαμβάνουν πυρήνες και περιφερειακές ζώνες, ενώ οι υπόλοιποι περιλαμβάνουν μόνο πυρήνες.

Εθνικοί Δρυμοί	Εμβαδόν ΦΕΚ(εκτάρια)	ΦΕΚ
Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας	3.812	ΒΔ 644/1961 ΦΕΚ 155/Α/1961
Εθνικός Δρυμός Σουνίου	3.500	ΠΔ 182/1974 ΦΕΚ 80/Α/1974
Εθνικός Δρυμός Πίνδου	6.927	ΒΔ 487/1966 ΦΕΚ 120/Α/1966
Εθνικός Δρυμός Οίτης	7.210	ΒΔ 218/1966 ΦΕΚ56/Α/1966
Εθνικός Δρυμός Πρεσπών	19.470	ΠΔ 46/1974 ΦΕΚ 19/Α/1974
Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου	12.600	ΠΔ 213/1973 ΦΕΚ 198/Α/1973
Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς	4.850	ΒΔ 731/1962, ΦΕΚ200/Α/1962 ΒΔ 74/1964, ΦΕΚ33/Α/1964
Εθνικός Δρυμός Παρνασσού	3.513	ΒΔ 25.07.1938, ΦΕΚ 286/Α/38 ΒΔ 23.12.1939, ΦΕΚ 1/Α/1939
Εθνικός Δρυμός Αίνου	2.862	ΒΔ 776/1962 ΦΕΚ 199/Α/1962
Εθνικός Δρυμός Ολύμπου	3.988	ΒΔ 09.06.1938 ΦΕΚ 248/Α/1938

πηγή: <http://www.ekby.gr>(2009)

Εθνικά Πάρκα

Τα Εθνικά Πάρκα εισήχθησαν ως κατηγορία προστατευόμενων περιοχών με τον Ν. 1650/1986 (άρθρα 18 και 19). Όταν το Εθνικό Πάρκο, ή μεγάλο τμήμα του, καταλαμβάνει εκτάσεις δασικού χαρακτήρα μπορεί να χαρακτηρίζεται ως Εθνικός Δρυμός. Ανάλογα, όταν το

Εθνικό Πάρκο καταλαμβάνει θαλάσσιες περιοχές μπορεί να χαρακτηριστεί ως Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο. Μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2009 έχουν κηρυχθεί βάσει του Ν. 1650/1986 **17 Εθνικά Πάρκα**. Για 10 από αυτά έχουν καθοριστεί και περιφερειακές ζώνες προστασίας.

Εθνικά Πάρκα	Εμβαδόν ΦΕΚ (εκτάρια)	ΦΕΚ
Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου Βόρειων Σποράδων (Ε.Θ.Π.Α.Β.Σ.)	208.713	Διάταγμα, ΦΕΚ 519/Δ/28.05.1992 Απόφαση 23537, ΦΕΚ 621/Δ/19.06.2003
Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου	13.500	ΠΔ, ΦΕΚ 906/22.12.1999 Τροποποίηση Διάταγμα, ΦΕΚ 1272/Δ/27.11.2003
Εθνικό Πάρκο Σχινιά - Μαραθώνα	1.382	Διάταγμα, ΦΕΚ 395/Δ/03.07.2000
Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων των λιμνών Κορώνειας - Βόλβης και των Μακεδονικών Τεμπών	16.388	Απόφαση 6919, ΦΕΚ 248/Δ/05.03.2004
Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου		Απόφαση 23069, ΦΕΚ 639/Δ/14.06.2005
Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου - Αιτωλικού, κάτω ρου και εκβολών ποταμών Αχελώου και Ευήνου και νήσων Εχινάδων	33.470.62	Απόφαση 22306, ΦΕΚ 477/Δ/31.03.2006
Εθνικό Πάρκο δάσους Δαδιάς - Λευκίμμης - Σουφλίου	42.800	Απόφαση 35633, ΦΕΚ 911/Δ/13.10.2006
Εθνικό Πάρκο Λίμνης Κερκίνης		Απόφαση 42699, ΦΕΚ 98/ΤΑΑΠΘ/08.11.2006
Εθνικό Υγροτοπικό Πάρκο Δέλτα Έβρου		Απόφαση 4110, ΦΕΚ 102/Δ/16.03.2007
Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού		Απόφαση 11989, ΦΕΚ 123/Δ/21.03.2008
Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Ε.ΠΑ.Μ.Θ.)	72.677,503	Απόφαση 44549, ΦΕΚ 497/Δ/17.10.2008
Εθνικό Πάρκο Τζουμέρκων - Περιστερίου και χαράδρας Αράχθου		Διάταγμα, ΦΕΚ 49/Δ/12.02.2009
Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφιλιάς		Απόφαση 12365, ΦΕΚ 159/Δ/29.04.2009
Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού – Λουδία – Αλιάκμονα (Ε.Π.Δ.Α.Λ.Α.)	33.800	Απόφαση 12966, ΦΕΚ 220/Δ/14.05.2009
Εθνικό Πάρκο Πρεσπών (Ε.ΠΑ.Π.)	32.700	Απόφαση 28651, ΦΕΚ 302/Δ/23.07.2009
Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης (Ε.Π.Ο.Ρ.)	173.115	Απόφαση 40379/09, ΦΕΚ 445/Δ
Εθνικό Πάρκο Χελμού - Βουραϊκού		Απόφαση 40390/09, ΦΕΚ 446/Δ

πηγή: [http://www.ekby.gr\(2009\)](http://www.ekby.gr(2009))

Αισθητικά Δάση

Τα Αισθητικά Δάση έχουν θεσμοθετηθεί βάσει της δασικής νομοθεσίας και περιλαμβάνουν δασικά τοπία με ιδιαίτερο αισθητικό και οικολογικό ενδιαφέρον, που έχουν σκοπό εκτός από την προστασία της φύσης να δώσουν την ευκαιρία στο κοινό να γνωρίσει και να απολαύσει το φυσικό περιβάλλον με διάφορες δραστηριότητες αναψυχής. Ως Αισθητικά Δάση έχουν χαρακτηριστεί **19 περιοχές**, με συνολική έκταση 32.506 εκτάρια. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική χερσαία έκταση των Αισθητικών Δασών αντιστοιχεί στο 0,24% της έκτασης της χώρας. Το θαλάσσιο τμήμα τους καταλαμβάνει έκταση ίση με 9,8 εκτάρια.

Αισθητικά Δάση	Εμβαδόν ΦΕΚ (εκτάρια)	ΦΕΚ
Φοινικόδασος Βάι Λασιθίου	20	170/A/1973
Δάσος Καισαριανής Αττικής	640	31/A/1974
Κοιλιάδας Τεμπών Λάρισας	1.762	31/ΤΑ/1974
Αγ. Γεωργίου – Καραϊσκάκη Καρδίτσας	252	31/ΤΑ/1974
Δάσος Πευκιάς Ξυλοκάστρου Κορινθίας	27,5	31/A/1974
Περιαστικό Δάσος Ιωαννίνων	86	306/ΤΑ/1976
Δάσος Χειμάρρων Σελεμονού και Χαράδρων	1.850	99/A/1974
Δάσος Φαρσάλων Λάρισας	34,5	103/Δ/1977
Δάσος Στενής Εύβοιας	674	108/Δ/1977
Δρυοδάσος Μογγοστού Κορινθίας	520	175/Δ/1977
Δασικό Σύμπλεγμα Όσσας Λάρισας	16.900	175/Δ/1977, 160/A/1985
Παραλιακό Δάσος Νικοπόλεως Μύτικα Πρέβεζας	66	183/Δ/1977
Δάση Νήσου Σκιάθου Μαγνησίας	3.000	248/Δ/1977
Στενά Νέστου Καβάλας – Ξάνθης	2.380	283/Δ/1977
Δάσος Εθνικής Ανεξαρτησίας Καλαβρύτων Αχαΐας	1.750	404/Δ/1977
Περιαστικό δάσος Τιθορέας Φθιώτιδας	200	125/Δ/1979
Δάση Αμυγδαλέων Καβάλας	2.216	606/Δ/1979
Δάσος Λόφων Κάστρου και Αηλιά Τρικάλων	28	609/Δ/1979
Δρυοδάσος Κουρί – Αλμυρού Μαγνησίας	100	99/A/1980

πηγή: <http://www.ekby.gr>,(2009)

Διατηρητέα Μνημεία της φύσης

Σε αυτά περιλαμβάνονται μεμονωμένα δένδρα ή συστάδες δένδρων με ιδιαίτερη βοτανική, οικολογική, αισθητική ή ιστορική και πολιτισμική αξία. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν επίσης εκτάσεις με σπουδαίο οικολογικό, παλαιοντολογικό, γεωμορφολογικό ή άλλο ενδιαφέρον. Η θεσμοθέτησή τους υλοποιήθηκε βάσει του δασικού κώδικα.

Έχουν κηρυχθεί **51 Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης**, με συνολική έκταση 16.840 εκτάρια. Η πλειονότητα των μνημείων αυτών καταλαμβάνει ελάχιστα τετραγωνικά μέτρα. Αξιοπρόσεκτο είναι ότι μόνο το Απολιθωμένο Δάσος της Λέσβου το οποίο καταλαμβάνει το 89% της συνολικής έκτασης των Διατηρητέων Μνημείων της Φύσης. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκταση των Διατηρητέων Μνημείων της Φύσης αντιστοιχεί στο 0,12 % της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας, ενώ το θαλάσσιο τμήμα τους καταλαμβάνει έκταση ίση με 21,32 εκτάρια.

Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης	Εμβαδόν* ΦΕΚ (εκτάρια)	ΦΕΚ
Οι δύο Πλάτανοι του Σχολαρίου	-	281/B/1975
Το κλήμα των Καλαβρύτων	-	738/B/1975
Το Πεύκο της Νικήτης Χαλκιδικής	-	738/B/1975
Ο Πλάτανος στον Γεροπλάτανο Χαλκιδικής	-	738/B/1975
Ο Πλάτανος της Βάβδου	-	738/B/1975
Ο Πλάτανος του Πausανία στο Αίγιο	-	738/B/1976
Οι Δώδεκα Βρύσες του Αιγίου	-	738/B/1976
Οι Πλάτανοι των Κομποτάδων	-	113/B/1976
Ο Πλάτανος της Άρτας	-	1113/B/1976
Ο αειθαλής Πλάτανος της Φαιστού	-	590/B/1977
Οι Πλάτανοι της Βέροιας	-	590/B/1977
Ο Πλάτανος του Ναυπλίου	-	590/B/1977
Η Ελιά του Ναυπλίου	-	590/B/1977
Ο Φοίνικας του Ναυπλίου	-	590/B/1977
Οι Ίταμοι Κρουνερίου Αργολίδας	-	590/B/1977
Οι Ελιές της Δημαίνης Αργολίδας	-	590/B/1977
Οι Ελιές του Αλμυροποτάμου Εύβοιας	-	590/B/1977
Ο Πλάτανος της Δημητσάνας Αρκαδίας	-	121/Δ/1980
Ο Σφένδαμος του Σιδηροκάστρου Μεσσηνίας	-	121/Δ/1980
Η Ελιά της Καλαμάτας	-	121/Δ/1980
Το Δάσος Δενδροκέρδων στην Κυνουρία Αρκαδίας	74	121/Δ/1980

Η Δρυς του Περιθωρίου Αρκαδίας	-	121/Δ/1980
Συστάδα Δρυός και Φράξου (Μουριών)	9,2	121/Δ/1980
Η Δρυς στις Κορφές Ηρακλείου	-	121/Δ/1980
Οι Βελανιδιές στην Καλαμιά Αιγίου	-	121/Δ/1980
Η Δρυς της Δόριζας Αρκαδίας	-	121/Δ/1980
Ο Πλάτανος Βλάτους Χανίων	-	121/Δ/1980
Ο Πλάτανος της Αγ. Μαρίνας Φθιώτιδας	-	121/Δ/1980
Οι Πλάτανοι της Λαμίας	-	121/Δ/1980
Το Δάσος της Οξιάς στην Τσίγλα Χαϊντού Ξάνθης	18	121/Δ/1980
Το Δάσος Οξιάς στο Πευκωτό Πέλλας	3,2	121/Δ/1980
Το Παρθένο Δάσος της Κεντρικής Ροδόπης	550	121/Δ/1980
Το νησί Πιπέρι στις Βόρειες Σποράδες	438	121/Δ/1980
Ο Πλάτανος στην Ελαία Θεσπρωτίας	-	173/Β/1981
Η Φτελιά της Αηδόνας Καλαμπάκας	-	173/Β/1981
Ο αειθαλής Πλάτανος των Αζωγυρών Χανίων	-	173/Β/1981
Το Κρητικό Κεφαλάνθηρο στις Καμάρες Ηρακλείου	-	589/Β/1985
Ο Πλάτανος του Αγ. Φλώρου Μεσσηνίας	-	589/Β/1985
Το Απολιθωμένο Δάσος της Λέσβου	15.000	160/Α/1985
Ο Πλάτανος του Ιπποκράτη στην Κω	-	589/Β/1985
Ο Πλάτανος της Απολλωνίας - Σταυρός Θεσσαλονίκης	-	589/Β/1985
Ο Πλάτανος της Πλατανιώτισσας Καλαβρύτων	-	773/Β/1985
Το δάσος του Λεσινίου Αιτωλοακαρνανίας	45,9	773/Β/1985
Ο Πλάτανος της Αγ. Λάρας Καλαβρύτων	-	656/Β/1986
Ο Σφαγνώνας στο δάσος του Λαϊλιά Σερρών	3,9	656/Β/1986
Υπόλειμμα υδροχαρούς δάσους στην Ιστιαία Εύβοιας	-	656/Β/1986
Το Δάσος αείφυλλων πλατύφυλλων στο νησί Σαπιέντζα	240	656/Β/1986
Το Μικτό Δάσος Προμάχων - Λυκοστόμου Αριδαίας	192	656/Β/1986
Το Φυσικό Δάσος κυπαρισσίου στον Έμπωνα Ρόδου	135	656/Β/1986
Το Μικτό Δάσος του Γράμου	130	656/Β/1986
Το Κυπαρίσσι της Πρασιάς Ευρυτανίας	-	520/Β/1997

- όπου δεν δίνεται τιμή για το εμβαδόν σημαίνει ότι αυτό είναι κάτω από 1 εκτάριο.

πηγή: <http://www.ekby.gr> (2009)

Περιοχές Προστασίας της Φύσης

Οι περιοχές Προστασίας της Φύσης εισήχθησαν ως κατηγορία προστατευόμενων περιοχών με τον Ν. 1650/1986 (άρθρα 18 και 19).

Έως και τον Δεκέμβριο του 2009, ως Περιοχές Προστασίας της Φύσης έχουν κηρυχθεί **23 περιοχές**.

Περιοχές Προστασίας της Φύσης	ΦΕΚ
Υγρότοπος Δύστου Εύβοιας (Περιοχή 2)	Διάταγμα, ΦΕΚ 60/Δ/08.02.1990 (ΖΟΕ)
Όρος Κέρκη και όρος Καρβούνη Σάμου (Περιοχή Β)	Διάταγμα, ΦΕΚ 100/Δ/27.02.1995 (ΖΟΕ)
Υγρότοπος Ψαχνών στην Εύβοια (Περιοχή 1 - Πυρήνας υγροβιότοπου)	Διάταγμα, ΦΕΚ 642/Δ/09.10.1989 (ΖΟΕ)
Περιοχή Δήμων Άργους και Μήδειας (Περιοχές 5 και 5α)	Διάταγμα, ΦΕΚ 396/08.06.1999 (ΖΟΕ)
Δήμος Σταγείρου Ακάνθου (ΖΠΦΠ 1 και ΖΠΦΠ 2)	Διάταγμα, ΦΕΚ 326/Δ/26.04.2002 (ΖΟΕ)
Υγρότοπος και ακτή Ψαλιδίου Δήμου Κω (Ζώνες ΠΠΦ1 και ΠΠΦ2)	Διάταγμα, ΦΕΚ 571/Δ/06.07.2006
Ζώνες Ια, Ιβ και Ιγ του Εθνικού Πάρκου Πίνδου	Απόφαση 23069, ΦΕΚ 639/Β/14.06.2005
Ζώνες Α1, Α2, Α3, Α4 και Α5 Εθνικού Πάρκου Σχινιά – Μαραθώνα	Διάταγμα, ΦΕΚ 395/Δ/03.07.2000
Ζώνες ΠΦ1, ΠΦ2, ΠΦ3 και ΠΦ4 Εθνικού Πάρκου Λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου	Απόφαση 22306, ΦΕΚ 477/Δ/31.03.2006
Ζώνη Α2 (Μακεδονικά Τέμπη) Εθνικού Πάρκου υγροτόπων Λιμνών Κορώνειας – Βόλβης και Μακεδονικών Τεμπών	Απόφαση 6919, ΦΕΚ 248/Δ/05.03.2004
Ζώνες Α, Β και Γ Εθνικού Πάρκου Δέλτα Έβρου	Απόφαση 4110, ΦΕΚ 102/Δ/16.03.2007
Ζώνες Α1 και Α2 Εθνικού Πάρκου δάσους Δαδιάς - Λευκίμμης - Σουφλίου	Απόφαση 35633, ΦΕΚ 911/Δ/13.10.2006
Ζώνες Α1, Α2, Α3, Α4 και Α5 Εθνικού Πάρκου Δέλτα Νέστου, Λίμνης Βιστωνίδας με λιμνοθαλάσσια και λιμναία χαρακτηριστικά και Λίμνης Ισμαρίδας	Απόφαση 44549, ΦΕΚ 497/Δ/17.10.2008
Ζώνη Α Εθνικού Πάρκου Αμβρακικού κόλπου	Απόφαση 11989, ΦΕΚ 123/Δ/21.03.2008
Ζώνες ΙΑ, ΙΒ, ΙΓ και ΙΔ Εθνικού Πάρκου Τζουμέρκων - Περιστερίου και χαράδρας Αράχθου	Διάταγμα, ΦΕΚ 49/Δ/12.02.2009
Ζώνες Α2, Α3, Ια, Ιβ, Π1, Π2, Π3, Υ και Υ' Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου	ΠΔ, ΦΕΚ 906/22.12.1999
Ζώνες Α1, Α2, Α3, Α4, Α5, Α6 και Α7 Περιοχής Α Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Βόρειων Σποράδων	Απόφαση 23537, ΦΕΚ 621/Δ/19.06.2003
Ζώνη Α Εθνικού Πάρκου Υγροτόπων Κοτυχίου –Στροφιλιάς	Απόφαση 12365, ΦΕΚ 159/Δ/29.04.2009
Ζώνες ΠΔ1, ΠΔ2, ΠΔ3, ΠΔ4, ΠΑ, Β1, Β2,	Απόφαση 12966, ΦΕΚ 220/Δ/14.05.2009

B3, B4, B5, B6 και B7 Εθνικού Πάρκου Δέλτα Αξιού – Λουδία – Αλιάκμονα	
Ζώνες B1, B2, B3, B4, B5, B6 και B7 Εθνικού Πάρκου Πρεσπών	Απόφαση 28651, ΦΕΚ 302/Δ/23.07.2009
Χερσαίες, υδάτινες και θαλάσσιες περιοχές των Στενών και εκβολών των ποταμών Αχέροντα και Καλαμά, του Έλους Καλοδικίου	Απόφαση 36427/09, 396/Δ/17-09-09
Ζώνες B1, B2, B3, B4, B5, B6 και B7 Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης	Απόφαση 40379/09, ΦΕΚ 445/Δ
Ζώνες Α1, Α2 και Α3 Εθνικού Πάρκου ορεινού όγκου Χελμού - Βουραϊκού	Απόφαση 40390/09, ΦΕΚ 446/Δ

πηγή: <http://www.ekby.gr>(2009)

Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης

Οι περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης εισήχθησαν ως κατηγορία προστατευόμενων περιοχών με τον Ν. 1650/86.

Έως και τον Δεκέμβριο του 2009, οι Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης **αριθμούν 8**.

Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης	ΦΕΚ
Υγρότοπος Δύστου Εύβοιας Περιοχή 1	Διάταγμα, ΦΕΚ 60/Δ/08.02.1990 (ΖΟΕ)
Μικρό και Μεγάλο Σεϊτάνι Σάμου Περιοχή Α1-Πυρήνας και Α2	Διάταγμα, ΦΕΚ 100/Δ/27.02.1995 (ΖΟΕ)
Ζώνες ΑΠ1, ΑΠ2, ΑΠ3 και ΑΠ4 Εθνικού Πάρκου Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου	Απόφαση 22306, ΦΕΚ 477/Δ/31.03.2006
Ζώνη Α1 (Δάσος Απολλωνίας) Εθνικού Πάρκου υγροτόπων Λιμνών Κορώνειας – Βόλβης και Μακεδονικών Τεμπών	Απόφαση 6919, ΦΕΚ 248/Δ/05.03.2004
Ζώνη Α1 Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου	ΠΔ, ΦΕΚ 906/22.12.1999
Ζώνες ΑΠ1, ΑΠ2, ΑΠ3 και ΑΠ4 Εθνικού Πάρκου Δέλτα Αξιού – Λουδία – Αλιάκμονα	Απόφαση 12966, ΦΕΚ 220/Δ/14.05.2009
Ζώνες Α1, Α2 και Α3 Εθνικού Πάρκου Πρεσπών	Απόφαση 28651, ΦΕΚ 302/Δ/23.07.2009
Ζώνες Α1, Α2 και Α3 Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης	Απόφαση 40379/09, ΦΕΚ 445/Δ

πηγή: <http://www.ekby.gr>(2009)

Προστατευτικά Δάση

Έως και τον Αύγουστο του 2009 ως Προστατευτικό Δάσος έχουν κηρυχθεί **3 περιοχές**.

Προστατευτικά Δάση	ΦΕΚ
Προστατευτικό δάσος ορεινού όγκου Λευκών Ορέων Νομού Χανίων	Απόφαση 8022 ΦΕΚ 65/03.02.2006
Προστατευτικό δάσος περιοχής Κορυφών Ασφένδου Καλλικράτη Νομού Χανίων	Απόφαση 8022 ΦΕΚ 65/03.02.2006
Προστατευτικό δάσος ορεινού όγκου Αποπηγάδι Σελίνου Νομού Χανίων	Απόφαση 8022 ΦΕΚ 65/03.02.2006

πηγή: [http://www.ekby.gr\(2009\)](http://www.ekby.gr(2009))

Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί και Τοπία

Οι Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί και Τοπία εισήχθησαν ως κατηγορία προστατευόμενων περιοχών με τον Ν. 1650/1986. Έως σήμερα έχουν κηρυχθεί 2 περιοχές.

Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί και Τοπία	ΦΕΚ
Υγρότοποι Σάμου (Αλυκή, Γλυφάδα, Κάμπος Χώρας)	Διάταγμα, ΦΕΚ 100/Δ/27.02.1995 (ΖΟΕ)
Νήσος Μύκονος (Περιοχές με στοιχεία 2.3α.6 και 2.3α.8)	Διάταγμα, ΦΕΚ 243/Δ/08.03.2005 (ΖΟΕ)

πηγή: [http://www.ekby.gr\(2009\)](http://www.ekby.gr(2009))

Περιοχές Οικοανάπτυξης

Οι περιοχές Οικοανάπτυξης εισήχθησαν ως κατηγορία προστατευόμενων περιοχών με τον Ν. 1650/1986 (άρθρα 18 και 19).

Έως σήμερα, έχει κηρυχθεί **μία περιοχή** ως Περιοχή Οικοανάπτυξης, η οποία είναι η χερσαία και λιμναία περιοχή της λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων και περιλαμβάνει και περιφερειακή ζώνη προστασίας.

Περιοχές Οικοανάπτυξης	ΦΕΚ
Λίμνη Παμβώτιδα Ιωαννίνων	Απόφαση 22943/03 649/Δ/25-06-03 Τροποποίηση Απόφαση 46003/03 1250/Δ/26-11-03

πηγή: [http://www.ekby.gr\(2009\)](http://www.ekby.gr(2009))

Υγρότοποι διεθνούς σημασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση Ραμσάρ

Η **Σύμβαση Ραμσάρ** επικυρώθηκε με το ΝΔ 191/74 (ΦΕΚ 350/Α/1974) «Περί κυρώσεως της Σύμβασης Ραμσάρ» και οι τροποποιήσεις της με τον Ν.1950/91 (ΦΕΚ 84/Α/1991) «Περί κυρώσεως των τροποποιήσεων της Σύμβασης Ραμσάρ». Υπεύθυνη υπηρεσία για τους υγροτόπους Ραμσάρ είναι η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Η Ελλάδα χαρακτήρισε **10 υγροτόπους** ως Διεθνούς Σημασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση (υγρότοποι Ραμσάρ).

Κωδικός	Ονομασία Περιοχής
3GR001	Δέλτα Έβρου
3GR002	Λίμνη Βιστονίδα, Πόρτο-Λάγος, Λίμνη Ισμαρίδα και παρακείμενες λιμνοθάλασσες
3GR004	Δέλτα Νέστου και παρακείμενες λιμνοθάλασσες
3GR005	Λίμνες Βόλβη και Κορώνεια
3GR006	Τεχνητή λίμνη Κερκίνη
3GR007	Δέλτα Αξιού, Λουδία, Αλιάκμονα
3GR008	Λίμνη Μικρή Πρέσπα
3GR009	Κόλπος Αμβρακικού
3GR010	Λιμνοθάλασσες Μεσολογγίου
3GR011	Λιμνοθάλασσες Κοτυχίου

πηγή: [http://www.ekby.gr\(2009\)](http://www.ekby.gr(2009))

Οι υγρότοποι Ραμσάρ έχουν συνολική έκταση 167.301 εκτάρια. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,85% της συνολικής χερσαίας

έκτασης της χώρας, ενώ το θαλάσσιο τμήμα τους καταλαμβάνει έκταση ίση με 55.617 εκτάρια. Οι υγρότοποι Ραμσάρ έχουν συμπεριληφθεί στις προτεινόμενες για ένταξη περιοχές στο Δίκτυο «NATURA 2000».

Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βαρκελώνης

(Πρωτόκολλο 4 «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου»)

Η Σύμβαση της Βαρκελώνης με τα συνοδευτικά Πρωτόκολλα κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν. 855/78 (ΦΕΚ235/Α/1978) και τον Ν. 1634/86 (ΦΕΚ 104/Α/1986). Σύμφωνα με το πρωτόκολλο «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» τα συμβαλλόμενα Κράτη Μέρη της Σύμβασης δεσμεύονται να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των σημαντικών θαλάσσιων περιοχών για τη διατήρηση των φυσικών πόρων, των φυσικών τοπίων και των περιοχών της πολιτιστικής κληρονομιάς της Μεσογείου.

Σε εφαρμογή του Πρωτοκόλλου «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» έχουν χαρακτηριστεί **9 περιοχές** ως Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές με συνολική έκταση 260.176 εκτάρια. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,32% της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας, ενώ το θαλάσσιο τμήμα τους καταλαμβάνει έκταση ίση με 214.790 εκτάρια.

Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές σύμφωνα με το Πρωτόκολλο 4 της Σύμβασης της Βαρκελώνης	Έμβαδόν ΦΕΚ (εκτάρια)
Αισθητικό Δάσος Νικοπόλεως – Μύτικα	66
Αισθητικό Δάσος Πευκιάς Ξυλοκάστρου	27,5
Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς (πυρήνας)	4.850
Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου και Βορείων Σποράδων	208.713
Απολιθωμένο Δάσος της Λέσβου	15.000
Αισθητικό Δάσος Νήσου Σκιάθου	3.000
Εθνικός Δρυμός Σουνίου	3.500
Αισθητικό Δάσος Βάι	20
Αμβρακικός Κόλπος	25.000

πηγή:<http://www.ekby.gr>(2009)

Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς

Σύμφωνα με τη Σύμβαση για την Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά, η οποία λειτουργεί υπό την αιγίδα της UNESCO και κυρώθηκε από τη χώρα μας το 1981, έχουν κηρυχθεί ως Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς για το φυσικό περιβάλλον τους **2 περιοχές**, τα Αντιχάσια Όρη- Μετέωρα (έκτασης 387 εκταρίων) και το όρος Άθως. Η έκταση του όρους Άθω, αν και δεν ορίζεται, θεωρείται ότι αντιστοιχεί στη συνολική έκταση της χερσονήσου (33.700 εκτάρια). Υπεύθυνος φορέας για την κήρυξη των περιοχών είναι το Υπουργείο Πολιτισμού. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,26 % της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας.